

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในครอบครัวไทย

นางสาว นงลักษณ์ ปรีชาติเรก

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาประชากรศาสตร์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-3976-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTORS AFFECTING LEVEL OF COMMUNICATION BETWEEN MOTHERS AND
CHILDREN IN THE THAI FAMILIES

Miss Nongluck Preechadirek

สภามหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Demography

College of Population Studies

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-3976-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในครอบครัวไทย
โดย นางสาวนงลักษณ์ ปรีชาดิเรก
สาขาวิชา ประชากรศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร. ภััสสร ลิมานนท์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

.....ผู้อำนวยการวิทยาลัยประชากรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. ภััสสร ลิมานนท์)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. เกื้อ วงศ์บุญสิน)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ มาลินี วงษ์สิทธิ์)

นงลักษณ์ ปรีชาดิเรก : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร
 ในครอบครัวไทย (FACTORS AFFECTING LEVEL OF COMMUNICATION
 BETWEEN MOTHERS AND CHILDREN IN THE THAI FAMILIES) อ. ที่ปรึกษา :
 ศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์, 90 หน้า ISBN. 974-17-3976-1

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการปรึกษาพูดคุย
 ระหว่างมารดากับบุตรในครอบครัวไทยโดยระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรนี้
 วัดจากการที่มารดาให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรใน 4 ประเด็นหลัก คือ เรื่องการเรียน การคบเพื่อน
 การใช้จ่ายเงิน และสุขภาพ

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร ได้แก่
 อาชีพของมารดา ระดับการศึกษาของมารดา การทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกัน ความสัมพันธ์
 โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร และความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง โดย
 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อนำตัวแปรด้านอายุของมารดามาใช้เป็นตัวแปรควบคุมและวิเคราะห์ร่วมกับคุณลักษณะ
 ทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยอื่นๆ กับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร
 ปรากฏว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรที่ยังคงมีความสัมพันธ์กัน
 โดยเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อาชีพของมารดา ระดับ
 การศึกษาของมารดา และความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยาลัยประชากรศาสตร์
 สาขาวิชา ประชากรศาสตร์
 ปีการศึกษา 2546

ลายมือชื่อนิสิต.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4487053151 MAJOR : DEMOGRAPHY

KEY WORD : EDUCATION/FRIENDS/EXPENDITURE/HEALTH

NONGLUCK PREECHADIREK : FACTORS AFFECTING LEVEL OF
COMMUNICATION BETWEEN MOTHERS AND CHILDREN IN THE THAI
FAMILIES THESIS ADVISOR : PROF.BHASSORN LIMANONDA, PH.D 90 PP.
ISBN. 974-17-3976-1

The main purpose of this study was to investigate factors affecting level of communication between Mothers and Children in the Thai families. The level of communication between Mothers and Child was measured through communication in 4 points ; education; friends; expenditure and health.

Research results that factors affecting level of communication between Mothers and Children was mother's work, mother's education, activities in holiday, relationship between mothers and child and relationship between mothers and her mothers which significantly at 0.05.

However, When controlling for mother's age variables, demographic socio-economic and other factors. That mother's work, mother's education and , relationship between mothers and child still have a significant effect on the level of level of communication between Mothers and Children.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

College of Population Studies

Field of Study Demography

Academic Year 2003

Student's signature.....

Advisor's signature.....

Co-Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ศาสตราจารย์ ดร.ภัสสร ลิมานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง วิทยานิพนธ์ให้เสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดี ตลอดจนดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.เกื้อ วงศ์บุญสิน และรองศาสตราจารย์ มาลินี วงษ์สิทธิ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ กราบขอบพระคุณคณาจารย์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ และอบรมสั่งสอน จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ที่ได้อนุเคราะห์ให้ใช้ข้อมูลจาก โครงการศึกษาความสัมพันธ์ของประชากรต่างวัยในครอบครัวภาคใต้และภาคกลาง ปี พ.ศ.2540 ขอขอบพระคุณ มุลนิตีศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ที่ได้มอบทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย ตลอดระยะเวลาการเขียนวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากเจ้าหน้าที่ สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ตลอดจนพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ ร่วมสถาบัน และผู้ที่ผ่านมาเข้ามาเป็นกำลังใจในช่วงเวลานี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้การเลี้ยงดู และส่งเสริมในการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวที่ช่วยเป็นกำลังใจจนวิทยานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	5
แนวคิดเชิงทฤษฎี.....	5
วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	21
สมมติฐาน.....	22
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	23
บทที่	
2 ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะทั่วไปของข้อมูล.....	24
แหล่งข้อมูล.....	24
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	24
ข้อจำกัดในการศึกษา.....	25
นิยามศัพท์.....	27
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	27
การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....	31
ลักษณะข้อมูลทั่วไป.....	31
บทที่	
3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุย.....	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
4 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	62
สรุปผลการศึกษา.....	62
ข้อเสนอแนะ.....	67
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	68
รายการอ้างอิง.....	69
ภาคผนวก.....	74
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	104

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของมารดาจำแนกตามลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม และอื่น ๆ.....	33
2 จำนวนและร้อยละของมารดา จำแนกตามลำดับคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร.....	36
3 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามอายุของมารดา.....	38
4 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามสถานภาพสมรสของมารดา.....	38
5 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามสถานภาพสมรสของมารดา และอายุของมารดา.....	39
6 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามจำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน.....	40
7 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามจำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน และอายุของมารดา.....	41
8 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามอาชีพของมารดา.....	42
9 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามอาชีพของมารดา และอายุของมารดา.....	44
10 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของมารดา.....	45
11 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของมารดาและอายุของมารดา.....	46
12 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา.....	47
13 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา และอายุของมารดา.....	48

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่

หน้า

14	ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามการใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว.....	49
15	ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามการใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว และอายุของมารดา.....	51
16	ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามการทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว.....	52
17	ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามการทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว และอายุของมารดา.....	54
18	ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามระดับความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร.....	55
19	ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามระดับความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร และอายุของมารดา.....	56
20	ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง.....	57
21	ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง และอายุของมารดา.....	59

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานสำคัญของสังคม และเป็นสถาบันที่ให้การสนับสนุนด้านวัตถุ และจิตใจที่จำเป็นต่อการเติบโตและสวัสดิภาพของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ ครอบครัวยังเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมในการผลิตและการบริโภคซึ่งส่งผลให้ครอบครัวมีสถานะอยู่ในใจกลางของกระบวนการทางเศรษฐกิจและสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าครอบครัวเป็นจักรกลของกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเป็นสถาบันที่ต้องคำนึงถึงเมื่อมีการกำหนดนโยบาย และการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2537: 5)

คำว่า “ครอบครัว” มีความหมายตามพจนานุกรม หมายถึง ผู้ร่วมครัวเรือน ได้แก่ สามี ภรรยา และบุตร นอกจากนี้ นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยาต่างก็ให้ความหมายครอบครัวในลักษณะที่แตกต่างกัน ในความหมายทางสังคมวิทยา ครอบครัว หมายถึง รูปแบบของการที่บุคคล 2 คน หรือ กลุ่มบุคคลสร้างแบบ (pattern) หรือโครงสร้าง (structure) ของการอยู่ร่วมกัน สำหรับนักจิตวิทยา ความหมายของ “ครอบครัว” คือ สถาบันทางสังคมแห่งแรกของมนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ ที่มีต่อกันเพื่อเป็นตัวแทนของสถาบันสังคมอื่นๆ ที่จะปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติกับ สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม” (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, 2530: 1) ซึ่งในแต่ละครอบครัวจะมีการพัฒนารูปแบบไปตามวัฏจักรของครอบครัวนั้นๆ และตามขั้นตอนต่างๆ ของวัฏจักรต้องอาศัยการสร้างความสัมพันธ์กันอย่างแท้จริง เริ่มตั้งแต่ความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา บิดามารดากับบุตร เขย สะใภ้กับบิดามารดาของกลุ่มสมรส และความสัมพันธ์นั้นเป็นความสัมพันธ์ในเชิงอุดมคติที่มีความสำคัญที่สุดในบรรดาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่มีอยู่ในโลก เนื่องจากความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับสมาชิกในครอบครัว (กาญจนา แก้วเทพ, 2531: 2) ดังนั้นความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัวจะเป็นพลังเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่สมาชิกในครอบครัวในการที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคม สำหรับผู้ที่มาจากครอบครัวที่สมาชิกไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอาจจะอยู่ในสังคมได้อย่างไม่มีความสุข หรือเป็นผู้ที่สร้างปัญหาให้แก่สังคม

ในสังคมไทยที่ผ่านมามีตั้งแต่อดีต แม้จะพบว่าครอบครัวส่วนใหญ่จะมีโครงสร้างแบบครอบครัวเดี่ยว แต่ก็ยังมีจำนวนมิใช่น้อยที่มีการอยู่อาศัยร่วมกันแบบครอบครัวขยาย (Limanonda, 1995) แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเกิดขึ้นในด้านขนาดครอบครัวอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในอัตราการเพิ่มประชากรที่กลุ่มสมรสมีบุตรจำนวนน้อยลง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2544) นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างจากครอบครัวขยาย

ซึ่งประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกันกลายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเฉพาะ พ่อ แม่ ลูก และคนที่มาอาศัยอยู่ในครอบครัว โดยไม่ได้มีความเกี่ยวข้องเป็นญาติกัน การเปลี่ยนแปลงทั้งขนาดและโครงสร้างของครอบครัว ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านเศรษฐกิจและสังคมได้ส่งผลกระทบต่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัวมีใช้น้อยเช่นกัน กล่าวคือ ครอบครัวในอดีตสมาชิกมักมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีผู้อาวุโสอยู่ในครอบครัวเป็นที่ให้ความเคารพนับถือ และเป็นผู้ประสานความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว แต่ในปัจจุบัน การทำงานเพื่อแข่งขันกับภาวะเศรษฐกิจที่บีบรัด และภาวะทางสังคมเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวไม่มีเวลาพบปะพูดคุยกัน เกิดความห่างเหิน ความสัมพันธ์เจือจางลง พ่อแม่ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะให้ความอบอุ่นและเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดีสำหรับลูก รวมทั้งมักไม่มีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวได้ เช่น การปลูกต้นไม้ร่วมกัน การไปทำบุญร่วมกัน หรือไม่สามารถมารับประทานอาหารเย็นร่วมกัน ไม่สะดวกพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระบายความทุกข์ร้อนได้ (พรรณปพร เอกพัฒน์, 2540: 34-35)

ยิ่งไปกว่านั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วดังกล่าวแล้วข้างต้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบทบาทและฐานะของผู้หญิงในสังคมยุคใหม่อีกด้วย กล่าวคือ ผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้บทบาทของผู้หญิงในฐานะมารดาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ต้องรับผิดชอบกิจกรรมดูแลบุตรภายในครอบครัว ตลอดจนการให้คำปรึกษาอบรมเลี้ยงดูบุตรเป็นสำคัญ (โสภา ชปิลมันน์ และคณะ, 2534: 61) โดยธรรมชาติมารดามักเป็นผู้ที่สามารถพูดคุยและเข้าใจปัญหาของบุตรได้ดีกว่าบิดา ด้วยเหตุที่หญิงเป็นเพศที่มีบุคลิกภาพอ่อนโยน มีความละเอียดอ่อนในเรื่องต่างๆ มากกว่าชาย นอกจากจะรับบทบาทการเป็นภรรยาและมารดาแล้ว ผู้หญิงก็ยังทำหน้าที่เป็นผู้ประสานความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว (กาญจนา แก้วเทพ, 2531: 3-4) หากมีเหตุหรือปัจจัยใดที่ส่งผลให้ผู้หญิงไม่สามารถแสดงบทบาทของตนได้อย่างเต็มที่แล้วก็ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะการขาดความรักความอบอุ่นระหว่างสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้เด็กมักไม่มีความสุข และประสบกับปัญหาในการดำเนินชีวิต เนื่องจากเมื่อมีปัญหาที่ไม่รู้จะปรึกษาหารือพูดคุยกับใคร ทำให้ขาดที่พึ่งทางจิตใจ และหากเด็กคบเพื่อนที่ไม่ดีก็จะถูกชักจูงให้กระทำผิด หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมตามวัยได้ง่ายก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น การใช้จ่ายฟุ้งเฟ้อในกลุ่มวัยรุ่น การทะเลาะวิวาท ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น (สุชา จันทน์เอม, 2533)

ผลจากปัญหาที่เกิดจากการขาดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทำให้รัฐบาลไทยให้ความสำคัญต่อสถาบันครอบครัว โดยได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ที่ระบุถึงการสร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันครอบครัวไว้เป็นประเด็นหลัก ในหมวดพัฒนาจิตใจ

วัฒนธรรม และสังคม และมีเป้าหมายหลัก คือ เสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความมั่นคงและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนามนุษย์ตลอดจนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2535: 204) และรัฐบาลได้มีมติแต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านครอบครัวขึ้นในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ตามคำสั่งที่ 2/2535 ลงวันที่ 9 กันยายน 2535 นอกจากนั้นรัฐบาลไทยได้ตอบสนองมติของที่ประชุมสมัชชาของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2536 ที่ประกาศให้ปี พ.ศ. 2537 เป็นปีครอบครัวสากล (1994 International Year of the Family) เช่นเดียวกับประเทศสมาชิกทั่วโลกอีก 91 ประเทศ โดยคณะอนุกรรมการด้านครอบครัวร่วมกับหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชนจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนปีครอบครัวสากล และที่สำคัญในปีครอบครัวสากลก็คือ คณะอนุกรรมการด้านครอบครัวได้จัดทำร่างนโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว คือ นโยบายและแผนระยะยาวด้านครอบครัวขึ้นเป็นครั้งแรก (พ.ศ.2537-2546) โดยได้กำหนดนโยบายที่จะสนับสนุนให้สถาบันครอบครัวมีความมั่นคงสามารถทำหน้าที่ได้อย่างครบถ้วน ส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้เข้าใจบทบาทของตนเองในครอบครัว เพื่อให้ประสานและเกื้อกูลความสัมพันธ์ในครอบครัวให้แน่นแฟ้นมากขึ้น อีกทั้งจะดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เพื่อให้เกิดความเคารพในคุณค่าและสิทธิของกันและกัน ส่งเสริมสิทธิสตรีและสิทธิครอบครัว นอกจากนี้ยังกำหนดนโยบายให้เกิดการรณรงค์ให้มีการคุ้มครองครอบครัวและจัดสวัสดิการต่างๆ เพื่อพัฒนาครอบครัวและส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยด้านครอบครัวมากขึ้น (ร่างนโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว เอกสารสำนักงาน กสส. 2537: 54-56) นอกจากนี้คณะกรรมการกิจการสตรีและเยาวชน สภาผู้แทนราษฎร ได้สรุปผลงานการศึกษา เกี่ยวกับเรื่องปัญหาเด็กและเยาวชนว่า ครอบครัวเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนละทิ้งบ้าน ทำให้เกิดปัญหาเด็กเร่ร่อน เด็กติดสารระเหย ยาเสพติดและโสเภณี ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคือ สมควรจัดให้มี “วันแห่งครอบครัว” ขึ้นเพื่อให้ทุกคนตระหนักในความสำคัญของครอบครัว และช่วยกันสร้างความอบอุ่นให้เกิดภายในครอบครัว ซึ่งจะแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2533 อนุมัติให้วันที่ 14 เมษายน ของทุกปีเป็น “วันแห่งครอบครัว” ใช้ภาษาอังกฤษว่า “FAMILY DAY” (โสภา ชปีลมันน์, 2536: 8-9) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. กระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของครอบครัว ในฐานะหน่วยสังคมพื้นฐานในการพัฒนาตนและทรัพยากรมนุษย์
2. เพื่อให้สมาชิกภายในครอบครัว มีความเข้าใจบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากสถานะของเศรษฐกิจและสังคม และครอบครัวที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป
3. เพื่อสร้างแนวคิดให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ

4. เพื่อรณรงค์ให้ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัวให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านการจัดบริการหรือกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจสังคม ให้มีครอบครัวเป็นฐานหลัก

อนึ่ง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ซึ่งจัดได้ว่าเป็นแผนพัฒนาซึ่งมีความแตกต่างอย่างมากจากแผนพัฒนาฯฉบับที่ผ่านมา ได้มีแผนและแนวทางที่ชัดเจนอย่างยิ่งในการพัฒนาคนและสังคมซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกำหนดวันแห่งครอบครัว กล่าวคือ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 นี้ กำหนดให้การพัฒนาคนเป็นวัตถุประสงค์เดียว (single objective) และการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมือ (means) ที่ช่วยให้เกิดการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540) ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้แนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคน ก็คือสถาบันครอบครัวนั่นเอง อย่างไรก็ตาม การที่จะพัฒนาคนได้ก็ต้องสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวเสียก่อน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวนั้นถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่ต้องร่วมมือ และช่วยกันหาแนวทางเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงขึ้นในครอบครัวซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกเป็นคนที่มีคุณภาพ

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดประเด็นที่น่าวิจัยศึกษาว่า ในสังคมไทยในอดีตที่ครอบครัวมีการสืบสายสัมพันธ์ทางฝ่ายหญิงเป็นสำคัญ (matrilineal) ทำให้ผู้หญิงโดยเฉพาะผู้เป็นมารดามีฐานะและบทบาทที่สำคัญหลายๆ ด้านในครอบครัวมากกว่าฝ่ายชายหรือฝ่ายบิดา (Limanonda, 2000) แต่มักจะแสดงบทบาทเหล่านั้นอยู่เบื้องหลังและกระทำอยู่เฉพาะอยู่ภายในครอบครัวเท่านั้น เนื่องจากสังคมโดยรวมไม่ค่อยเปิดโอกาสให้มากนัก แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันเมื่อสถานะเศรษฐกิจและสังคมของไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากประกอบกับการที่โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว และมีขนาดครอบครัวที่เล็กลง ซึ่งทำให้ผู้เป็นบิดาและมารดาต้องรับผิดชอบร่วมกันในระดับที่ค่อนข้างเท่าเทียมกัน โดยที่ผู้เป็นมารดาก็จะต้องออกไปทำงานนอกบ้านด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ ประกอบกับการที่สมาชิกครอบครัวมีกิจกรรมที่ต้องทำนอกบ้านมากขึ้นกว่าเดิม ทำให้เกิดความห่างเหินโดยไม่มีทางหลีกเลี่ยง การเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าวเหล่านี้จะส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวอย่างไรหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการให้คำปรึกษาของมารดาที่ให้กับบุตร เนื่องจาก เวลาที่พบปะกันอาจลดน้อยลงไปกว่าผู้เป็นมารดาในครอบครัวในอดีต และน่าศึกษาว่ามารดาในครอบครัวปัจจุบันจะยังเป็นผู้ที่บุตรให้ความสนิทสนม หรือไว้ใจในการปรึกษาและพูดคุยมากน้อยเพียงใด ความสำคัญของประเด็นการศึกษาครั้งนี้จึงอยู่ที่ว่า หากมารดาอยู่ในฐานะที่มีความสนิทสนม และคอยให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรเป็นระยะๆ ก็จะทำให้ทราบความเป็นไปในเรื่องต่างๆ ของบุตร และถ้าบุตรคนใดมีปัญหาที่จะได้ช่วยกันคิดหาทางแก้ไขปัญหา ให้กำลังใจแก่บุตร สิ่งเหล่านี้จะเป็นเสมือนเกราะคุ้มกันอันตราย

ให้แก่บุตรในครอบครัว และยังช่วยให้บุตรพัฒนาความสามารถในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้เป็นอย่างดี ทำให้บุตรเป็นบุคคลที่มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และมีความพร้อมที่จะพัฒนาประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ด้านการปรึกษาพูดคุยกันระหว่างมารดากับบุตร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยกันระหว่างมารดากับบุตร

3. แนวคิดเชิงทฤษฎี

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้เน้นการวิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรในประเด็นของการแสดงบทบาทและการทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ แก่บุตรโดยมีขอบเขตจำกัดอยู่ใน 4 ประเด็นหลัก คือ เรื่องการเรียน การคบเพื่อน การใช้จ่ายเงิน และสุขภาพ ซึ่งผลการวิเคราะห์ครั้งนี้คาดว่าจะช่วยทำให้เห็นรูปแบบและระดับของความสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตรในครอบครัวไทย โดยผู้วิจัยได้นำเอาทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ และแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว และบทบาทหน้าที่ของบิดามารดามาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

3.1 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural and Functional Theory)

โดยแนวคิดของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Parsons, 1967: 5-9) ถือว่าสังคมเป็นระบบหนึ่งที่มีอาณาเขตแน่นอน มีระเบียบและมีการควบคุมตนเอง ซึ่งมีความจำเป็นหรือความต้องการจำนวนหนึ่งที่ระบบจะต้องตอบสนองให้ได้ เพื่อรักษาให้ระบบดำรงอยู่ได้ต่อไป และอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ในทุกส่วน รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ให้ถูกกระทบกระเทือนไปด้วย สังคมจึงเป็นระบบที่ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อมุ่งตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการ เพื่อเป็นการรักษาบูรณาการของระบบให้เกิดภาวะสมดุล (equilibrium) ภาวะการพึงพิง (homeostasis) และการมีชีวิต (survival)

ทฤษฎีเชิงโครงสร้างและหน้าที่ มองครอบครัวเป็นกลุ่มขนาดเล็กหรือในลักษณะระบบสังคมซึ่งมีการประสานบทบาทของสมาชิกเข้าด้วยกัน ทำหน้าที่ดำรงไว้ซึ่งระบบครอบครัวในระบบสังคมใหญ่ (Parsons and Bales อ้างใน วัชร คลายนาท, 2526: 5) ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรก็นับเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นระบบย่อยหนึ่งภายในครอบครัว

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของบิดามารดาต่อบุตร

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าบิดามารดา คือ แก่นของสถาบันครอบครัว บุตรจะมีแนวโน้มไปในทางที่ดีหรือเสื่อมก็มักขึ้นอยู่กับอิทธิพลของบิดามารดาอยู่มาก จนอาจกล่าวได้ว่านับตั้งแต่วัยเยาว์ วัยแรกเริ่มของชีวิต จวบจนเข้าสู่วัยเด็กเล็ก วัยรุ่น และวัยหนุ่มสาวนั้น

บิดามารดาขอมมีบทบาทและมีอิทธิพลไม่น้อยที่จะกำหนดทางชีวิตแก่บุตรทั้งทางตรงและทางอ้อม
 นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์ (2539: 34-38) ได้รวบรวมปัจจัยสำคัญ 6 ประการที่ถือว่าเป็นตัวกำหนด
 แนวทางชีวิตดังกล่าว มีดังนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพของบิดามารดา กล่าวคือ ครอบครัวที่มีความสุขนั้นมักก่อกำเนิด
 จากคู่สมรสที่มีบุคลิกภาพที่คล้ายคลึงกัน หรือถ้ามีบุคลิกภาพที่แตกต่างกันก็มักเป็นไปในลักษณะ
 เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในทางตรงข้ามความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ไม่ราบรื่นนั้นมักประกอบด้วย
 คู่สมรสที่มีบุคลิกภาพที่มีลักษณะขัดแย้งกัน

2. ปัจจัยเกี่ยวกับเวลาสำหรับครอบครัว ในยุคที่ธุรกิจการงานรัดตัวเช่นปัจจุบัน บิดามารดา
 มักทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ให้กับงานในตำแหน่งหน้าที่และงานสังคมจนอาจไม่มีเวลาเหลือ
 สำหรับบุตร ในบางครอบครัว อาจกลายเป็นเรื่องธรรมดาที่บิดามารดาและบุตรแทบจะไม่มีโอกาส
 พบปะพูดคุยกันในแต่ละวัน หรือแม้แต่วันหยุดงาน เมื่อขาดการความเอาใจใส่ดูแลจากบิดา
 มารดา บุตรก็มักหาที่พึ่งทางใจจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งเพื่อนที่เอาใจใส่ต่อการศึกษาขอมหาเวลาว่าง
 ได้น้อยกว่าเพื่อนที่ชอบเที่ยวเตร่ ดังนั้นการที่เด็กขาดการเอาใจใส่จากบิดามารดาจะเข้าหาขอมขุม
 ได้ง่ายกว่าจะเข้าหาคุณธรรม ฉะนั้นการแบ่งเวลาสำหรับบิดามารดา และบุตรจึงเป็นการลงทุนที่
 ให้ดอกผลคุ้มค่าในระยะยาว

3. ปัจจัยเกี่ยวกับบรรยากาศในครอบครัว สามิภรรยาจำนวนไม่น้อยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อาศัย
 อยู่ในเขตเมืองที่ต่างฝ่ายต่างประกอบอาชีพนอกบ้านเพื่อเพิ่มพูน หรือดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานความ
 เป็นอยู่ของครอบครัว แต่ความเร่งรีบและความขัดแย้งในที่ทำงานขอมก่อให้เกิดความเครียด
 ในอารมณ์ ประกอบกับการเดินทางท่ามกลางการจราจรที่แออัดและเต็มไปด้วยมลพิษยังส่ง
 ผลกระทบต่อสภาพอารมณ์ที่เครียดอยู่แล้วให้ยิ่งเครียดและหงุดหงิดเพิ่มมากขึ้น บ่อยครั้งที่ความ
 ดึงเครียดทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวถูกเก็บกดจากภายนอก กลายเป็นการปรับทุกข์
 ภายในบ้าน และบ้าน คือ สถานที่เหมาะสมที่สุดสำหรับผ่อนคลายความดึงเครียดทางอารมณ์
 แต่มีหลายครอบครัวที่สามิภรรยาต่างไม่เข้าใจกัน บ่อยครั้งที่ภรรยาทำงานนอกบ้านเหน็ดเหนื่อย
 เช่นเดียวกับสามิ แต่เมื่อกลับถึงบ้านภรรยาขอมต้องเตรียมอาหารเมื่อเย็น ดูแลบุตร โดยที่สามิไม่ได้
 ช่วยเหลือและผลที่ได้จากการขาดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันอาจทำให้เกิดความขัดแย้ง
 ภายในครอบครัวซึ่งบรรยากาศดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงดูบุตร ทำให้บุตรไม่สามารถพัฒนา
 บุคลิกภาพไปในทางสร้างสรรค์ได้

4. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการวางแผนชีวิตบุตร โดยปกติบิดามารดาทุกคนขอมปรารถนาที่จะเห็น
 บุตรของตนประสบความสำเร็จก้าวหน้าในชีวิตอนาคต แต่บุตร คือ บุคคลที่มีบุคลิกภาพ ทัศนคติ และ
 ความถนัดของตนเอง บิดามารดาจึงควรอยู่ในฐานะผู้ป้อนข้อมูลและแนะแนวทางดำเนินชีวิต
 แก่บุตรไม่ใช่ผู้บังคับการชีวิตหรือตัดสินใจแทนบุตรในการเลือกวิถีชีวิตของบุตร บิดามารดาจึงควร
 เป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่บุตร ในบางครอบครัวที่บิดามารดาไม่มีความเข้าใจบุตรมักใช้วิธีการกำหนด

หรือบังคับให้บุตรเลือกวิถีชีวิตและวิชาชีพตามที่บิดามารดาหวังซึ่งเป็นการขัดขวางการพัฒนาบุคลิกภาพของบุตรทำให้บุตรขาดความเชื่อมั่นในตนเอง รวมทั้งขาดก้วในการที่จะตัดสินใจแก้ไขปัญหาชีวิตในอนาคต เกิดความคับข้องใจและความขัดแย้งภายในจิตใจอย่างรุนแรง จนกระทั่งมีการพัฒนาบุคลิกภาพในทางก้าวร้าวรุนแรง ในที่สุดบุตรอาจไม่ยอมรับฟังคำแนะนำหรือคำตักเตือนจากบิดามารดา

5. ปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของบิดามารดา บิดามารดาจำเป็นต้องปฏิบัติตามครรลองของคุณธรรมเพื่อเป็นแบบฉบับแก่บุตรในการเรียนรู้ ครอบครัวที่ลุ่มหลงมัวเมาในอบายมุขยอมนำมาซึ่งความเสื่อมแก่ตนเองและครอบครัว เพราะบิดามารดาที่หันเข้าหาอบายมุขไม่เพียงแต่ทำลายเวลาอันมีค่าที่ควรจะใช้เพื่อเสริมความสุขความใกล้ชิดกับครอบครัว แต่กลับใช้เวลาที่มีอยู่นั้นประทุษร้ายต่อร่างกายและชื่อเสียงเกียรติยศของตนเองและคู่สมรส นำความอับอายและปมด้อยมาสู่บุตร และในบางครอบครัวที่อบายมุขเข้าครอบงำ บุตรอาจรู้สึกคุ้นเคยกับพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องและในที่สุดก็ยอมรับพฤติกรรมดังกล่าวไปใช้ประพฤติปฏิบัติต่อไป

6. ปัจจัยเกี่ยวกับการหย่าร้าง พฤติกรรมอีกลักษณะหนึ่งของบิดามารดาซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตครอบครัว คือ การหย่าร้างหรือแยกทางกัน แม้ว่าการหย่าขาดจากกันหรือแยกทางกันอยู่ของคู่สมรสในปัจจุบันมักไม่ถือเป็นเรื่องเสียหายก็ตาม แต่พฤติกรรมดังกล่าวก็ยังคงเป็นดัชนีบ่งบอกถึงความล้มเหลวในชีวิตครอบครัว และเป็นมูลฐานของปัญหาสังคมหลายประการที่จะตามมา

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว

สมพงษ์ ฐนัญญา (2540: 192) กล่าวว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกในครอบครัวทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ครอบครัวให้กำเนิดชีวิตเขาเหล่านั้นในฐานะสมาชิกใหม่ และมีส่วนกำหนดความอยู่รอดปลอดภัยและเจริญเติบโตตลอดจนการมีคุณภาพชีวิตและบุคลิกภาพ จะเป็นคนดีมีความสุข และสามารถทำประโยชน์แก่สังคม หรือจะเป็นคนด้อยสมรรถภาพที่สร้างปัญหาแก่ตนเองและสังคมขึ้นอยู่กับสภาพครอบครัวและวิธีการอบรม การเอาใจใส่เลี้ยงดู ทำให้เกิดการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) จากบิดามารดาและคนในครอบครัวเป็นสำคัญ นอกจาก ครอบครัวจะถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมโดยสายเลือดแล้วยังเลี้ยงดูอุปถัมภ์เด็ก ตั้งแต่แรกเกิดจนเจริญเติบโตพึ่งตนเองได้ บิดามารดาและคนในครอบครัวอยู่ใกล้ชิด สร้างความสัมพันธ์กับเด็กและเยาวชน และเป็นแบบอย่างหล่อหลอมความรู้สึกรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม ตลอดจนจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ปลูกฝังให้เกิดความรักและคุณค่าของชีวิต ครอบครัวยังเป็นแหล่งสำคัญที่เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ภาษา พัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ คุณธรรม ตลอดจนการปฏิบัติตนตามความเชื่อทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมอีกด้วย และความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในครอบครัวจะส่งผลดีให้แก่สังคมจนถึงระดับชาติ บ้านเมืองก็จะมีแต่ความสงบสุข ดังนั้น ในการดำเนินชีวิตของบุตร

จึงมีความเกี่ยวข้องกับบิดามารดาอยู่ตลอดเวลา บิดามารดาถือเป็นปรีติมทิศ คือ ทิศเบื้องหน้าของบุตรซึ่งเป็นทิศที่มีความสำคัญ เนื่องจาก บิดามารดาเปรียบเสมือนครุคนแรกของบุตรที่จะอบรมสั่งสอนบุตรให้รู้จักผิดชอบชั่วดีและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้ (พระราชกิตติรังสี, 2546: 9-11) ในระดับมหภาค สุธีรา น้อยจันทร์ (2530: 19) ได้กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวช่วยเสริมสร้างความผาสุก ความราบรื่น ความมั่นคง และความเป็นที่รักเป็นที่เคารพแก่ประเทศชาติ ส่วนในระดับจุลภาค จรรยา สุวรรณทัต (2523: 24) มีความเห็นว่าความสัมพันธ์ที่ราบรื่นในครอบครัวจะเป็นเครื่องมือในการป้องกันปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายและลักษณะต่างๆ ของความสัมพันธ์ในครอบครัวข้างต้นจะเห็นได้ว่า สิ่งสำคัญยิ่งต่อสมาชิกในครอบครัวและสังคมโดยรวม คือ ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวนั่นเอง และปัจจัยที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ก็คือ ระบบของครอบครัวที่จัดวางหน้าที่ของครอบครัวไว้ให้สมาชิกได้ปฏิบัติตาม ถ้าสมาชิกคนหนึ่งคนใดบกพร่องในหน้าที่ก็จะส่งผลกระทบต่อสมาชิกคนอื่นๆ (สมพงษ์ ธนัญญา, 2540: 47)

ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

สมพงษ์ ธนัญญา (2540: 42-47) ได้จำแนกลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวไว้เป็นกลุ่มๆ ซึ่งประกอบด้วย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา สามีภรรยาเป็นจุดเริ่มต้นของสัมพันธภาพที่สำคัญที่สุดในครอบครัว เพราะหากคู่สามีภรรยามีความรักใคร่เข้าใจซึ่งกันและกัน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน พยายามปรับตัวเข้าหากัน ตลอดจนรับผิดชอบแก้ไขปัญหามาต่างๆ ภายในครอบครัวย่อมทำให้ครอบครัวมีความราบรื่น สมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวก็พลอยมีความสุขไปด้วย โดยเฉพาะบุตร แต่ในทางตรงกันข้ามหากสามีภรรยาไม่สัมพันธ์กันดีและไม่ดีต่อกัน และขาดความรับผิดชอบร่วมกันย่อมเกิดความขัดแย้งอยู่เสมอ อาจทำให้ครอบครัวต้องแตกสลายลง หรือถ้าไม่ถึงกับต้องแตกสลาย ก็จะทำให้ครอบครัวขาดความสงบสุข

2. สัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดา และบุตร ความสัมพันธ์นี้มีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา และเมื่อมีการให้กำเนิดบุตรแล้ว ความสัมพันธ์ในครอบครัวก็เพิ่มขึ้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา และบุตรตามมา โดยสายใยความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดาและบุตรจะแน่นแฟ้นคืออยู่เสมอมหากบิดามารดาทำตัวเป็นหลัก รักใคร่ผูกพันกันดี ความรักใคร่ผูกพันแน่นหนาของบิดามารดานั้นจะมีผลสะท้อนไปผูกพันรักใคร่ต่อบุตรให้แน่นแฟ้นต่อไปโดยปริยาย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง เมื่อบิดามารดาให้กำเนิดบุตรคนที่ 2 และคนอื่นๆ มา ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องย่อมเกิดขึ้น สัมพันธภาพระหว่างพี่น้องจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในครอบครัวอันประกอบด้วยความสัมพันธ์พื้นฐานและการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา เพราะถ้าบิดามารดาไม่สัมพันธ์กันดีต่อกัน ใ้การอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยความรักความเข้าใจ

ให้ความยุติธรรม ตลอดจนเสริมสร้างความรักใคร่ระหว่างพี่น้องยอมดำเนินไปได้ด้วยดี มีความรักใคร่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวกับบุตร พี่กับน้อง หรือเป็นการรวมความสัมพันธ์ใน 3 ข้อแรกเข้าด้วยกัน โดย Harvighurst (1962: 63 อ้างใน สมพงษ์ ธนัญญา, 2540) ได้อธิบายความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมีการเผชิญหน้าซึ่งกันและกัน หากลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวดังกล่าวเป็นไปได้ด้วยดีแล้ว ความขัดแย้งภายในครอบครัวก็จะไม่เกิดขึ้น หรือถ้าเกิดขึ้นก็จะไม่รุนแรงเหมือนกับสมาชิกในครอบครัวที่ขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ในครอบครัวจัดว่าเป็นความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (Primary Relationship) ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ (Richard C. Grandall อ้างใน สุธีรา น้อยจันทร์, 2530: 20) ดังนี้

1. จำนวนของบทบาท (number of roles) ความสัมพันธ์ในครอบครัวจะมีความสัมพันธ์กันหลายบทบาท เนื่องจากครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์กันหลายด้าน ทำให้เกิดความสนใจ ได้รู้ค่านิยม ความเชื่อถือ ตลอดจนบุคลิกที่แท้จริงของกันและกัน
2. การสื่อสาร (communication) ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ เป็นความสัมพันธ์แบบเปิด มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
3. อารมณ์ (emotion) ความสัมพันธ์ในครอบครัวจะก่อรูปจากอารมณ์ต่างๆ ระหว่างสมาชิกก่อให้เกิดความรักความเข้าใจ ความผูกพันรักใคร่ ความขัดแย้ง
4. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก (transferability) ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ ก่อรูปขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งอย่างแน่นอน เป็นการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแต่ละบุคคลไป มีความรู้สึกผูกพันเฉพาะเจาะจงยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

นอกจากนี้ Stinnett (1983: 27-28 อ้างใน กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์, 2533) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของครอบครัวที่มีคุณภาพไว้ 6 ประการเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวได้ปฏิบัติและนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ดังต่อไปนี้

1. การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว

คุณสมบัติประการแรกที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ความพึงพอใจ ชื่นชม และเห็นคุณค่าของกันและกันในครอบครัว ควรจะได้มีการแสดงออกอย่างชัดเจน เมื่อคนในครอบครัวแสดงความรู้สึก แสดงการกระทำที่มีความพึงพอใจในคนอื่นๆ ที่อยู่ร่วมครอบครัวด้วยกัน ตระหนักในคุณค่าซึ่งกันและกัน คุณสมบัติประการนี้เปรียบเสมือนพื้นฐานของความอบอุ่นและความมั่นคงในครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นการหล่อหลอมสมาชิกของสังคมให้มีทัศนคติมองสังคมในแง่ดีด้วย

2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน

การมีเวลาอยู่ร่วมกัน ได้แก่ การที่สมาชิกในครอบครัวได้ร่วมกันทำกิจกรรมหลายอย่างร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่ทุกคนมีความพอใจที่กระทำร่วมกัน กิจกรรมดังกล่าวได้แก่ การรับประทานอาหารโดยพร้อมเพรียงกัน การสนุกสนานรื่นเริงร่วมกัน และการทำงานร่วมกัน บางครอบครัวอาจมีกิจกรรมกลางแจ้งร่วมกัน

3. การมีพันธะต่อความสุขและสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน

คนในครอบครัวรู้สึกเป็นพันธะที่ต้องส่งเสริมให้สมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้รับความสุขและมีสวัสดิภาพที่ดี เป็นการห่วงใยกันและกันอย่างแท้จริง การที่สมาชิกในครอบครัวมีเวลาได้ถามทุกข์สุขของแต่ละคนก็นับว่าเป็นการห่วงใยสวัสดิภาพของกันและกันในครอบครัว

4. มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นอย่างดี

ครอบครัวที่มีคุณภาพจะมีวิธีการติดต่อสื่อสารที่ดีมาก ครอบครัวทั่วไปที่มักมีปัญหา คือไม่มีเวลาพูดคุยกัน บางครอบครัวพ่อแม่รู้เรื่องราวของลูกโดยผ่านบุคคลที่สาม หรือจากบุคคลภายนอกครอบครัว แต่สำหรับครอบครัวที่มีคุณภาพจะติดต่อกันโดยตรง มีเวลาสำหรับการพูดคุยกันเสมอ สมาชิกในครอบครัวก็มักจะเป็นผู้ฟังที่ดีและมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เมื่อมีความขัดแย้งก็จะนำความขัดแย้งมาพูดคุยกัน ไม่ปกปิด ไม่เก็บไว้ในใจ แต่พยายามที่จะร่วมกันรับรู้ความรู้สึกของกันและกัน และพยายามหาทางเลือก ทางแก้ไขที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน

5. การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้า

ครอบครัวที่มีคุณภาพไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด คนในครอบครัวจะมีความศรัทธาต่อศาสนานั้นในระดับสูง มักจะมีกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน เช่น ไปเข้าโบสถ์ทุกวันอาทิตย์หรือเข้าวัดฟังเทศน์ร่วมกัน ในหลายครอบครัวอาจจะมีส่วนจัดตั้งองค์กรทางศาสนา เช่น สร้างวัดหรือเป็นธุระให้กับกิจกรรมของศาสนา เป็นต้น การที่คนในครอบครัวมีศรัทธาในศาสนานี้จะทำให้มีสติ มีความอดทนต่อกัน มีการให้อภัยต่อผู้อื่นสูง และรู้จักที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

6. การมีสมรรถนะจัดการกับวิกฤติการณ์ในครอบครัวได้อย่างดี

ครอบครัวที่มีคุณภาพมักจะมีวิธีการที่ดีในการแก้ไขปัญหา หรือคู่สถานการณ์ที่วิกฤตินั้นให้กลับคืนสู่สภาพดีได้ดังเดิม แม้เมื่อประสบปัญหาความทุกข์ยาก ครอบครัวที่มีคุณภาพจะจัดการได้ดีแม้ในความยากลำบากอย่างที่สุดก็ตาม คนในครอบครัวจะมีความมั่นใจและไว้วางใจต่อกัน จะร่วมกันต่อสู้กับปัญหาแทนที่จะทอดทิ้งหรือแตกแยกไปคนละทิศคนละทาง จะให้กำลังใจซึ่งกันและกันและร่วมกันแก้ปัญหาในที่สุด

3.4 บทบาทของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

การอบรมเลี้ยงดูบุตรไม่ได้หมายถึง การดูแลให้เด็กได้กินอิ่มนอนหลับ และมีสุขภาพดีเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการช่วยให้เด็กได้มีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมอย่าง

เหมาะสมในทุกช่วงวัยอีกด้วย ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ได้ดีที่สุดก็คือ “แม่” (ธีระ สุมิตร และพรอนงค์ นิยมค้า, 2528: 173-180) และจากการที่แม่ต้องอุ้มท้องลูกอยู่ถึงเก้าเดือนซึ่งเป็นเวลานานพอที่จะเกิดความผูกพันอย่างลึกซึ้งระหว่างแม่กับลูก แม่จึงมีสายใยของความผูกพันเหนียวแน่นกว่าพ่อ และมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติต่อลูกได้อย่างละเมียดละไมอ่อนหวานได้ดีกว่าผู้เป็นพ่อ (กิติกร มีทรัพย์, 2522: 100-102)

ดังนั้น มารดาที่ดีจะต้องปฏิบัติตน ดังนี้ (โสภา ซปีลมันน์ และคณะ, 2534: 41-42)

1. คอยดูแล ให้คำปรึกษาพูดคุย และช่วยแก้ปัญหาต่างๆ เมื่อบุตรต้องการ
2. อบรมสั่งสอนศีลธรรม กิริยามารยาท ปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามให้แก่บุตร
3. ต้องใกล้ชิดกับมารดาของตนเพื่อที่จะเรียนรู้การเป็นแม่บ้านแม่ศรีเรือนที่ดีและนำมาเป็นแบบอย่างของตน
4. ช่วยพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ให้แก่บุตร

โดยสรุปแล้ว ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของบิดามารดา และความสัมพันธ์ในครอบครัว รวมทั้งประเด็นในเรื่องบทบาทของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรในครอบครัวดังกล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสิ่งที่ช่วยหล่อหลอมบุคลิกของสมาชิกโดยเฉพาะผู้เป็นบุตรและ พบว่ามารดาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตรและมีความใกล้ชิดกับบุตรที่อยู่ในวัยเด็กมากกว่าผู้เป็นบิดาซึ่งรับบทบาทเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว และมารดายังเป็นผู้ประสานความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ประเด็นการศึกษาครั้งนี้จึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ และปัจจัยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรในครอบครัวไทย โดยเน้นในประเด็นของการปรึกษาพูดคุยระหว่างกันใน 4 เรื่องหลัก คือ เรื่องการเรียน การคบเพื่อน การใช้จ่ายเงิน และสุขภาพ ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะ 1 ปี ก่อนการสัมภาษณ์ โดยคาดว่าการศึกษาวิเคราะห์ระดับลึกในเรื่องดังกล่าวจะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตรในครอบครัวไทยว่าอยู่ในระดับใด ซึ่งอาจจะนำไปสู่นโยบายต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ให้แข็งแกร่งมากขึ้น

4. วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรโดยเน้นเฉพาะด้านการปรึกษาพูดคุย และวิเคราะห์ว่ามีตัวแปรใดบ้างที่ส่งอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในครอบครัวไทย โดยได้จำกัดขอบเขตของการศึกษาเกี่ยวกับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรใน 4 ประเด็น ต่อไปนี้ คือ เรื่องการเรียน การคบเพื่อน การใช้จ่ายเงิน และสุขภาพในช่วงเวลา 1 ปีก่อนการสัมภาษณ์

ผลจากการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากแหล่งต่างๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในครอบครัวนั้น ทำให้การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในครอบครัวไทยเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. ปัจจัยทางประชากร ได้แก่ อายุของมารดา สถานภาพสมรสของมารดา จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อาชีพของมารดา รายได้ของมารดา ระดับการศึกษาของมารดา

3. ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว การทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกัน ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร และความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง

โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับแต่ละกลุ่มปัจจัย ดังนี้

4.1 ปัจจัยทางประชากร

ปัจจัยทางประชากร ได้แก่ อายุของมารดา สถานภาพสมรสของมารดา จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน

4.1.1 อายุของมารดา

อายุของมารดาน่าจะมีผลต่อพฤติกรรมการดูแลบุตร และระดับความสัมพันธ์กับบุตร Broom (1984: 223-228) กล่าวไว้ว่า บิดามารดาที่มีอายุแตกต่างกันย่อมมีบุคลิกภาพและวุฒิภาวะทางอารมณ์ ตลอดจนประสบการณ์การเรียนรู้ทางสังคมแตกต่างกัน บิดามารดาในวัยกลางคนจะเป็นคนที่มีความมั่นคงในชีวิตมากกว่าบิดามารดาที่มีอายุน้อยกว่า เนื่องจากบิดามารดาในวัยกลางคนเป็นวัยที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นสูง ดังนั้น บิดามารดาที่มีอายุมากกว่าจึงมีความเข้าใจและอบรมเลี้ยงดูบุตรได้ดีกว่าบิดามารดาที่มีอายุน้อยกว่า รวมทั้งการที่บิดาและมารดามีอายุมากกว่าก็น่าจะเป็นผู้ประสบการณ์ต่างๆ มากกว่าในการให้คำปรึกษาหารือแก่บุตรในหลายๆ เรื่อง ได้ดีกว่า บิดามารดาที่มีอายุน้อยกว่า การศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Mercer (1981: 73-77) พบว่า มารดาที่มีอายุมากกว่า 20 ปีขึ้นไป จะมีวุฒิภาวะทางด้านจิตใจและมีความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี และอายุยังมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการแสดงบทบาทการเป็นมารดา เนื่องจาก มารดาวัยรุ่นมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของการเป็นมารดาได้น้อยกว่ากลุ่มมารดาที่มีอายุมากกว่า

นอกจากนี้ รัชนี ลาซโรจน์ (2527: 170) พบว่า บิดามารดาที่มีอายุน้อยมักไม่มีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตร มีปัญหาด้านการเงินทำให้เลี้ยงดูบุตรได้ไม่เต็มที่ และบิดามารดาที่มีอายุน้อยมักมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ต่ำกว่าบิดามารดาที่มีอายุมากทำให้เกิดอารมณ์เครียดได้ง่าย ทำให้ส่งผลกระทบต่อทางด้านร่างกายและจิตใจต่อบุตรได้ เมื่อบุตรมีปัญหาห่อหุ้มไม่กล้าที่จะพูดคุยกับบิดามารดาที่

มีอารมณ์เครียดอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม บิดามารดาที่มีอายุน้อยมักจะให้ความเป็นเพื่อนแก่บุตร มีเวลาและมีพลังงานที่จะติดตามดูแลใกล้ชิดบุตร ในขณะที่บิดามารดาที่มีอายุมาก มีประสบการณ์ และมีฐานะทางการเงินที่มั่นคง มักมีข้อเสีย คือ มีเวลาให้บุตรน้อยทำให้ไม่มีโอกาสได้อบรมสั่งสอนบุตรได้อย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม ในการให้คำปรึกษาในบางเรื่อง อายุอาจไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่าง อาทิจากการศึกษาของจรรยา เศรษฐบุตร และอุทุมพร กัทรวานิช (2534: 85-96) ในเรื่องการให้คำปรึกษาและการให้ความรู้เรื่องภาวะเจริญพันธุ์ของมารดาในชนบทแก่บุตรสาววัยรุ่น (อายุ 15–19 ปี) ที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยสัมภาษณ์มารดาจำนวน 472 คน ผลการวิจัยพบว่า อายุของมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับการให้คำปรึกษา และการให้ความรู้เรื่องภาวะเจริญพันธุ์แก่บุตร กล่าวคือ มารดาที่มีอายุมาก (46–68ปี) หรือ มารดาที่มีอายุน้อย (35–45ปี) จะไม่มีความแตกต่างด้านการให้คำปรึกษา และการให้ความรู้เรื่องภาวะเจริญพันธุ์แก่บุตรเลย แต่โดยรวมแล้วอายุของบิดามารดาที่แตกต่างกัน น่าจะส่งผลให้เกิดความแตกต่างด้านการให้คำปรึกษาแก่บุตร

ในการศึกษาคั้งนี้จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า มารดาที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีอายุน้อยกว่า

4.1.2 สถานภาพสมรสของมารดา

สถานภาพสมรสของมารดาเป็นตัวแปรทางประชากรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการปรึกษาพูดคุยกันระหว่างมารดากับบุตร เนื่องจากบุตรที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันมีความรักใคร่กันดี และบิดามารดามีเวลาให้กับบุตร เมื่อบุตรมีปัญหาก็สามารถพูดคุยปรึกษาหารือกับบิดามารดาได้อย่างสะดวกใจ (ประเวศ วสี, 2532: 5) ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุตรอยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาไม่มีความขัดแย้งกัน หรือหย่าร้างแตกแยกกันจะทำให้สถานการณ์ภายในบ้านเกิดความตึงเครียด เมื่อบุตรมีปัญหาที่ไม่สะดวกใจที่จะปรึกษาพูดคุยกับบิดาหรือมารดา โดยเฉพาะเมื่อมีการหย่าร้างเกิดขึ้นบุตรส่วนใหญ่จะอยู่กับมารดา ทำให้มารดาต้องรับภาระที่หนักโดยต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้และเลี้ยงดูบุตร อาจทำให้มารดาไม่ค่อยมีเวลาที่จะให้คำปรึกษาหรือพูดคุยกับบุตร

จากการศึกษาของ พรรณธิพา เนื่องทวี (2539: 197) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุตรวัยรุ่นกับบิดาในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบิดามากกว่านักเรียนที่บิดามารดาหย่าร้างกันหรือแยกกันอยู่

นอกจากนี้ สัจवाल สมสนิท (2518: 45) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับเด็กวัยรุ่นตอนกลางและวัยรุ่นตอนปลาย พบว่า วัยรุ่นที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันมีความขัดแย้งกับบิดามารดาน้อยกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดาหย่าร้างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่บุตรได้อยู่ในครอบครัวที่อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตาทั้งบิดามารดาจึงทำให้บุตรมีความรู้สึกอบอุ่น

ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า มารดาที่มีสถานภาพสมรสที่ยังคงสมรสอยู่น่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ

4.1.3 จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน

จำนวนสมาชิกในบ้านนั้นมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะหากมีสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในบ้าน เมื่อเด็กมีปัญหาน่าจะปรึกษาผู้สูงอายุหรือผู้มีอาวุโสอื่นๆ ที่อยู่ในบ้านแทนการปรึกษากับบิดามารดา จากการศึกษาของ ชนาภา เอื้อเสถียร (2544: 67) โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาในการดูแลบุตรกับตัวแปรจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน พบว่า จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระยะเวลาในการดูแลบุตร กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่อยู่ในครัวเรือนมาก ตัวมารดาจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรน้อยกว่ามารดาที่มีจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนน้อยกว่า

ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกอาศัยอยู่ในบ้านน้อยน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกอาศัยอยู่ในบ้านมาก

4.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อาชีพของมารดา รายได้ของมารดา ระดับการศึกษาของมารดา

4.2.1 อาชีพของมารดา

อาชีพที่แตกต่างกันน่าจะมีผลทำให้การปรึกษาพูดคุยกันระหว่างมารดากับบุตรแตกต่างกัน ด้วย เนื่องจาก มารดาที่ประกอบอาชีพแตกต่างกันย่อมมีสภาพแวดล้อมการทำงาน ประสบการณ์ ความรู้ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะมารดาที่ประกอบอาชีพนอกบ้านจะเป็นบุคคลที่มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นในเรื่องต่างๆ เช่น การอบรมเลี้ยงดูบุตร ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ซึ่งมารดาที่ได้รับประสบการณ์ที่มากกว่าย่อมมีแนวคิด หรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น อาชีพของมารดาจึงน่าจะมีผลต่อการให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตร จากการศึกษาของจิราพร คงดี (2533: 76) ได้ศึกษาผลกระทบของการที่มารดาทำงาน นอกบ้านต่อบุตร กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและนักศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า อาชีพของมารดาที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับการปฏิสังสรรค์ระหว่างมารดาและเพศของบุตรที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ มารดาที่ประกอบอาชีพในส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน จะมีปฏิสัมพันธ์กับบุตรสาวสูงกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพค้าขาย ทั้งนี้ เป็นเพราะ มารดาที่ประกอบอาชีพค้าขายมีลักษณะงานที่ไม่สามารถกำหนดเวลาได้แน่นอน อาจทำให้มารดาไม่สามารถจัดสรรเวลาที่จะให้คำปรึกษาหรือพูดคุยกับบุตรได้

นอกจากนี้ จากการศึกษาของ พรรณธิพา เนื่องทวี (2539: 198) พบว่า นักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพทางด้านวิชาชีพ (นักวิชาการ ผู้ที่รับราชการ) มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบิดามากกว่านักเรียนที่มีบิดาประกอบอาชีพอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Gecas and Seff (1990: 11) ศึกษา พบว่า บิดามารดาที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านจะทำให้มีความรู้ และมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้คำแนะนำ เรื่องต่างๆ แก่บุตร ได้ดีกว่าบิดามารดาที่ไม่มีอาชีพ หรืออยู่กับบ้าน และจากการศึกษาของ ร่มเย็น ทังสุขบุตร (2531: 34) พบว่า มารดาส่วนใหญ่ที่อยู่ในครอบครัวของผู้ใช้แรงงานนั้น ไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้านจึงทำให้มีเวลาอยู่กับบุตรมาก แต่ก็ไม่ได้อบรมสั่งสอนบุตรมากนัก ถ้ามีเวลาว่างก็มักจับกลุ่มคุยกับเพื่อนบ้าน โดยปล่อยให้บุตรเล่นอยู่ในหมู่เด็กด้วยกัน ดังนั้น เด็กเหล่านี้จึงเรียนรู้จากเพื่อนที่ใกล้ชิดมากกว่าได้รับการอบรมสั่งสอนจากมารดา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า มารดาที่ประกอบอาชีพในส่วนราชการน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพอื่นๆ

4.2.2 รายได้ของมารดา

รายได้เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมยุคปัจจุบัน เนื่องจาก ค่าครองชีพมีแนวโน้มสูงขึ้น ค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในบ้านก็เพิ่มขึ้น ทำให้มารดามีความจำเป็นที่จะต้องทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว (นพวรรณ จงวัฒนา และคนอื่นๆ, 2524: 10) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มารดาที่ทำงานนอกบ้านไม่ค่อยมีเวลาที่จะสนใจบุตรเท่าที่ควร โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีฐานะยากจน หากบุตรมีปัญหาต้องการคำปรึกษา คำแนะนำ มารดาจึงไม่มีเวลาให้คำปรึกษาแก่บุตรได้เท่าที่ควร (พาสณา ผโลศิลป์, 2535: 56) และจากการศึกษาของ สมพงษ์ ธนัญญา (2540: 91) เกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเพื่อส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน: กรณีศึกษานักเรียนที่บิดามารดาหย่าร้างกัน และอาศัยอยู่กับมารดา พบว่า มารดาที่ต้องเลี้ยงบุตร ตามลำพัง และมีรายได้ต่ำจะประสบกับปัญหาด้านการให้คำปรึกษาแก่บุตร ส่งผลให้บุตรมีปัญหาด้านการเรียน ความประพฤติ และปัญหาด้านการเงิน

นอกจากนี้พรรณธิพา เนื่องทวี (2539: 198) ยังศึกษาพบว่า นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้สูงจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบิดามากกว่านักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิมลรัตน์ จงเจริญ (2528: 35) ศึกษาพบว่า มารดาที่มีรายได้ครอบครัวสูง (10,000 บาทต่อเดือน และมากกว่า) จะมีการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นได้ดีกว่ามารดาที่มีรายได้ครอบครัวต่ำ (ต่ำกว่า 5,000 บาท และ 5,001-10,000 บาท) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นภาพรณ์ ทานัชฌาสัย (2521: 41) เกี่ยวกับพฤติกรรมและการแก้ไขปัญหาของแม่ที่มีบุตรวัยก่อนเรียนในเขตชนบทภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 196 คน พบว่า มารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะมีการแนะนำสั่งสอนบุตร

มากกว่ามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ Richter et al. (1992) ให้ผลในทางตรงกันข้าม โดยที่พบว่า มารดาที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่ำมักจะดูแลบุตรเองมากกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาและรายได้สูง ซึ่งมารดาที่มีระดับการศึกษาและรายได้สูงส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ออกไปทำงานนอกบ้านจึงต้องให้ญาติหรือจ้างคนมาดูแลบุตรที่บ้านแทนตน ดังนั้น เมื่อบุตรมีปัญหา มารดาที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่ำจึงสามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรได้ดีกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาและรายได้สูง

ในการศึกษานี้จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า มารดาที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่าน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า

4.2.3 ระดับการศึกษาของมารดา

การศึกษาเป็นกระบวนการสร้างความเจริญงอกงาม ช่วยให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถมากขึ้นกว่าเดิม ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามักมีความสามารถในการคิด จำแนก ประเมิน ไตร่ตรอง ใช้เหตุผลได้ดีกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า (สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และนิภา มนูญปิฎ, 2528) ดังนั้นระดับการศึกษาของมารดาจึงมักมีอิทธิพลต่อการให้คำปรึกษาและการพูดคุยกับบุตร ทั้งนี้เพราะระดับการศึกษาของมารดาที่แตกต่างกันย่อมมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจของตัวมารดาเองในการให้คำปรึกษาแก่บุตรแตกต่างกันด้วย และมารดานั้นจะต้องมีการปรับบทบาทตามสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มารดาที่มีระดับการศึกษาสูงย่อมทำให้มีโอกาส ในการแสวงหาความรู้ในเรื่องต่างๆ เพื่อปรับตัวสู่การเป็นมารดาที่ดี จากการศึกษาของ วาจิณี ไทรงาม (2539: 44) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะตามพื้นฐานอารมณ์กับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา พบว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาปานกลาง (มัธยมศึกษา) จะดูแลบุตรแบบบังคับให้รับผิดชอบและพึ่งพาตนเอง ส่วนมารดาที่มีระดับการศึกษาสูง (อุดมศึกษาขึ้นไป) มักจะใช้เวลาพูดคุยอยู่กับบุตรและร่วมกิจกรรมกับบุตร

พรรณธิพา เนื่องทวี (2539: 198) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบิดากับบุตร พบว่า นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาสูงกว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบิดามากกว่านักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ ฉันทนา กิตติเกิดกุลชัย (2537) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพจิตวัยรุ่นของผู้ปกครอง (คือมารดา) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 398 คน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มารดาที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันจะมีการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพจิตวัยรุ่น (ในเรื่องการให้ความรู้และให้คำปรึกษาแก่บุตร) ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) กล่าวคือ มารดาที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา พัฒนาการวัยรุ่น และสุขภาพจิตวัยรุ่น จึงทำให้มีคะแนนเฉลี่ยการให้ความรู้ และให้คำปรึกษาแก่บุตรในเรื่องดังกล่าว สูงกว่ามารดาที่มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรและประถมศึกษา

จากการศึกษาของ วิมลรัตน์ จงเจริญ (2528: 43) พบว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดามีผลต่อความรู้ เจตคติต่อเรื่องเพศ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่น กล่าวคือ บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูง (ใช้เวลาในการศึกษา 13 ปีและมากกว่า) จะมีการให้คำปรึกษาแนะนำแก่บุตรดีกว่า บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ (ไม่ได้เรียน ใช้เวลาในการศึกษา 1-7 ปี และใช้เวลาในการศึกษา 8-12 ปี) และ Kemp and Page (1986: 176-184) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารก พบว่า ปัจจัยทางด้านระดับการศึกษาของมารดาไม่มีอิทธิพลต่อการพูดคุย การให้ความรักของมารดาที่มีต่อทารก

ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า มารดาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

4.3 ปัจจัยอื่นๆ

ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว การทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกัน ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร และความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง

4.3.1 การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

การสละเวลาช่วงใดช่วงหนึ่งในแต่ละวันเพื่อพบปะพูดคุยหรือรับประทานอาหารเย็นร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะช่วยทำให้ทุกคนในครอบครัวทราบปัญหาหรือความเป็นไปของสมาชิกแต่ละคน

สมพงษ์ ธนัญญา (2540: 97) ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเพื่อส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน ศึกษาเฉพาะกรณี: โรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ของบิดามารดาและบุตรในด้านการทำกิจกรรมร่วมกัน พบว่า ความสัมพันธ์ของบิดามารดาและบุตรในด้านการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยรวมอยู่ในระดับดี ในด้านการที่สมาชิกในครอบครัวร่วมรับประทานอาหารและดูโทรทัศน์ร่วมกัน พบว่า สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนปฏิบัติร่วมกันอยู่ในระดับที่น่าพอใจมาก ส่วนการมีเวลาได้ถามทุกข์สุขและได้ถามเรื่องการเรียนของบุตร พบว่า บิดามารดาของนักเรียนปฏิบัติได้อยู่ในระดับที่น่าพอใจมาก ทั้งสองประเด็น สำหรับข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว คือ การให้อภัยเห็นใจและห่วงใย ตลอดจนให้กำลังใจเมื่อสมาชิกในครอบครัวกระทำผิดพลาดในเรื่องต่างๆ เป็นอันดับแรก รองลงมา คือสมาชิกในครอบครัวควรมีเวลาในการพูดคุยปรึกษาหารือกันด้วยความจริงใจและเปิดเผย

ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของการที่สมาชิกใช้เวลาร่วมกันในครอบครัวมากกว่าน่าจะมีระดับค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของการที่สมาชิกใช้เวลาร่วมกันในครอบครัวน้อยกว่า

4.3.2 การทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกัน

น.พ.สุจริต สุวรรณชื่น (2539: 37-38) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการพักผ่อนหย่อนใจและการทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวว่า การทำกิจกรรมร่วมกันจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจ ความผูกพันกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวไทยยุคปัจจุบันนี้ พ่อแม่มีการศึกษามากขึ้นสามารถเรียนรู้และเข้าใจบุตรมากขึ้น ส่วนบุตรก็มีความคิดความอ่านกว้างไกลมากขึ้น มีความพร้อมที่จะพูดคุยหรือมีกิจกรรมร่วมกับผู้ใหญ่ได้ดีขึ้น แม้ในบางครั้งความรู้จะไม่กว้างขวางนัก แต่ก็พอจะจัดให้มีบรรยากาศในการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันได้ เช่น การดูโทรทัศน์ หรือพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์เรื่องต่างๆ ร่วมกันในบ้าน เล่นกีฬา ร่วมกันการไปเที่ยว การไปซื้อของ หรือการรับประทานอาหารนอกบ้านในวันหยุด ถ้าสามารถทำได้จะเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะสร้างความสัมพันธ์อันแนบแน่นและยั่งยืนในครอบครัว

วรรณภา ลำเจียกเทศ (2530: 92) ได้ศึกษาทัศนคติของสตรีที่สมรสแล้วเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่ขาดความตระหนักถึงการพัฒนาหรือเพิ่มพูนความรักความอบอุ่นให้เกิดขึ้น แต่มักจะให้ความสำคัญกับภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมากกว่า อย่างไรก็ตาม สตรีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 64.37 ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวว่า สมาชิกในครอบครัวควรมีเวลาพักผ่อนร่วมกันหรือทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกัน โดยเห็นด้วยว่าในแต่ละครอบครัวควรมีวันแห่งครอบครัว เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ปรึกษาพูดคุยกันในเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นของแต่ละบุคคล เพื่อจะได้ทราบความเป็นไปของสมาชิกในครอบครัว

ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของการที่สมาชิกทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันมากกว่าน่าจะมียุทธศาสตร์ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของการที่สมาชิกทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันน้อยกว่า

4.3.3 ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร

ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เพราะลักษณะการอบรมเลี้ยงดูจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีหรือไม่ดีได้ของสมาชิกในครอบครัว หากมารดาให้ความสนิทสนม เอาใจใส่ และมีการให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรอย่างใกล้ชิดย่อมเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมารดากับบุตร จากการศึกษาของวรรณภา ลำเจียกเทศ (2530: 101) ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดาและบุตรนั้น พบว่า บิดามารดา ร้อยละ 50 มีการชื่นชมและให้กำลังใจบุตรทุกครั้งเมื่อบุตรทำงานสำเร็จแม้ในสิ่งเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกำลังใจและความมั่นใจให้กับบุตร และทราบความเป็นไปของบุตรเกือบทุกเรื่อง รองลงมา ร้อยละ 45.62 บิดามารดา มีการชื่นชมและให้กำลังใจบุตรเป็นบางครั้ง และทราบความเป็นไปของบุตรในบางเรื่อง และมีร้อยละ 4.37 ของบิดามารดาที่ไม่เคยชื่นชมและให้กำลังใจบุตร

และไม่ค่อยทราบความเป็นไปของบุตรเลย และจากการศึกษาของสุวัทนา วิบูลย์เศรษฐ์และคณะ (2536: 61) พบว่า บิดา/มารดาส่วนใหญ่รายงานว่าตนทราบความเป็นไปของบุตรในเกือบทุกเรื่อง และมีบุตรเพียงส่วนน้อยที่ไม่เคยมาขอคำปรึกษาจากบิดา/มารดาเลย

จรรยา เศรษฐบุตร (2536: 53-56) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลภายในครอบครัวที่มีผลต่อค่านิยมทางเพศของวัยรุ่นหญิง ในอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในปี พ.ศ.2536 โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์มารดาและบุตรสาว เป็นกลุ่มตัวอย่าง 472 คู่ ผลการศึกษาพบว่า หากความสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตรสาวภายในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ผู้เป็นบุตรสาวจะได้รับความรู้ด้านเพศศึกษาจากครอบครัวต่ำกว่าบุตรสาวที่อยู่ในครอบครัวที่มารดาและบุตรสาวมีความสัมพันธ์กันสูง

จากการศึกษาของ ปฐม กลิ่นดอกไม้ (2525: 35) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูบุตรกับวินัยทางสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุ 13 -15 ปี พบว่า เด็กที่ได้รับความรักจากมารดามากจะเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากมารดา และจะปฏิบัติตนมีวินัยทางสังคมด้านต่างๆ ดีกว่าเด็กที่ได้รับความรักจากมารดาน้อยหรือเด็กที่ไม่ค่อยได้รับการอบรมสั่งสอนจากมารดา แสดงให้เห็นว่า เด็กที่ได้รับความรักจากมารดามากย่อมมีความผูกพันใกล้ชิด และผูกคูกับมารดามากกว่าเด็กที่ได้รับความรักจากมารดาน้อย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า มารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับสูงกับบุตรน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับต่ำกับบุตร

4.3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวมากที่สุด คือ แม่ แต่รูปแบบของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กมีความแตกต่างจากในอดีต เนื่องจาก การทำงานนอกบ้านของแม่ การย้ายถิ่น และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว กล่าวคือ สำหรับครอบครัวเดี่ยวในชนบทที่ไม่มีการย้ายถิ่น ผู้เลี้ยงดูหลัก ได้แก่ แม่ ส่วนพ่อมีบทบาทบ้างแต่ไม่มากนัก และผู้เลี้ยงดูหลักในครอบครัวขยาย คือ แม่และยาย แต่ถ้าแม่ทำงานนอกบ้านหรือย้ายไปต่างถิ่นกับพ่อ ผู้เลี้ยงดูหลักในครอบครัวมักเป็น ยาย ย่า หรือญาติคนอื่นๆ ที่เป็นผู้หญิงในครอบครัว และสำหรับครอบครัวในเมืองที่แม่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านหรือแม่ทำงานนอกบ้านแต่อยู่ในครอบครัวขยาย รูปแบบของผู้เลี้ยงดูเด็กก็เหมือนกับครอบครัวในชนบท (กุศล สุนทรธาดา และคนอื่น, 2541: 90) ดังจะเห็นได้ว่าการเลี้ยงดูบุตรเป็นบทบาทที่สำคัญของเพศหญิง และเพศหญิงส่วนใหญ่จะมีความสนิทสนมกับมารดา ดังนั้นแบบแผนการปฏิบัติในเรื่องต่างๆ รวมถึงแบบแผนการเลี้ยงดูบุตรของมารดาจึงน่าจะได้รับการอิทธิพลมาจากยายเป็นส่วนใหญ่

Cohler และคณะ (1972: 3-17) ได้ศึกษาทัศนคติของมารดาต่อการดูแลเด็กในกลุ่มประชากรหญิงสองช่วงอายุ พบว่า ทัศนคติต่อการเลี้ยงดูเด็กของผู้เป็นมารดาในปัจจุบันมีความสัมพันธ์

เชิงบวกกับทัศนคติในเรื่องเดียวกันนี้ของมารดาของตนซึ่งเป็นคนรุ่นก่อน กล่าวคือ มารดารุ่นปัจจุบันจะได้รับการถ่ายทอดและเรียนรู้วิธีการเลี้ยงดูเด็กมาจากคุณแม่ของตนในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน

พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล (2533: 67) ได้ศึกษาทัศนคติของบิดาต่อบทบาทการเป็นบิดา พบว่าบิดาที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับบิดามารดาของตนเองจะมีทัศนคติต่อบทบาทการเป็นบิดาโดยรวมและแต่ละด้านดีกว่าบิดาที่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกว่ากับบิดามารดาของตนเอง

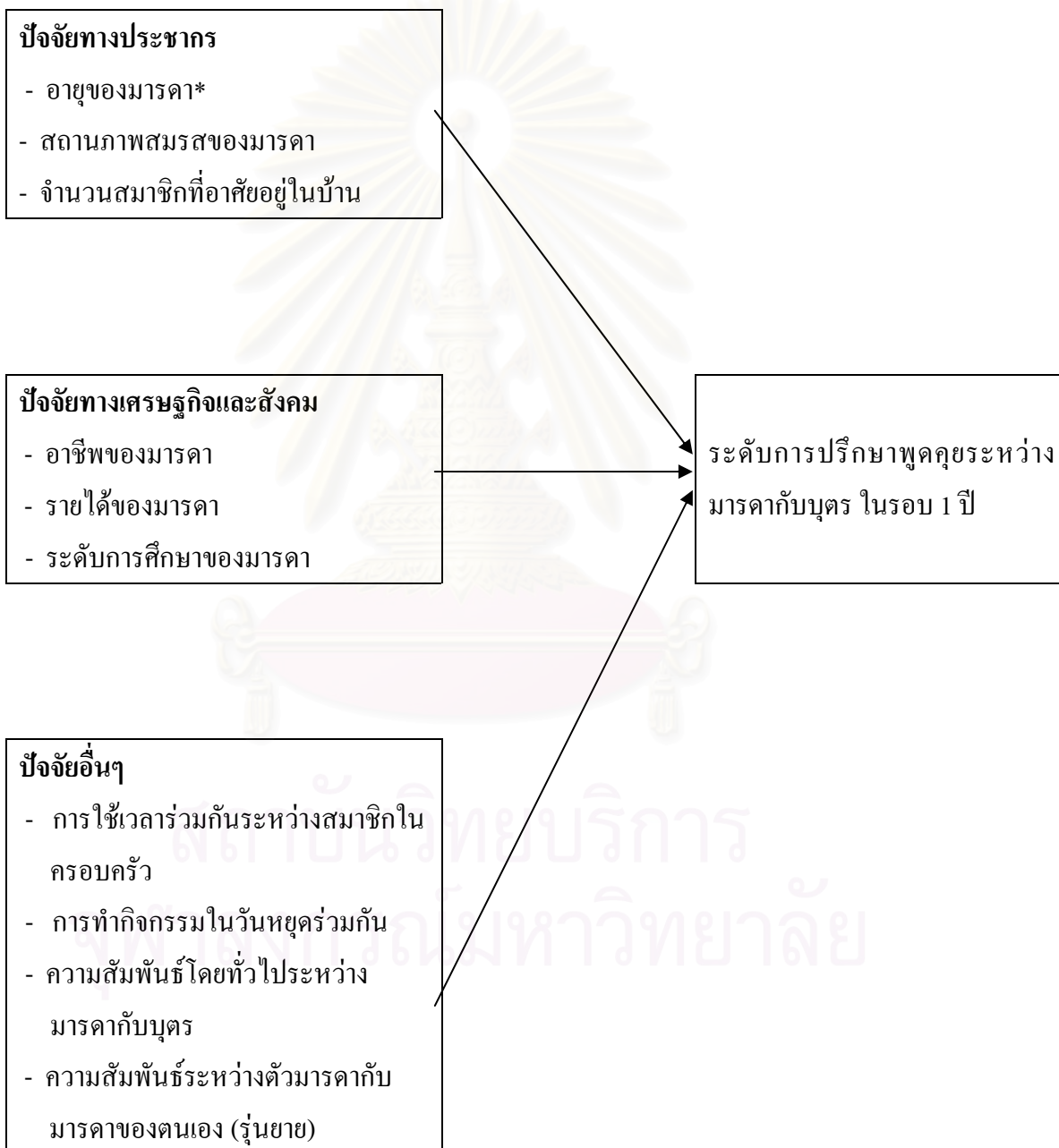
ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ตั้งสมมติฐานว่า มารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของระดับความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองมากกว่าน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของระดับความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองน้อยกว่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามที่สรุปไว้ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า มารดาที่มีคุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งมีปัจจัยอื่นๆ ด้านภาวะแวดล้อมภายในครอบครัวที่แตกต่างกันน่าจะมีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยกันระหว่าง มารดากับบุตรแตกต่างกันด้วย ซึ่งผู้วิจัยนำคุณลักษณะที่แตกต่างกันนั้นมาสร้างเป็นกรอบแนวคิด เพื่อใช้ในการศึกษา ได้ดังนี้

* ใช้เป็นตัวแปรควบคุมตลอดการวิเคราะห์

6. สมมติฐานหลัก

มารดาที่มีคุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม ที่แตกต่างกันน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรแตกต่างกัน

7. สมมติฐานย่อย

1. มารดาที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีอายุน้อยกว่า
2. มารดาที่มีสถานภาพสมรสที่ยังคงสมรสอยู่น่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ
3. มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกอาศัยอยู่ในบ้านน้อยน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกอาศัยอยู่ในบ้านมาก
4. มารดาที่ประกอบอาชีพในส่วนราชการน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพอื่นๆ
5. มารดาที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่าน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า
6. มารดาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า
7. มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของการที่สมาชิกใช้เวลาร่วมกันในครอบครัวมากกว่าน่าจะมีระดับค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของการที่สมาชิกใช้เวลาร่วมกันในครอบครัวน้อยกว่า
8. มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของการที่สมาชิกทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันมากกว่าน่าจะมีระดับค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของการที่สมาชิกทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันน้อยกว่า
9. มารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับสูงกับบุตรน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับต่ำกับบุตร
10. มารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของระดับความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองมากกว่าน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของระดับความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองน้อยกว่า

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบรูปแบบและระดับการปรึกษาพูดคุยกันระหว่างมารดากับบุตรในครอบครัวไทย
2. ได้ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการปรึกษาพูดคุยกันระหว่างมารดากับบุตร
3. สามารถนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการวางนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแผนด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวให้มากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะทั่วไปของข้อมูล

1. แหล่งข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลส่วนหนึ่งจากโครงการศึกษาความสัมพันธ์ของประชากรต่างวัยในครอบครัวภาคใต้และภาคกลาง (A Study of Relations between Generations in the Southern and Central Families) ปี พ.ศ.2540 ที่ดำเนินการสำรวจโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อาศัยในชนบทและข้าราชการในภาคใต้และภาคกลาง วัตถุประสงค์หลักของโครงการวิจัยนี้คือ ต้องการทราบระดับความสัมพันธ์ระหว่างประชากรต่างวัยในครอบครัว คือ ระหว่างบิดามารดาของผู้ตอบกับผู้ตอบ และระหว่างผู้ตอบกับบุตร รวมทั้งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

โครงการศึกษาความสัมพันธ์ของประชากรต่างวัยในครอบครัวภาคใต้และภาคกลาง ได้รวบรวมข้อมูลจากประชากร 2 กลุ่มใน 2 ภาค ดังนี้

ข้อมูลจากข้าราชการ

ข้าราชการจาก 5 กระทรวงคือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และกระทรวงสาธารณสุข ใน 6 จังหวัด ภาคใต้และภาคกลาง ที่ตกเป็นตัวอย่าง ได้แก่ จังหวัดกระบี่ ตรัง สุราษฎร์ธานี นครนายก ระยอง และลพบุรี ถูกสุ่มเป็นตัวอย่าง โดยได้กลุ่มตัวอย่างข้าราชการในภาคใต้จำนวน 243 คน และภาคกลางจำนวน 283 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามโดย การกรอกข้อมูลเอง (Self-administered questionnaire) และส่งคืนไปยังผู้วิจัย

ข้อมูลจากประชาชน

ประชากรชายหรือหญิงที่สมรสหรือที่เคยสมรสแล้ว ในเขตชนบทของ 6 จังหวัดเดียวกันกับที่คัดเลือกกลุ่มข้าราชการ ถูกสุ่มจากครัวเรือนละ 1 คน ทำให้ได้ประชากรจำนวนตัวอย่างจากภาคใต้ 360 คน และ 370 คนจากภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้จะถูกสัมภาษณ์โดยนักสัมภาษณ์ (face-to-face interview) และบันทึกข้อมูลลงในแบบสอบถาม

2. การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ครั้งนี้

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในครั้งนี้ ได้คัดเลือกเอาเฉพาะผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นมารดาที่มีการปรึกษาพูดคุยกับบุตรในรอบ 1 ปีก่อนการสัมภาษณ์ ใน 4 ประเด็นหลักของการวิเคราะห์ คือ เรื่องการเรียน

การคบเพื่อน การใช้จ่ายเงิน และสุขภาพ ด้วยเงื่อนไขการคัดเลือกนี้ทำให้มีสตรีที่เข้าข่ายเป็น ตัวอย่างจากภาคใต้และภาคกลาง ทั้งที่เป็นข้าราชการและประชาชนรวมทั้งสิ้น 551 ราย

แบบสอบถาม (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประชากรชายหญิงที่ ตกเป็นตัวอย่าง เก็บข้อมูลในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับบุตร
3. ข้อมูลเกี่ยวกับบิดา มารดาของผู้ตอบ
4. การเลี้ยงดูบุตร
5. การใช้เวลาว่างของสมาชิกภายในครอบครัว
6. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว
7. ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อกับสมาชิกในครอบครัว
8. ข้อมูลเกี่ยวกับความช่วยเหลือและการสนับสนุน
9. ทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัว

3. ข้อจำกัดในการวิเคราะห์

1. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในครอบครัวไทย ครั้งนี้ ได้นำข้อมูลทัศนคติมาใช้ในการวิเคราะห์ ทำให้มีข้อจำกัดเรื่องความหลากหลายของตัวแปรที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษานี้ รวมทั้งยังขาดข้อมูลบางตัวแปรที่คาดว่าจะส่งผลต่อคำตอบเกี่ยวกับระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร เช่น การไม่มีข้อมูลเจาะจงว่าให้ คำปรึกษากับบุตรคนใด ดังนั้น คำถามนี้จึงหมายรวมถึงบุตรทุกคนที่เข้าข่ายใน 4 ประเด็นคำถาม ดังกล่าว นอกจากนี้ยังขาดข้อมูลอื่นๆ เช่น อายุของบุตร ความแตกต่างระหว่างอายุของมารดากับบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับคู่สมรส (ที่แยก หย่าร้างหรือเสียชีวิต) เป็นต้น

2. รายได้ของครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร แต่การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดที่ไม่สามารถนำรายได้ของครอบครัวจากทุกแหล่ง อันได้แก่ รายได้ของผู้ให้สัมภาษณ์ รายได้ของกลุ่มสมรส และรายได้จากแหล่งอื่นๆ มารวมเป็นตัวแปรเดียวกันได้ เนื่องจาก ในข้อคำถามไม่ได้ให้ผู้ตอบระบุจำนวนเงินโดยละเอียด แต่ได้กำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้า (close - ended) โดยแบ่งเป็นช่วง (interval) ของรายได้ให้ผู้สัมภาษณ์เลือกตอบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลเฉพาะรายได้ต่อเดือนของมารดาผู้ให้สัมภาษณ์เท่านั้นมาเป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ ผลที่ได้จากการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ในส่วนของตัวแปรรายได้นี้จะอาจถูกระทบจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลในมิตินี้ได้

3. เนื่องจากข้อคำถามเกี่ยวกับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในโครงการวิจัย ดังกล่าวได้กำหนดไว้ 6 ประเด็น คือ การเรียน การคบเพื่อน การใช้จ่ายเงิน การประกอบอาชีพ

สุขภาพ และปัญหาชีวิตครอบครัว แต่มิได้กำหนดขอบข่ายอายุของบุตรที่มาขอคำปรึกษาจากผู้ตอบ ซึ่งเป็นมารดา จึงอาจส่งผลให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์อันเนื่องมาจากความแตกต่างด้านอายุของบุตรที่เข้าข่ายหรือเกี่ยวข้องกับทั้ง 6 ประเด็น ที่ระบุไว้ในแบบสอบถาม ดังนั้น เพื่อลดปัญหาผลกระทบอันอาจเกิดจากความแตกต่างในเรื่องอายุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เลือกเอาเฉพาะ 4 ประเด็นหลัก คือ การเรียน การคบเพื่อน การใช้จ่ายเงิน และ สุขภาพ ที่คาดว่าจะจะเป็นประเด็นที่ครอบคลุมบุตรในทุกกลุ่มอายุมาเป็นฐานในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการพูดคุยปรึกษาในรอบ 1 ปีครั้งนี้

4. ที่อยู่อาศัยของบุตรเป็นปัจจัยหนึ่งทีคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร การศึกษาครั้งนี้จึงได้ศึกษาระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรทั้งที่อาศัยอยู่ด้วยกัน และไม่ได้อาศัยอยู่ด้วยกัน ทั้งนี้ แม้ว่าบุตรที่ไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกันกับมารดาแต่ก็ยังคงมีการติดต่อปรึกษาพูดคุยกัน ใน 4 ประเด็นหลักดังกล่าวข้างต้น

5. เนื่องจากความจำกัดของข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรด้านการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร โดยเลือกศึกษาได้เฉพาะเพียงบางประเด็นดังกล่าวแล้วเท่านั้น ทั้งๆที่ในข้อเท็จจริง ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรอาจศึกษาวิเคราะห์ได้จากด้านอื่นๆ อีก เช่น การให้ความช่วยเหลือบุตรในเรื่องต่างๆ ความเข้าใจกันระหว่างมารดากับบุตร หรือรูปแบบการเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรจะมีข้อจำกัดของข้อมูลหลายประการดังกล่าวแล้ว แต่การศึกษาครั้งนี้ก็มีความแตกต่างในบางประเด็นจากการศึกษาในอดีต กล่าวคือ การศึกษาในอดีตส่วนใหญ่เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับมารดาที่สูงอายุ หรือเป็นการศึกษาการเลี้ยงดูบุตรที่ยังเป็นทารกอยู่ แต่การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตร โดยเน้นความสัมพันธ์ด้านการให้คำปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในเรื่องการเรียน การคบเพื่อน การใช้จ่ายเงิน และสุขภาพ ซึ่งประเด็นเหล่านี้จัดเป็นเรื่องพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุตรทุกคน นอกจากนี้ ข้อมูลของโครงการยังเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างตัวมารดา (รุ่นแม่) กับมารดาของตนเอง (รุ่นยาย) ที่จะส่งผลอย่างไรต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร (รุ่นหลาน) ในกรณีที่มารดาของผู้ตอบยังมีชีวิตอยู่ โดยที่ในการวิเคราะห์ส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ตัดกลุ่มตัวอย่างมารดา(ตัวผู้ตอบ) ที่มารดา(รุ่นยาย) เสียชีวิตไปแล้ว ผลการวิจัยนี้จึงน่าจะให้ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตร ในด้านการปรึกษาพูดคุยกันในเรื่องที่นับว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุตร ผลการวิจัยจึงอาจนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา และวางแผนส่งเสริมการปรึกษาพูดคุยกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัวต่อไปในอนาคต

4. นิยามศัพท์ในการศึกษา

1. ระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร หมายถึง การปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดาและบุตรในรอบ 1 ปีก่อนการสัมภาษณ์ ใน 4 ประเด็นด้วยกัน คือ เรื่องการเรียน การคบเพื่อน การใช้จ่ายเงิน และสุขภาพ

2. มารดา หมายถึง สตรีที่ตกเป็นตัวอย่างในการวิจัยและเป็นผู้ให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรในรอบ 1 ปี (ก่อนการสัมภาษณ์)ในเรื่องต่อไปนี้ คือ เรื่องการเรียน การคบเพื่อน การใช้จ่ายเงิน และสุขภาพ

3. อายุ หมายถึง จำนวนปีเต็มของสตรีผู้ให้สัมภาษณ์นับจากเดือนปีเกิด จนถึงเดือนปีของการสัมภาษณ์หรือสำรวจ

4. รายได้ของมารดา หมายถึง รายได้ต่อเดือนของสตรีผู้ให้สัมภาษณ์

5. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับชั้นการศึกษาที่จบสูงสุดของสตรีผู้ให้สัมภาษณ์

6. ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร หมายถึง ความเข้าใจกันระหว่างตัวผู้ให้สัมภาษณ์กับบุตร การทราบความเป็นไปของบุตร ตลอดจนการที่บุตรขอคำแนะนำจากตัวผู้ให้สัมภาษณ์เมื่อมีปัญหา

7. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง หมายถึง การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสตรีผู้ให้สัมภาษณ์กับมารดาของตนเอง รวมทั้งการที่ตัวผู้ให้สัมภาษณ์ขอคำแนะนำเมื่อมีปัญหาจากมารดาของตนเอง

5. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและการวัดตัวแปร

1. ตัวแปรตาม คือ ระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในรอบ 1 ปี (ก่อนการสัมภาษณ์) ได้จากคำถามในแบบสอบถาม (คูภาคผนวก) ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับบุตร ข้อที่ 5 โดยวัดจากคะแนนรวมคำตอบเกี่ยวกับการปรึกษาพูดคุยในรอบ 1 ปีระหว่างผู้ตอบกับบุตร ใน 4 ประเด็นดังกล่าวข้างต้น โดยคำตอบในเรื่องนี้แบ่งออกได้ 3 ระดับ คือ ไม่เคยปรึกษาเลย ปรึกษานานๆ ครั้ง และปรึกษาบ่อยๆ โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

ถ้าตอบ ไม่เคยปรึกษาเลย ได้	0	คะแนน
ถ้าตอบ นาน ๆ ครั้ง ได้	1	คะแนน
ถ้าตอบ บ่อยๆ ได้	2	คะแนน

จากคำถามทั้งหมด 4 ข้อ มีพิสัยของระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างบิดามารดากับบุตร 0 – 8 คะแนน ผู้ที่มีค่าคะแนนรวมเฉลี่ย (\bar{X}) มากกว่าถือว่าเป็นผู้ที่มีระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่าผู้ที่ได้ค่าคะแนนรวมเฉลี่ย (\bar{X}) น้อยกว่า

2. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ปัจจัยทางประชากร ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยอื่นๆ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1. ปัจจัยทางประชากร ได้แก่

2.1.1. อายุของมารดา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- อายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า
- อายุ 35–39 ปี
- อายุ 40 ปีขึ้นไป

2.1.2. สถานภาพสมรส แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ สมรส(ยังคงสมรสอยู่) และสถานภาพสมรสอื่นๆ (หม้าย หย่าร้าง หรือแยกกันอยู่)

2.1.3. จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน ได้จากคำถามในส่วนของที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบโดยใช้คำถามข้อที่ 19 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

- จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้านน้อย (1–4 คน)
- จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้านมาก (ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป)

2.2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่

2.2.1. อาชีพของมารดา แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

- กลุ่มผู้ที่ไม่ได้ทำงาน
- กลุ่มผู้ที่ปฏิบัติงานในส่วนราชการ
- กลุ่มผู้ที่ปฏิบัติงานในภาคเกษตรกรรม
- กลุ่มผู้ที่ปฏิบัติงานนอกภาคเกษตรกรรม (ที่ไม่ใช่รับราชการ)

2.2.2. รายได้ต่อเดือนของมารดา ได้จากคำถามในส่วนที่ 1 ข้อ 16 แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- รายได้เท่ากับ 5,000 บาทหรือต่ำกว่าต่อเดือน
- รายได้ 5,001–15,000 บาทต่อเดือน
- รายได้ 15,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน

2.2.3. ระดับการศึกษาของมารดา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า
- มัธยมศึกษา
- ปริญญาตรีและสูงกว่า

2.3. ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่

2.3.1. การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ได้จากคำถามในส่วนที่ 5 การใช้เวลาของสมาชิกในครอบครัว โดยใช้การรวมคะแนนคำตอบในข้อที่ 4 และข้อที่ 5 ซึ่งคำถามในข้อ 4 ถามถึงสัดส่วนการใช้เวลาในการพูดคุยหรือพบปะระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวในแต่ละวันว่าอยู่ในระดับใด หากคำตอบมีว่า

น้อยเกินไป ควรพบปะพูดคุยกันมากกว่านี้ได้	ได้	1	คะแนน
กำลังพอดี	ได้	2	คะแนน
มีเหลือเฟือ	ได้	3	คะแนน

ส่วนคำถามข้อที่ 5 ถามเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่รับประทานอาหารเช้าพร้อมหน้าพร้อมตากันบ่อยเพียงใดในแต่ละสัปดาห์ หากคำตอบมีว่า

ไม่เคยเลย	ได้	0	คะแนน
นานๆ ครั้ง/เกือบจะไม่ได้ทานร่วมกันเลย	ได้	1	คะแนน
เกือบทุกวันใน 1 สัปดาห์	ได้	2	คะแนน
ทุกวัน	ได้	3	คะแนน

จากคำถามทั้ง 2 ข้อมีพิสัยของการใช้เวลาด้วยกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว 1-6 คะแนน และจากคะแนน 1-6 คะแนน สามารถนำมาแบ่งกลุ่มการใช้เวลาด้วยกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาด้วยกันน้อย (1-2 คะแนน)
- กลุ่มที่สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาด้วยกันปานกลาง (3-4 คะแนน)
- กลุ่มที่สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาด้วยกันมาก (5-6 คะแนน)

2.3.2. การทำกิจกรรมในวันหยุดด้วยกัน ได้จากคำถามในส่วนที่ 5 การใช้เวลาของสมาชิกในครอบครัว โดยใช้ข้อคำถามที่ 2.1 ถามว่า “เมื่อสมาชิกส่วนใหญ่อยู่กับบ้านในวันหยุดใช้เวลาส่วนใหญ่ทำกิจกรรมร่วมกันหรือไม่” โดยแบ่งคำตอบเป็น 3 กลุ่ม คือ

- ไม่มีวันหยุด/ทำงานทุกวัน
- ต่างคนต่างทำกิจกรรมของตน
- ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

2.3.3. ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร ได้จากคำถามในส่วนที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว โดยใช้การรวมคะแนนจากคำตอบในข้อ 7 ข้อ 9 และข้อ 10

คำถามในข้อ 7 ถามว่า “บุตรส่วนใหญ่เข้ากับท่านได้ดีมากน้อย เพียงใด” หากคำตอบมีว่า

ทะเลาะกันบ่อยครั้ง เพราะมีความคิดต่างกันเสมอ	ได้	0	คะแนน
พุดจาไม่ค่อยเข้าใจกัน	ได้	1	คะแนน
เฉยๆ	ได้	2	คะแนน
เข้ากันได้ดีมาก	ได้	3	คะแนน

คำถามข้อ 9 ถามว่า “ท่านคิดว่าท่านทราบความเป็นไปของบุตรแต่ละคนได้ดีมากน้อยเพียงใด” หากคำตอบมีว่า

ไม่เคยรู้เรื่องกันเลย	ได้	0	คะแนน
ทราบเฉพาะเรื่องสำคัญที่เขามาปรึกษาหารือ	ได้	1	คะแนน
คิดว่าทราบดีเกือบทุกเรื่อง	ได้	2	คะแนน

คำถามข้อ 10 ถามว่า “โดยปกติเมื่อบุตรมีปัญหา เขาได้ขอคำแนะนำหรือปรึกษาหารือกับท่านบ่อยเพียงใด” หากคำตอบมีว่า

ไม่เคยขอคำปรึกษาเลย	ได้	0	คะแนน
นานๆ ครั้ง	ได้	1	คะแนน
เป็นประจำ	ได้	2	คะแนน

จากคำถามทั้ง 3 ข้อ มีพิสัยของความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร 0-7 คะแนน และจากคะแนน 0-7 คะแนน สามารถนำมาแบ่งกลุ่มความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร ได้ 3 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่มารดามีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับสูงกับบุตร (0-3 คะแนน)
- กลุ่มที่มารดามีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับปานกลางกับบุตร (4-5 คะแนน)
- กลุ่มที่มารดามีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับสูงกับบุตร (6-7 คะแนน)

2.3.4. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง (รุ่นยาย) ได้จากแบบสอบถาม ส่วนที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว โดยใช้การรวมคะแนนจากคำตอบในข้อ 23ก. และข้อ 23ข. โดยที่สองคำถามนี้ใช้ถามเฉพาะผู้ให้สัมภาษณ์ที่มารดายังมีชีวิตอยู่ (ทั้งที่อยู่ในบ้านเดียวกันกับผู้ให้สัมภาษณ์หรืออยู่ที่อื่น)

ซึ่งคำถามในข้อ 23ก. ถามว่า “โดยรวมแล้ว ท่านคิดว่าความสัมพันธ์ในขณะนี้ระหว่างท่านกับมารดาของท่านเป็นเช่นไร” หากคำตอบมีว่า

ไม่มีความสนิทสนมกันเลย	ได้	0	คะแนน
สนิทสนมกันน้อยมาก	ได้	1	คะแนน
สนิทสนมกันปานกลาง	ได้	2	คะแนน
สนิทสนมกันมาก/อย่างยิ่ง	ได้	3	คะแนน

ข้อ 23ข. ถามว่า “การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างท่านกับมารดาของท่านเป็นที่เข้าใจกันดีเพียงใด ทั้งนี้เฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับตัวท่านเท่านั้น” หากคำตอบมีว่า

ไม่ดีเลย	ได้	0	คะแนน
พอใช้ได้	ได้	1	คะแนน
ดี	ได้	2	คะแนน
ดีมาก/ดีเยี่ยม	ได้	3	คะแนน

จากคำถามทั้ง 2 ข้อ มีพิสัยของความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดา กับมารดาของตนเอง 0-6 คะแนน และจากคะแนน 0-6 คะแนน สามารถนำมาแบ่งกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดา กับมารดาของตนเอง (รุ่นยาย) ได้ 3 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่ตัวมารดา มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองน้อย (0-2 คะแนน)
- กลุ่มที่ตัวมารดา มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองปานกลาง (3-4 คะแนน)
- กลุ่มที่ตัวมารดา มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองมาก (5-6 คะแนน)

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for WINDOW (Statistic Package for the Social Sciences) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้ตารางร้อยละเพื่อแสดงลักษณะทั่วไปของมารดาทั้งทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยอื่นๆ และค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดา กับบุตร

2. ใช้ตารางไขว้ (Cross-tabulations) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่จำแนกออกเป็นกลุ่มปัจจัยต่างๆ กับ ระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดา กับบุตร โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดา กับบุตรใน 4 ประเด็นหลัก และค่าสถิติ F-Test ในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (แสดงด้วยเครื่องหมาย *)

7. ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

ข้อมูลในตารางที่ 1 เสนอการกระจายร้อยละของมารดา จำแนกตามลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม โดยจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ทั้งสิ้น 551 ราย ลักษณะทั่วไปของข้อมูลมีดังนี้

ก. ปัจจัยทางประชากร

1. อายุของมารดา

ตามที่คุณวิจัยได้แบ่งอายุของมารดาออกเป็น 3 กลุ่มนั้น พบว่า มารดาที่ตกอยู่ในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนสูงสุด คือ ร้อยละ 42.5 รองลงมาคือ มารดาที่อยู่ในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า และมารดาที่อยู่ในกลุ่มอายุ 35 - 39 ปี (ร้อยละ 31.8 และร้อยละ 25.8 ตามลำดับ)

2. สถานภาพสมรสของมารดา

ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มารดาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.9) เป็นผู้ที่มิมีสถานภาพสมรสที่ยังคงสมรสอยู่ ส่วนกลุ่มมารดาที่เหลือมีสถานภาพสมรสอื่นๆ คือ เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ (ร้อยละ 11.1)

3. จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน

จากข้อมูล พบว่า มารดาที่ตกเป็นตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 54.3) อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกอาศัยอยู่ในบ้านจำนวนน้อย (1-4 คน) ส่วนมารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกอาศัยอยู่ในบ้านจำนวนมาก (ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 45.7

ข. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม

4. อาชีพของมารดา

มารดาที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ มีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม (ที่ไม่ใช่รับราชการ) ผู้ที่ทำงานในส่วนราชการ และผู้ที่ทำงานภาคเกษตรกรรมใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 31.2 ร้อยละ 30.5 และ ร้อยละ 29.4 ตามลำดับ สำหรับผู้ที่ไม่ทำงาน มีสัดส่วนต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 8.3

5. รายได้ของมารดา

ในการศึกษาคั้งนี้ พบว่า กลุ่มมารดาที่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 5,000 บาทหรือต่ำกว่ามีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 43.6) รองลงมา คือ กลุ่มมารดาที่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน 5,001-15,000 บาท (ร้อยละ 34.7) และมีมารดาเพียงร้อยละ 8.9 เท่านั้นที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 15,001 บาทขึ้นไป

6. ระดับการศึกษาของมารดา

มารดาที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ มีสัดส่วนของผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือต่ำกว่า (รวมผู้ที่ไม่มีการศึกษา) สูงสุด (ร้อยละ 60.3) รองลงมา คือ กลุ่มผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และปริญญาตรีขึ้นไป (ร้อยละ 21.6 และ ร้อยละ 18.0 ตามลำดับ)

ค. ปัจจัยอื่น ๆ

7. การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

มารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาร่วมกันมาก มีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 54.6) รองลงมา คือ มารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาร่วมกันในระดับปานกลาง (ร้อยละ 36.3) สำหรับมารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาร่วมกันน้อย มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 8.2 เท่านั้น

8. การทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกัน

จากข้อมูล พบว่า มารดาที่ตกเป็นตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 57.4) อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกทำกิจกรรมต่างๆ ในวันหยุดร่วมกัน รองลงมา คือ มารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกต่างคนต่างทำกิจกรรมของตนเองในวันหยุด (ร้อยละ 30.1) ส่วนมารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกไม่มีวันหยุดหรือทำงานทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 11.6

9. ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร

จากข้อมูล พบว่า มารดาส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 61.0) มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปกับบุตรในระดับดี รองลงมา คือ กลุ่มมารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปกับบุตรในระดับปานกลาง (ร้อยละ 23.0) ส่วนมารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปกับบุตรน้อยมีเพียงร้อยละ 4.7 และมารดาที่มีบุตรยังเล็กคิดเป็นร้อยละ 11.3 (ซึ่งกลุ่มนี้ภายหลังได้ตัดออกจากการวิเคราะห์)

10. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง

ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มารดาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.1) มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับมารดาที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองระดับอยู่ในระดับมาก และระดับน้อย มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 13.8 และร้อยละ 13.2 ตามลำดับ) และมารดาที่มีมารดาของตนเสียชีวิตคิดเป็นร้อยละ 12.9 (ซึ่งกลุ่มนี้ภายหลังได้ตัดออกจากการวิเคราะห์)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของมารดาจำแนกตามลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม และอื่น ๆ

ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม และอื่น ๆ	ร้อยละ (จำนวน)
อายุของมารดา	
34 ปีหรือน้อยกว่า	31.8 (175)
35 – 39 ปี	25.8 (142)
40 ปีขึ้นไป	42.5 (234)
รวม	100.0 (551)
สถานภาพสมรสของมารดา	
สมรส	88.9 (490)
หม้าย/หย่า/แยก	11.1 (61)
รวม	100.0 (551)
จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน	
จำนวนน้อย (1 – 4 คน)	54.3 (299)
จำนวนมาก (5 คนขึ้นไป)	45.7 (252)
รวม	100.0 (551)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม และอื่น ๆ	ร้อยละ (จำนวน)
อาชีพของมารดา	
ไม่ทำงาน	8.3 (46)
ทำงานในส่วนราชการ	30.5 (168)
ทำงานภาคเกษตรกรรม	29.4 (162)
ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม (ที่ไม่ใช่รับราชการ)	31.2 (172)
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.6 (3)
รวม	100.0 (551)
รายได้ของมารดา	
5,000 บาทหรือต่ำกว่า	43.6 (240)
5,001 – 15,000 บาท	34.7 (191)
ตั้งแต่ 15,001 บาทขึ้นไป	8.9 (49)
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	12.9 (71)
รวม	100.0 (551)
ระดับการศึกษาของมารดา	
ไม่มีการศึกษา	4.2 (23)
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	56.1 (309)
มัธยมศึกษา	21.6 (119)
ปริญญาตรีขึ้นไป	18.0 (99)
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.2 (1)
รวม	100.0 (551)
การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว	
สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาร่วมกันน้อย	8.2 (45)
สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาร่วมกันปานกลาง	36.3 (200)
สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาร่วมกันมาก	54.6 (301)
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.9 (5)
รวม	100.0 (551)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม และอื่น ๆ	ร้อยละ (จำนวน)
การทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกัน	
ไม่มีวันหยุด/ทำงานทุกวัน	11.6 (64)
ต่างคนต่างทำกิจกรรม	30.1 (166)
ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน	57.4 (316)
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.9 (5)
รวม	100.0 (551)
ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร	
มารดามีความสัมพันธ์โดยทั่วไปกับบุตรน้อย	4.7 (26)
มารดามีความสัมพันธ์โดยทั่วไปกับบุตรปานกลาง	23.0 (127)
มารดามีความสัมพันธ์โดยทั่วไปกับบุตรมาก	61.0 (336)
บุตรยังเล็ก	11.3 (62)
รวม	100.0 (551)
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง	
มารดามีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองน้อย	13.8 (76)
มารดามีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองปานกลาง	60.1 (331)
มารดามีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองมาก	13.2 (73)
มารดาเสียชีวิต	12.9 (71)
รวม	100.0 (551)

ข้อมูลในตารางที่ 2 เสนอการกระจายร้อยละของมารดา จำแนกตามลำดับคะแนน การศึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร โดยที่พิสัยของคะแนนการศึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับ บุตรอยู่ระหว่าง 0–8 คะแนน ค่าคะแนนรวมเฉลี่ยของการศึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร เท่ากับ 5.14 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.45 และสัดส่วนของมารดาที่ศึกษาพูดคุยกับ บุตรมากที่สุด (คะแนนรวม 8 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 20.1 สำหรับสัดส่วนของมารดาที่ศึกษา พูคุยกับบุตรน้อยที่สุด (คะแนนรวม 0 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 5.8

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของมารดา จำแนกตามลำดับคะแนนการศึกษาพูดคุยระหว่าง มารดากับบุตร

คะแนนการศึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร	ร้อยละ (จำนวน)
0	5.8 (32)
1	6.2 (34)
2	5.4 (30)
3	8.5 (47)
4	10.2 (56)
5	9.3 (51)
6	17.8 (98)
7	16.7 (92)
8	20.1 (111)
รวม	100.0 (551)
ค่าเฉลี่ยคะแนน = 5.14	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.45

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรักษาพุดคุย

บทนี้เสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม และปัจจัยอื่นๆของมารดาที่ระดับการปรึกษาพุดคุยกับบุตร โดยมีแนวคิดหลักว่าหากมารดาที่มีคุณลักษณะเหล่านี้ที่แตกต่างกัน จะมีผลให้เกิดความแตกต่างกันในระดับการปรึกษาพุดคุยกับบุตรหรือไม่อย่างไร โดยนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางไขว้ (Cross-Tabulations) และในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของคะแนนการปรึกษาพุดคุยระหว่างมารดากับบุตร และค่าสถิติ F-Test โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ซึ่งจะแสดงด้วยเครื่องหมาย*)

ตลอดการวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตัวแปรอายุของมารดาเป็นตัวแปรคุม ด้วยเหตุผลเพื่อใช้เป็นตัวแปรข้างเคียงที่ช่วยลดความแตกต่างด้านกลุ่มอายุของมารดาที่ให้คำปรึกษาแก่บุตร และเมื่อควบคุมด้วยตัวแปรอายุของมารดาแล้ว ความสัมพันธ์เดิมระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่อย่างไร ซึ่งผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

1. อายุของมารดา

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอายุของมารดา กับค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพุดคุยระหว่างมารดากับบุตร พบว่า มารดาที่อยู่ในกลุ่มอายุ 35 - 39 ปี มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพุดคุยกับบุตรสูงสุด คือ 5.66 รองลงมา คือ มารดาในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพุดคุยกับบุตร คือ 5.56 และมารดาในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยการปรึกษาพุดคุยกับบุตรต่ำสุด คือ 4.52 (ตารางที่ 3) โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของมารดา กับค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพุดคุยระหว่างมารดากับบุตรนี้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่มีอายุมากกว่าน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพุดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีอายุน้อยกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มารดาที่มีอายุน้อยกว่า (คือ อายุ 35 - 39 ปี) ส่วนใหญ่ยังมีลูกที่ยังเป็นวัยรุ่น ดังนั้นการพุดคุยปรึกษาในประเด็นทั้ง 4 กับบุตรนั้น ยังจำเป็นต้องมีอยู่ ส่วนมารดาที่อยู่ในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า บุตรก็อาจจะยังไม่โตนักที่จะคุยกันได้ทุกเรื่องเท่ากับกลุ่มอายุ 35 - 39 ปี ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพุดคุยจึงสูงในลำดับรองลงไป และในกลุ่มมารดาที่มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไปนั้น อาจจะมีบุตรที่โตแล้ว การขอคำปรึกษาหรือพุดคุยกันในประเด็นทั้ง 4 จึงอาจลดน้อยลงไปกว่ากลุ่มมารดาที่ยังมีบุตรอายุน้อยอยู่ทั้งสองกลุ่ม ซึ่งผลการศึกษาความสัมพันธ์ของประชากร 3 วัย ของสุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์ และคณะ (2536) พบว่า บุตรส่วนใหญ่รู้สึกว่ามีปัญหา ช่องว่างระหว่างวัย เกิดขึ้นภายในครอบครัว ซึ่งพอจะวิเคราะห์ผลได้ว่า ถ้าอายุของ

มารดาและบุตรยิ่งแตกต่างกันมากเท่าใดก็ยิ่งทำให้มีช่องว่างระหว่างวัยมากขึ้นเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงพบว่า มารดาที่มีอายุน้อยกว่ามีระดับการให้คำปรึกษาแก่บุตรมากกว่ามารดาที่มีอายุมากกว่า

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามอายุของมารดา

อายุของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
34 ปีหรือน้อยกว่า	5.56	2.24	175
35 – 39 ปี	5.66	2.30	142
40 ปีขึ้นไป	4.52	2.56	234
รวม	5.14	2.45	551

$$F = 13.942^*$$

2. สถานภาพสมรสของมารดา

เมื่อนำสถานภาพสมรสของมารดามาวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์กับค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตร พบว่า มารดาที่มีสถานภาพสมรสที่ยังคงสมรสอยู่ มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรเท่ากับ 5.19 ในขณะที่มารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่น (หย่า หย่า แยก) มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรค่อนข้างต่ำกว่ามาก คือ 4.74 ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่มีสถานภาพสมรสที่ยังคงสมรสอยู่ น่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 2 ด้วยค่า F-Test พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามสถานภาพสมรสของมารดา

สถานภาพสมรสของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
ยังคงสมรสอยู่	5.19	2.43	490
หย่า/หย่า/แยก	4.74	2.65	61
รวม	5.14	2.45	551

$$F = 1.878$$

เมื่อนำอายุของมารดามาพิจารณาร่วมกับสถานภาพสมรสของมารดา พบว่า มารดาที่อยู่ในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า และมารดาที่อยู่ในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป ที่ยังคงสมรสอยู่ มีค่าเฉลี่ยการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่น (หม้าย หย่า แยก) ที่อยู่ในกลุ่มอายุเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สตรีที่ยังคงสมรสอยู่ สามีย่อมมีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระในการหารายได้มาเลี้ยงคนในครอบครัว ส่งผลให้สตรีทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเต็มที่ เมื่อบุตรมีปัญหา ก็สามารถจัดสรรเวลาเพื่อพูดคุยกับบุตรได้ ในขณะที่สตรีที่มีสถานภาพสมรสอื่น (หม้าย หย่า แยก) ส่วนใหญ่อาจต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้ และต้องดูแลบุตรไปพร้อมกัน อาจทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่มารดาได้อย่างเต็มที่ ไม่มีเวลาที่จะพูดคุยหรือให้คำปรึกษาแก่บุตร อย่างไรก็ตามพบว่า สำหรับมารดาในกลุ่มอายุ 35-39 ปี ที่ยังคงสมรสอยู่ กลับมีค่าเฉลี่ยการปรึกษาพูดคุยกับบุตรน้อยกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่น (หม้าย หย่า แยก) ที่อยู่ในกลุ่มอายุเดียวกัน (คะแนนเฉลี่ย 5.61 เปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ย 6.14) แสดงว่า อายุของมารดามีอิทธิพลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสถานภาพสมรสของมารดา กับค่าคะแนนเฉลี่ยการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรเปลี่ยนแปลงไป เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 3 นี้ด้วยค่า F-Test พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 5) องค์กรที่ดี มารดาที่ยังคงสมรสอยู่มีแนวโน้มที่จะให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่น (หม้าย หย่า แยก) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่มีสถานภาพสมรสที่ยังคงสมรสอยู่ น่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามสถานภาพสมรสของมารดา และอายุของมารดา

สถานภาพสมรส และอายุของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
<u>34 ปีหรือน้อยกว่า</u>			
ยังคงสมรสอยู่	5.58	2.23	162
หม้าย/หย่า/แยก	5.31	2.43	13
<u>35 – 39 ปี</u>			
ยังคงสมรสอยู่	5.61	2.31	128
หม้าย/หย่า/แยก	6.14	2.21	14
<u>40 ปีขึ้นไป</u>			
ยังคงสมรสอยู่	4.61	2.54	200
หม้าย/หย่า/แยก	3.98	2.65	34

$$F = 1.898$$

หมายเหตุ: ตลอดเล่มวิทยานิพนธ์นี้ ค่า F-Test สำหรับตารางที่ควบคุมด้วยอายุของมารดา หมายถึงค่า F รวมของตาราง

3. จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน

เมื่อนำตัวแปรจำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้านมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร พบว่า มารดาที่อาศัยอยู่ในบ้านที่มีจำนวนสมาชิกน้อย มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงกว่ามารดาที่อาศัยอยู่ในบ้านที่มีจำนวนสมาชิกมาก (คะแนนเฉลี่ย 5.26 เปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ย 5.01) ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกอาศัยอยู่ในบ้านน้อย น่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่า มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกอาศัยอยู่ในบ้านมาก ซึ่งการที่พบว่า มารดาที่อาศัยอยู่ในบ้านที่มีจำนวนสมาชิกน้อย มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่อาศัยอยู่ในบ้านที่มีจำนวนสมาชิกมาก อาจเป็นเพราะ ครอบครัวที่มีสมาชิกมากอาจมีญาติผู้ใหญ่อื่นๆ อาศัยร่วมอยู่ในบ้าน เมื่อเด็กมีปัญหา ก็สามารถไปปรึกษาพูดคุยหรือขอคำแนะนำจากญาติผู้ใหญ่เหล่านั้นได้ หรืออีกประการหนึ่งอาจเป็นไปได้ว่า ครอบครัวที่มีสมาชิกมาก เพราะมีบุตรมาก ทำให้บิดามารดาต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูบุตร ทำให้ไม่มีเวลาพูดคุยหรือให้คำปรึกษาแก่บุตร และหากบุตรอยู่ในวัยที่ใกล้เคียงกันก็คงปรึกษากันเอง ในกลุ่มที่น้อยมากกว่าการปรึกษากับบิดาหรือมารดา แต่ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 2 นั้นไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้านไม่มีอิทธิพลต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามจำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน

จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
จำนวนน้อย (1 – 4 คน)	5.26	2.48	299
จำนวนมาก (5 คนขึ้นไป)	5.01	2.42	252
รวม	5.14	2.45	551

$$F = 1.416$$

เมื่อนำตัวแปรอายุของมารดามาพิจารณาร่วมกับตัวแปรจำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้านว่ามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรอย่างไร พบว่ามารดาในทุกกลุ่มอายุที่อาศัยอยู่ในบ้านที่มีจำนวนสมาชิกน้อย (1-4 คน) มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงกว่า มารดาที่อาศัยอยู่ในบ้านที่มีจำนวนสมาชิกมาก (ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป) เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดด้วย ค่า F-Test พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า อายุของมารดาไม่มีอิทธิพลที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน กับค่าคะแนนเฉลี่ยการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรเปลี่ยนแปลงไป (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามจำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน และอายุของมารดา

จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน และอายุของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
<u>34 ปีหรือน้อยกว่า</u>			
จำนวนสมาชิกน้อย	5.60	2.35	86
จำนวนสมาชิกมาก	5.52	2.14	89
<u>35 – 39 ปี</u>			
จำนวนสมาชิกน้อย	5.85	2.18	85
จำนวนสมาชิกมาก	5.39	2.47	57
<u>40 ปีขึ้นไป</u>			
จำนวนสมาชิกน้อย	4.63	2.62	128
จำนวนสมาชิกมาก	4.38	2.51	106

$$F = 1.418$$

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. อาชีพของมารดา

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์ระหว่างบุตรกับมารดาที่ประกอบอาชีพต่างกัน (ตารางที่ 8) พบว่า มารดาที่ทำงานในส่วนราชการมีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตรสูงสุด คือ 6.45 รองลงมา คือ มารดาที่ทำงานภาคเกษตรกรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตร เท่ากับ 4.81 สำหรับมารดาที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม และมารดาที่ไม่ทำงาน มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตรเท่ากัน คือ 4.37 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มารดาที่ทำงานในส่วนราชการนั้น น่าจะเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพอื่น ทำให้มีความรอบรู้ เข้าใจ และสามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรได้ในทุกเรื่อง ส่วนมารดาที่ประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรมนั้น บางครั้งสามารถกำหนดเวลาการทำงานได้ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ลักษณะของงานภาคเกษตรกรรมเป็นงานที่ทำในตอนกลางวัน ส่วนตอนเย็นมารดาก็มีเวลาว่างมากพอที่จะดูแลให้คำปรึกษาแก่บุตรในเรื่องต่างๆ ดังนั้น มารดาที่ทำงานในส่วนราชการ และภาคเกษตรกรรมจึงมีระดับการศึกษาศูนย์กับบุตรสูง เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม และมารดาที่ไม่ได้ทำงาน สำหรับกลุ่มมารดาที่ไม่ได้ทำงานนั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ที่บ้าน ไม่ค่อยได้มีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก อาจไม่ค่อยได้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อาจทำให้ไม่เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุตร เมื่อมีปัญหาบุตรอาจจะปรึกษาเพื่อน หรือปรึกษากับบุคคลอื่นแทนการปรึกษากับมารดาของตน และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 2 ด้วยค่า F-Test พบว่า อาชีพของมารดามีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่ประกอบอาชีพในส่วนราชการน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการศึกษาศูนย์กับบุตรมากกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพอื่นๆ

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามอาชีพของมารดา

อาชีพของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
ไม่ทำงาน	4.37	2.55	46
ทำงานในส่วนราชการ	6.45	1.79	168
ทำงานภาคเกษตรกรรม	4.81	2.49	162
ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม	4.37	2.47	172
รวม	5.14	2.46	548

$$F = 27.359^*$$

เมื่อนำตัวแปรอายุมารดามาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรอาชีพของมารดา เพื่อศึกษาว่ามารดาที่มีอายุและประกอบอาชีพแตกต่างกัน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับการศึกษาคูขี้กับบุตรอย่างไร พบว่า ในทุกกลุ่มอายุ มารดาที่ทำงานในส่วนราชการ มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาคูขี้กับบุตรสูงที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 6.97 6.62 และ 6.03) เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ประกอบอาชีพอื่น และมารดาที่ไม่ได้ทำงาน สำหรับมารดาในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า พบว่า มารดาที่ไม่ได้ทำงาน มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาคูขี้กับบุตรต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ประกอบอาชีพอื่น คือ 4.43 สำหรับมารดาในกลุ่มอายุ 35-39 ปี และ กลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป ที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยการศึกษาคูขี้กับบุตรต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ประกอบอาชีพอื่น และมารดาที่ไม่ได้ทำงานในกลุ่มอายุเดียวกัน (คะแนนเฉลี่ย 4.22 และ 3.70 ตามลำดับ) และจากการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดด้วยค่า F-Test พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 9) อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า จริงๆแล้วเมื่อนำเอาตัวแปรอายุของมารดามาควบคุม จะพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาคูขี้ระหว่างมารดากับบุตรมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่มอายุ แม้ว่ากลุ่มมารดาที่ทำงานในส่วนราชการจะยังคงมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด แต่กลุ่มมารดาที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลง (ลำดับค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาคูขี้ระหว่างมารดากับบุตรต่างกันในแต่ละกลุ่มอายุ) แสดงว่าอายุของมารดาเข้ามามีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาคูขี้ระหว่างมารดากับบุตร กับตัวแปรอาชีพของมารดา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปฐษาพุดคุุระหว่ามารดา กับบุตร จำแนกตามอาชีพของมารดา และอายุของมารดา

อาชีพของมารดา และอายุของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
<u>34 ปีหรือน้อยกว่า</u>			
ไม่ทำงาน	4.43	2.38	21
ทำงานในส่วนราชการ	6.97	1.20	32
ทำงานภาคเกษตรกรรม	5.50	2.01	56
ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม	5.26	2.48	65
<u>35 – 39 ปี</u>			
ไม่ทำงาน	4.58	3.09	12
ทำงานในส่วนราชการ	6.62	1.58	68
ทำงานภาคเกษตรกรรม	5.24	2.34	34
ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม	4.22	2.44	27
<u>40 ปีขึ้นไป</u>			
ไม่ทำงาน	4.08	2.47	13
ทำงานในส่วนราชการ	6.03	2.12	68
ทำงานภาคเกษตรกรรม	4.07	2.71	72
ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม	3.70	2.28	80

F = 29.330*

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. รายได้ของมารดา

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรายได้ต่อเดือนของมารดา กับค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กัญชุนทร พบว่า มารดาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในระดับกลางๆ คือ 5,001–15,000 บาท มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กัญชุนทรสูงสุด คือ 6.14 รองลงมา คือ กลุ่มมารดาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 ขึ้นไป (คะแนนเฉลี่ย 5.82) และกลุ่มมารดาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 5,000 บาทหรือต่ำกว่า มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ย 4.57) แม้ว่าความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ตัวแปรเมื่อทดสอบด้วยค่า F-Test พบว่า ความแตกต่างนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่าน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการศึกษาศูนย์กัญชุนทรมากกว่ามารดาที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กัญชุนทรระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของมารดา

รายได้ของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
5,000 บาทหรือต่ำกว่า	4.57	2.46	240
5,001–15,000 บาท	6.14	2.08	191
15,001 บาทขึ้นไป	5.82	2.51	49
รวม	5.33	2.44	480**

$$F = 25.388^*$$

** ตัดกลุ่มมารดาตัวอย่าง (71 ราย) ที่ไม่ทราบ/ไม่ตอบ รายได้ต่อเดือน

เมื่อนำตัวแปรอายุของมารดามาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรรายได้ต่อเดือนของมารดา กับค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการศึกษาศูนย์กัญชุนทร พบว่า รูปแบบการศึกษาศูนย์กัญชุนทรระหว่างมารดากับบุตรยังคงเดิม กล่าวคือ ในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า และในกลุ่มอายุ 35 – 39 ปี มารดาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001–15,000 บาท มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กัญชุนทรสูงสุด (คะแนนเฉลี่ย 6.67 และ 6.41 ตามลำดับ) เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาในกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 บาทหรือต่ำกว่า และที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป ที่อยู่ในกลุ่มอายุเดียวกัน อย่างไรก็ตาม สำหรับมารดาในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กัญชุนทรจะเพิ่มขึ้นตามรายได้ของมารดา โดยที่มารดาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กัญชุนทรสูงสุด คือ 5.66 รองลงมา คือ มารดาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001–15,000 บาท และมารดาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 5,000 บาทหรือต่ำกว่า (คะแนนเฉลี่ย 5.38 และ 4.02 ตามลำดับ) และจากการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 3 ด้วย

ค่า F-Test พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 11) แต่แนวโน้มความสัมพันธ์โดยรวมของรายได้ต่อเดือนของมารดา กับค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร ไม่ได้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่มีรายได้มากกว่าน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีรายได้น้อยกว่า อาจเป็นเพราะ มารดาที่มีรายได้สูงมาก (รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป) ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ทำงานในตำแหน่งหัวหน้า หรือผู้บริหาร ทำให้มีหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบมาก อาจไม่มีเวลาให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตร ในทำนองเดียวกันกับมารดาที่มีรายได้น้อย (รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 บาทหรือต่ำกว่า) ก็ต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวทำให้ไม่มีเวลาให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรเช่นกัน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ค่อนข้างจะแตกต่างกับการศึกษาของ Richter et al. (1992) ที่พบว่า มารดาที่มีรายได้ต่ำมักดูแลบุตรเองมากกว่ามารดาที่มีรายได้สูง เพราะมารดาที่มีรายได้สูงส่วนใหญ่มักออกไปทำงานนอกบ้าน จึงต้องให้ญาติหรือจ้างคนมาดูแลบุตรแทนตน ดังนั้น เมื่อบุตรมีปัญหา มารดาที่มีรายได้ต่ำจึงมีเวลา และสามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรได้มากกว่ามารดาที่มีรายได้สูง ผลการศึกษาที่ค่อนข้างแตกต่างกันในเรื่องดังกล่าว ทำให้เห็นว่าจะได้มีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของมารดา กับระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรว่า เพราะเหตุใดมารดาที่มีรายได้น้อย และมารดาที่มีรายได้สูงมากจึงมีระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรต่ำกว่ามารดาที่มีรายได้ปานกลาง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของมารดาและอายุของมารดา

รายได้ต่อเดือนของมารดา และอายุของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
<u>34 ปีหรือน้อยกว่า</u>			
5,000 บาทหรือต่ำกว่า	5.14	2.31	94
5,001 – 15,000 บาท	6.67	1.58	54
15,001 บาทขึ้นไป	5.60	3.36	5
<u>35 – 39 ปี</u>			
5,000 บาทหรือต่ำกว่า	4.66	2.74	44
5,001 – 15,000 บาท	6.41	1.71	74
15,001 บาทขึ้นไป	6.13	2.01	9
<u>40 ปีขึ้นไป</u>			
5,000 บาทหรือต่ำกว่า	4.02	2.37	102
5,001 – 15,000 บาท	5.38	2.61	63
15,001 บาทขึ้นไป	5.66	2.54	35

F = 36.217*

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. การศึกษาของมารดา

การศึกษาของมารดาเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ที่อาจทำให้เกิดความแตกต่างในระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร เนื่องจาก มารดาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีความรู้ความเข้าใจในการให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตร ได้ดีกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า ในตารางที่ 12 เพื่อเหตุผลในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้รวมกลุ่มมารดาที่ไม่มีการศึกษาซึ่งมีจำนวนน้อยมาก (23 ราย) เข้าไว้ด้วยกันกับกลุ่มของผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า เมื่อนำตัวแปรการศึกษาของมารดา มาพิจารณาร่วมกับค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร เพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษาของมารดาอย่างชัดเจน กล่าวคือ มารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงสุด คือ 6.73 รองลงมา คือ มารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (คะแนนเฉลี่ย 5.81) และมารดาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ 4.47 ซึ่งผลการวิจัยที่พบครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้นที่ได้ศึกษามาก่อนหน้านี้ (ฉันทนา กิตติเกิดกุลชัย, 2537; วัจนี ไทรงาม, 2539; พรธณิศา เนื่องทวี, 2539) และ เมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า F-Test พบว่า ความแตกต่างระหว่างกลุ่มการศึกษานี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความสัมพันธ์ก็เป็นไปตามสมมติฐาน นั่นคือ ระดับการศึกษาของมารดามีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกันระหว่างมารดากับบุตร

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา

การศึกษาของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	4.47	2.49	332
มัธยมศึกษา	5.81	2.23	119
ปริญญาตรีขึ้นไป	6.73	1.50	99
รวม	5.20	2.45	550

$$F = 42.338^*$$

จากการนำตัวแปรด้านอายุของมารดา มาพิจารณาร่วมกับตัวแปรการศึกษาของมารดา ว่ามีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรอย่างไร พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ยังคงเดิม และอายุมารดาไม่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์เดิมแต่อย่างใด กล่าวคือ ในทุกกลุ่มอายุ ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร มีค่าเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษาของมารดา เช่น ในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า

มารดาที่มี การศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงสุด คือ 6.95 เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (คะแนนเฉลี่ย 6.23 และ 4.98 ตามลำดับ) ในขณะที่มารดาในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไปที่มี การศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรต่ำสุด คือ 3.97 เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาในกลุ่มอายุเดียวกันนี้ ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (คะแนนเฉลี่ย 5.11 และ 6.41 ตามลำดับ) เมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า F-Test พบว่า มีความแตกต่างที่พบนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือระดับการศึกษาของมารดามีผลทำให้เกิดความแตกต่างในค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่าง มารดากับบุตร แม้เมื่อควบคุมด้วยตัวแปรอายุของมารดาแล้ว ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามระดับการศึกษาของมารดา และอายุของมารดา

ระดับการศึกษาของมารดา และอายุของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
<u>34 ปีหรือน้อยกว่า</u>			
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	4.98	2.28	111
มัธยมศึกษา	6.23	2.06	44
ปริญญาตรีขึ้นไป	6.95	1.19	20
<u>35 – 39 ปี</u>			
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	4.74	2.47	68
มัธยมศึกษา	6.03	2.03	37
ปริญญาตรีขึ้นไป	6.90	1.21	42
<u>40 ปีขึ้นไป</u>			
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	3.97	2.57	153
มัธยมศึกษา	5.11	2.48	38
ปริญญาตรีขึ้นไป	6.41	1.89	37

F = 83.962*

7. การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

เมื่อนำตัวแปรการใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวมาพิจารณาร่วมกับค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตร (ตารางที่ 14) พบว่า มารดาที่อาศัยในครอบครัวที่สมาชิกใช้เวลาร่วมกันมาก มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตรสูงสุด คือ 5.16 สำหรับมารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกใช้เวลาร่วมกันปานกลาง และมารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกใช้เวลาร่วมกันน้อย มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตรเท่ากัน คือ 5.09 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บ้านที่สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาร่วมกันมาก เช่น การรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน การดูโทรทัศน์ร่วมกัน เหล่านี้จะเป็นการเปิดโอกาสให้มารดาได้พบปะได้ถามสารทุกข์ของบุตรแต่ละคนได้มากกว่าบ้านที่สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาร่วมกันน้อย อย่างไรก็ตาม เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า F-Test พบว่า การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ไม่มีผลต่อระดับ การศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่แนวโน้มของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของการที่สมาชิกใช้เวลาร่วมกันในครอบครัวมากกว่า น่าจะมีระดับค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตรมากกว่า มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของการที่สมาชิกใช้เวลาร่วมกันในครอบครัวน้อยกว่า

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามการใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
ใช้เวลาร่วมกันน้อย	5.09	2.50	45
ใช้เวลาร่วมกันปานกลาง	5.09	2.48	200
ใช้เวลาร่วมกันมาก	5.16	2.44	301
รวม	5.12	2.46	546

$$F = 0.055$$

เมื่อนำตัวแปรอายุของมารดาเป็นตัวแปรคู่ร่วมกับการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาด้วยกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว กับค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตร พบว่า มารดาในกลุ่มอายุ 35–39 ปี และ มารดาในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป ความสัมพันธ์เดิมไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ มารดาที่อาศัยในครอบครัวที่สมาชิกใช้เวลาด้วยกันมาก มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตรสูงสุด (คะแนนเฉลี่ย 5.66 และ 4.55 ตามลำดับ) เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่อาศัยในครอบครัวที่มีสมาชิกใช้เวลาด้วยกันปานกลาง และใช้เวลาด้วยกันน้อย

อย่างไรก็ตาม สำหรับมารดาในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า พบว่า การใช้เวลาด้วยกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวกลับมีความสัมพันธ์เชิงลบ กับระดับการศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตร กล่าวคือ มารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกใช้เวลาด้วยกันน้อยกว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตรมากกว่ามารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาด้วยกันมากกว่า โดยที่มารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกใช้เวลาด้วยกันน้อย มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตรสูงสุด คือ 5.82 รองลงมา คือ มารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกใช้เวลาด้วยกันปานกลาง และใช้เวลาด้วยกันมาก (คะแนนเฉลี่ย 5.58 และ 5.48 ตามลำดับ)

เมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า F-Test พบว่า ความแตกต่างกันด้านความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 15) แต่แนวโน้มโดยรวม พบว่าการใช้เวลาด้วยกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่มากน้อยต่างกัน มีผลต่อค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตรให้แตกต่างกันในเชิงบวก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ยกเว้นมารดาในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า ที่ความสัมพันธ์ของสองตัวแปรเป็นไปในเชิงลบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามการใช้เวลาร่วมกัน
ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และอายุของมารดา

การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิก ในครอบครัว และอายุของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
<u>34 ปีหรือน้อยกว่า</u>			
ใช้เวลาร่วมกันน้อย	5.82	1.74	17
ใช้เวลาร่วมกันปานกลาง	5.58	2.20	55
ใช้เวลาร่วมกันมาก	5.48	2.34	102
<u>35 – 39 ปี</u>			
ใช้เวลาร่วมกันน้อย	5.63	3.25	8
ใช้เวลาร่วมกันปานกลาง	5.62	2.26	52
ใช้เวลาร่วมกันมาก	5.66	2.29	79
<u>40 ปีขึ้นไป</u>			
ใช้เวลาร่วมกันน้อย	4.25	2.59	20
ใช้เวลาร่วมกันปานกลาง	4.49	2.63	93
ใช้เวลาร่วมกันมาก	4.55	2.52	120

F = 0.090

8. การทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว กับค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตร ในตารางที่ 16 พบว่ามารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในวันหยุด มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตรสูงสุด คือ 5.46 รองลงมา คือ มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกต่างคนต่างทำกิจกรรม และสมาชิกในครอบครัวไม่มีวันหยุด (คะแนนเฉลี่ย 5.28 และ 3.56 ตามลำดับ) ซึ่งความสัมพันธ์นี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของการที่สมาชิกทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันมากกว่าน่าจะมีระดับค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตร มากกว่ามารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ค่าเฉลี่ยคะแนนของการที่สมาชิกทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันน้อยกว่า โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ นพ.สุจริต สุวรรณชื่น (2539: 37-38) ที่ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการที่สมาชิกในครอบครัวได้มีการพักผ่อนหย่อนใจ ร่วมกันทำกิจกรรม เพราะการที่สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกัน เช่น การปลูกต้นไม้ การพักผ่อนร่วมกัน การทำกิจกรรมนันทนาการ การไปท่องเที่ยว เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เมื่อบุตรมีปัญหา ก็จะนำมาปรึกษาหารือกับคนในครอบครัว ส่งผลให้มารดาได้รับรู้ และให้คำปรึกษาศูนย์กับบุตรมากกว่ามารดาที่อยู่ในครอบครัวที่สมาชิกต่างคนต่างทำกิจกรรมในวันหยุด หรือสมาชิกในครอบครัวไม่มีวันหยุดหรือทำงานทุกวัน

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามการทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว

การทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกัน ของสมาชิกในครอบครัว	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
ไม่มีวันหยุด/ทำงานทุกวัน	3.56	2.64	64
ต่างคนต่างทำกิจกรรม	5.28	2.38	166
ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน	5.46	2.32	316
รวม	5.13	2.46	546

$$F = 15.884^*$$

เมื่อนำตัวแปรอายุของมารดามาพิจารณาร่วมกับตัวแปรการทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวว่าจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตรและการทำกิจกรรมในวันหยุดหรือไม่ พบว่า ในกลุ่มอายุ 35-39 ปี และกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในวันหยุด มีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตรสูงสุด (คะแนนเฉลี่ย 5.87 และ 4.99 ตามลำดับ) เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกต่างคนต่างทำกิจกรรม และมารดาที่อยู่ในครอบครัวที่สมาชิกไม่มีวันหยุด หรือทำงานทุกวัน ซึ่งความสัมพันธ์ที่พบใน 2 กลุ่มอายุนี้ เป็นไปตามสมมติฐาน อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่สมาชิกต่างคนต่างทำกิจกรรม กลับมีค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์กับบุตรสูงสุด คือ 5.80 เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาในกลุ่มอายุเดียวกัน ที่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน และไม่มีวันหยุดหรือทำงานทุกวัน จากการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดด้วยค่า F-Test พบว่า เมื่อควบคุมอายุของมารดา ตัวแปรการทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยคะแนนการศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 17) แสดงว่า ตัวแปรอายุของมารดาเข้ามามีอิทธิพลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาศูนย์ระหว่างมารดากับบุตร กับตัวแปรการทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไปในบางกลุ่มอายุ

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามการทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว และอายุของมารดา

การทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกัน ของสมาชิกในครอบครัว และอายุของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
<u>34 ปีหรือน้อยกว่า</u>			
ไม่มีวันหยุด/ทำงานทุกวัน	4.82	2.30	17
ต่างคนต่างทำกิจกรรม	5.80	2.22	54
ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน	5.56	2.23	104
<u>35 – 39 ปี</u>			
ไม่มีวันหยุด/ทำงานทุกวัน	3.62	2.99	13
ต่างคนต่างทำกิจกรรม	5.81	2.34	42
ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน	5.87	2.06	83
<u>40 ปีขึ้นไป</u>			
ไม่มีวันหยุด/ทำงานทุกวัน	2.91	2.49	34
ต่างคนต่างทำกิจกรรม	4.68	2.34	70
ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน	4.99	2.57	129

F = 19.679*

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

9. ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร

เมื่อพิจารณาตัวแปรด้านความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร ร่วมกับค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรสูงขึ้นตามระดับความสัมพันธ์โดยทั่วไปที่เพิ่มขึ้นระหว่างมารดากับบุตร โดยที่มารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับสูงกับบุตร มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงสุด คือ 5.43 รองลงมา คือ มารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับปานกลางกับบุตร และมารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับต่ำกับบุตร (คะแนนเฉลี่ย 4.18 และ 4.15 ตามลำดับ) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับสูงกับบุตร น่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับต่ำกับบุตร และความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 18) ทั้งนี้ ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร ซึ่งรวมถึงความเข้าใจกันระหว่างมารดากับบุตร การที่มารดาทราบความเป็นไปของบุตร การที่มารดาให้ความเอาใจใส่ต่อบุตร สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้บุตรรู้สึกไว้วางใจมารดา เมื่อบุตรมีปัญหาก็สามารถพูดคุยหรือปรึกษากับมารดาได้อย่างสะดวกในทุกเรื่อง ดังนั้น มารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับสูงกับบุตรจึงมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับต่ำกับบุตร ซึ่งข้อสรุปนี้ได้รับการสนับสนุนจากผลการศึกษาของ จรรยา เศรษฐบุตร (2536: 53-56) ที่พบว่า หากความสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตรสาวภายในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ผู้เป็นบุตรสาวจะได้รับความรู้ด้านเพศศึกษาจากครอบครัวต่ำกว่าบุตรสาวที่อยู่ในครอบครัวที่มารดาและบุตรสาวมีความสัมพันธ์กันสูง นั่นแสดงว่า มารดาและบุตรสาวที่มีความสัมพันธ์กันสูงย่อมมีการพูดคุยให้คำปรึกษาแก่บุตรมากกว่ามารดาและบุตรสาวที่มีความสัมพันธ์กันต่ำ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดา กับบุตร จำแนกตามระดับความสัมพันธ์ โดยทั่วไประหว่างมารดา กับบุตร

ระดับความสัมพันธ์โดยทั่วไป ระหว่างมารดา กับบุตร	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
ต่ำ	4.15	2.87	26
ปานกลาง	4.18	2.52	127
สูง	5.43	2.34	336
รวม	5.01	2.49	489**

$$F = 16.098^*$$

** ตัดกลุ่มมารดาตัวอย่าง (62) ที่มีบุตรยังเล็ก

*** ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดา กับบุตร หมายถึง ความเข้าใจกันระหว่างตัวผู้ให้สัมภาษณ์ กับบุตร การทราบความเป็นไปของบุตร ตลอดจนการที่บุตรขอคำแนะนำจากตัวผู้ให้สัมภาษณ์เมื่อมีปัญหา

เมื่อนำตัวแปรอายุของมารดา มาใช้เป็นตัวแปรคุม เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดา กับบุตรกับค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดา กับบุตร พบว่า รูปแบบของความสัมพันธ์ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ในทุกกลุ่มอายุ มารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับสูงกับบุตร มีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดา กับบุตรสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับปานกลางกับบุตร และมารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับต่ำกับบุตร ซึ่งแม้เมื่อควบคุมด้วยตัวแปรอายุของมารดาแล้ว ก็พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 19) นั่นคือ ตัวแปรความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดา กับบุตร ยังคงมีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดา กับบุตร ถึงแม้ว่า ในทุกกลุ่มอายุ มารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับสูงกับบุตรจะยังคงมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดา กับบุตรสูงสุด แต่ตัวแปรอายุได้ทำให้ความสัมพันธ์ในกลุ่มอื่นๆ เปลี่ยนแปลงไป ไม่ได้เป็นแบบแผนเดียวกันในทุกกลุ่มอายุ

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามระดับความสัมพันธ์ โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร และอายุของมารดา

ระดับความสัมพันธ์โดยทั่วไป ระหว่างมารดากับบุตร และอายุ ของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
<u>34 ปีหรือน้อยกว่า</u>			
ต่ำ	4.10	3.18	10
ปานกลาง	4.91	2.30	34
สูง	5.75	2.17	99
<u>35 – 39 ปี</u>			
ต่ำ	5.88	2.64	8
ปานกลาง	4.13	2.49	30
สูง	6.06	2.02	89
<u>40 ปีขึ้นไป</u>			
ต่ำ	2.50	1.69	8
ปานกลาง	3.60	2.57	63
สูง	4.84	2.49	148

F = 27.430*

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

10. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง

พิจารณาจากตารางที่ 20 ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดา กับมารดาของตนเอง กับค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามระดับความสัมพันธ์ที่มีระหว่างตัวมารดา (ผู้ให้สัมภาษณ์) กับมารดาของตนเอง นั่นคือ ตัวผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองมากมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงสุด คือ 5.96 รองลงมา คือ ผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองปานกลาง และผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองน้อย (คะแนนเฉลี่ย 5.12 และ 4.92 ตามลำดับ) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของระดับความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองมากกว่า น่าจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของระดับความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองน้อยกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หากบุคคลในที่นี่ คือ ตัวมารดาหรือผู้ให้สัมภาษณ์เติบโตมาในครอบครัวที่มีความอบอุ่น มีความรักความเข้าใจกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในครอบครัว มีแม่ที่ดีเอาใจใส่ต่อบุตร ปรึกษาพูดคุยกันอย่างเปิดเผยในทุกๆเรื่อง ก็จะส่งผลประสบการณ์ และถ่ายทอดความอบอุ่นนั้นให้กับบุตรของตนซึ่งเป็นคนในรุ่นถัดมา และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 2 ด้วยค่า F-Test พบว่าความสัมพันธ์นี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดา กับมารดาของตนเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดา ผู้ให้สัมภาษณ์ กับมารดาของตนเอง	ค่าเฉลี่ย คะแนน	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน
มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองน้อย	4.92	2.44	76
มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองปานกลาง	5.12	2.43	331
มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองมาก	5.96	2.30	73
รวม	5.22	2.43	480**

$$F = 4.281^*$$

** ตัดกลุ่มมารดาตัวอย่าง (51 ราย) ที่มารดาของตนเอง (รุ่นยาย) เสียชีวิต

เมื่อนำตัวแปรอายุของมารดามาพิจารณาร่วมกับตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง ว่ามีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรอย่างไร พบว่า แนวโน้มโดยรวม ความสัมพันธ์ที่ีระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร กล่าวคือ ในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า และอายุ 40 ปีขึ้นไป มารดา (ผู้ให้สัมภาษณ์) ที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองในระดับดี มีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองปานกลาง และมารดาที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองน้อย ในขณะที่ในกลุ่มอายุ 35-39 ปี พบว่า มารดาที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองมาก มีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงสุด คือ 6.38 รองลงมาคือ มารดาที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองน้อย และมารดาที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 5.96 และ 5.47 ตามลำดับ) เมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า F-Test พบว่า ความแตกต่างด้านความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 21) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดา (ผู้ให้สัมภาษณ์) กับมารดาของตนเอง มีส่วนทำให้เกิดความแตกต่างในค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร แม้เมื่อควบคุมตัวแปรอายุของมารดาแล้ว สำหรับมารดาในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า กับกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป ซึ่งความสัมพันธ์ยังคง เป็นไปตามสมมติฐาน ยกเว้นมารดาในกลุ่มอายุ 35-39 ปี

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จำแนกตามความสัมพันธ์
ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง และอายุของมารดา

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดา (ผู้ให้สัมภาษณ์) กับมารดาของตนเอง และอายุของมารดา	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน
<u>34 ปีหรือน้อยกว่า</u>			
น้อย	4.96	2.19	25
ปานกลาง	5.71	2.17	107
มาก	6.00	2.50	24
<u>35 – 39 ปี</u>			
น้อย	5.96	2.31	23
ปานกลาง	5.47	2.23	83
มาก	6.38	2.04	21
<u>40 ปีขึ้นไป</u>			
น้อย	4.04	2.50	28
ปานกลาง	4.47	2.59	141
มาก	5.61	2.33	28

F = 6.768*

** ตัดกลุ่มมารดาตัวอย่าง (51 ราย) ที่มารดาของตนเอง (รุ่นยาย) เสียชีวิต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในครอบครัวไทย โดยระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรนี้ วัดจากการที่มารดาให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรในรอบ 1 ปี ก่อนการสัมภาษณ์ใน 4 ประเด็น คือ เรื่องการเรียน การคบเพื่อน การใช้จ่ายเงิน และสุขภาพ สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นข้อมูลจาก โครงการศึกษาความสัมพันธ์ของประชากรต่างวัยในครอบครัวภาคใต้และภาคกลาง (A Study of Relations between Generations in the Southern and Central Families) ปี พ.ศ. 2540 ที่ดำเนินการสำรวจโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รวบรวมข้อมูลจากประชากร 2 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าราชการ และประชาชนในเขตชนบท ใน 6 จังหวัด ภาคใต้ และภาคกลาง ที่ตกเป็นตัวอย่าง ได้แก่ จังหวัดกระบี่ ตรัง สุราษฎร์ธานี นครนายก ระยอง และลพบุรี ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ได้คัดเลือกเอาเฉพาะผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นมารดาที่มีการปรึกษาพูดคุยกับบุตรใน 4 ประเด็นหลักดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งสิ้น 551 ราย

การประมวลผลข้อมูลในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for WINDOW (Statistic Package for the Social Sciences) โดยวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางไขว้ (Cross-tabulations) และในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร และใช้ค่าสถิติ F-Test สำหรับทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. อายุของมารดา

อายุของมารดา มีผลให้เกิดความแตกต่างในระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า มารดาในกลุ่มอายุ 35-39 ปี มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก มารดาที่อยู่ในกลุ่มอายุดังกล่าว ส่วนใหญ่ยังมีลูกอยู่ในวัยรุ่น ดังนั้น การพูดคุยปรึกษาในประเด็นทั้ง 4 กับบุตร (เรื่องการเรียน การคบเพื่อน การใช้จ่ายเงิน และสุขภาพ) ยังจำเป็นต้องมีอยู่ ในขณะที่มารดาที่อยู่ในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า อาจมีบุตรที่ยังไม่โตนักที่จะพูดคุย หรือปรึกษาในเรื่องดังกล่าว และมารดาที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปนั้น อาจมีบุตรที่โตแล้ว การขอคำปรึกษาหรือพูดคุยในประเด็นทั้ง 4 จึงอาจลดน้อยลงไป

2. สถานภาพสมรสของมารดา

สถานภาพสมรสของมารดา แม้จะพบว่า ผู้ที่ยังคงสมรสอยู่มีแนวโน้มจะให้คำปรึกษากับบุตรมากกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่น (หม้าย หย่า แยก) แต่ความสัมพันธ์นี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตามก็ตีพบว่า มารดาที่อยู่ในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า และมารดาที่อยู่ในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป ที่ยังคงสมรสอยู่ มีแนวโน้มที่จะให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่น (หม้าย หย่า แยก) ที่อยู่ในกลุ่มอายุเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สตรีที่ยังคงสมรสอยู่ สามียอมมีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระในการหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ส่งผลให้สตรีทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่สตรีที่มีสถานภาพสมรสอื่น (หม้าย หย่า แยก) ส่วนใหญ่อาจต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้ และต้องดูแลบุตรไปพร้อมกัน อาจทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่มารดาได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามพบว่า สำหรับมารดาในกลุ่มอายุ 35-39 ปี ที่ยังคงสมรสอยู่กลับมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรน้อยกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่น (หม้าย หย่า แยก) ที่อยู่ในกลุ่มอายุเดียวกัน

3. จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน

จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้าน ไม่มีอิทธิพลต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตามก็ตีพบว่า มารดาในทุกกลุ่มอายุที่อาศัยอยู่ในบ้าน ที่มีจำนวนสมาชิกน้อย (1-4 คน) มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงกว่ามารดาที่อาศัยอยู่ในบ้านที่มีจำนวนสมาชิกมาก (ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป) อาจเป็นเพราะ ครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกมาก อาจมีญาติผู้ใหญ่อื่นๆ อาศัยร่วมอยู่ในบ้าน ที่สามารถให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรแทนบิดามารดาได้ หรืออีกประการหนึ่ง อาจเป็นไปได้ว่าครอบครัวที่มีสมาชิกมาก เพราะ มีบุตรมาก ทำให้บิดามารดาต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูบุตร ทำให้ไม่มีเวลาพูดคุย หรือให้คำปรึกษาแก่บุตร และหากบุตรอยู่ในวัยที่ใกล้เคียงกันก็คงปรึกษากันเองในกลุ่มพี่น้อง

4. อาชีพของมารดา

อาชีพของมารดา มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ในทุกกลุ่มอายุ มารดาที่ทำงานในส่วนราชการ มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ประกอบอาชีพอื่น และมารดาที่ไม่ได้ทำงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มารดาที่ทำงานในส่วนราชการนั้น เป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง ทำให้มีความรอบรู้ เข้าใจ และสามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรได้ในทุกเรื่อง ในขณะที่กลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า มารดาที่ไม่ได้ทำงานมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ประกอบอาชีพอื่น สำหรับมารดาในกลุ่มอายุ 35-39 ปี และกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไปที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยการปรึกษาพูดคุยกับบุตรต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ประกอบอาชีพอื่น และมารดาที่ไม่ได้ทำงานในกลุ่มอายุเดียวกัน

5. รายได้ของมารดา

รายได้ของมารดา มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ในกลุ่มอายุในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า และ ในกลุ่มอายุ 35 - 39 ปี มารดาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001-15,000 บาท มีค่าเฉลี่ยคะแนน

การปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาในกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 บาท หรือต่ำกว่า และที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป ในกลุ่มอายุเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมารดาที่มีรายได้สูงมาก (รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป) ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ต้องทำงานมาก อาจไม่มีเวลาให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตร ในทำนองเดียวกันกับมารดาที่มีรายได้น้อย (รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 บาทหรือต่ำกว่า) ก็ต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรเช่นกัน

6. การศึกษาของมารดา

การศึกษาของมารดา มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ในทุกกลุ่มอายุค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร มีค่าเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษาของมารดา อาจเป็นเพราะ มารดาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ย่อมมีโอกาสแสวงหาความรู้ เรียนรู้ และเข้าใจปัญหาต่างๆ ของบุตร ได้ดี จึงสามารถให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตร ได้มากกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาค่ำกว่า

7. การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ไม่มีผลต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามพบว่า มารดาในกลุ่มอายุ 35–39 ปี และมารดาในกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมาชิกใช้เวลาร่วมกันมาก มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกใช้เวลาร่วมกันปานกลาง และใช้เวลาร่วมกันน้อย อาจเป็นเพราะ บ้านที่มีสมาชิกในครอบครัวที่ใช้เวลาร่วมกันมาก เช่น การรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน การดูโทรทัศน์ร่วมกัน เหล่านี้จะเป็นการเปิดโอกาสให้มารดา ได้พบปะได้ถามสารทุกข์ของของบุตรแต่ละคนได้มากกว่า บ้านที่มีสมาชิกในครอบครัวที่ใช้เวลาร่วมกันน้อย

อย่างไรก็ตาม สำหรับมารดาในกลุ่มอายุ 34 ปีหรือน้อยกว่า พบว่า การใช้เวลาร่วมกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวกลับมีความสัมพันธ์เชิงลบ กับระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร

8. การทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว

การทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว มีผลต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ในกลุ่มอายุ 35–39 ปี และกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป มารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในวันหยุด มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยกับบุตรสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกต่างคนต่างทำกิจกรรม และมารดาที่อยู่ในครอบครัวที่สมาชิกไม่มีวันหยุด หรือทำงานทุกวัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การที่สมาชิกในครอบครัวทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกัน เช่น การปลูกต้นไม้ การทำกิจกรรมนันทนาการ การไปท่องเที่ยว เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งผลให้มารดาได้รับรู้และให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตร

มากกว่ามารดาที่อยู่ในครอบครัวที่สมาชิกต่างคนต่างทำกิจกรรมในวันหยุด หรือสมาชิกในครอบครัวไม่มีวันหยุดหรือทำงานทุกวัน

9. ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร

ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร มีอิทธิต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ในทุกกลุ่มอายุ ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร จะสูงขึ้นตามระดับความสัมพันธ์โดยทั่วไปที่เพิ่มขึ้นระหว่างมารดากับบุตร ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างมารดากับบุตร ซึ่งรวมถึงความเข้าใจกันระหว่างมารดากับบุตร การที่มารดาทราบความเป็นไปของบุตร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้บุตรรู้สึกไว้วางใจมารดา เมื่อบุตรมีปัญหาที่สามารถพูดคุยหรือปรึกษากับมารดาได้อย่างสะดวกในทุกเรื่อง ดังนั้น มารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับสูงกับบุตร มีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีความสัมพันธ์โดยทั่วไปในระดับต่ำกับบุตร

10. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดากับมารดาของตนเอง มีอิทธิต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ในทุกกลุ่มอายุ มารดาที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองมาก มีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองปานกลาง และมารดาที่มีความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองน้อย ทั้งนี้อธิบายได้ว่า คนเรา (คือ ตัวมารดา) หากเติบโตมาในครอบครัวที่มีความอบอุ่น มีความรักความเข้าใจกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในครอบครัว มีแม่ที่ดีเอาใจใส่ต่อบุตร ปรึกษาพูดคุยกันอย่างเปิดเผยในทุกๆ เรื่อง ก็จะสั่งสมประสบการณ์ และถ่ายทอดความ อบอุ่นนั้นให้ลูกของตนในรุ่นถัดมา ดังนั้น มารดาที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนของระดับความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองมากกว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับการปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มี ค่าเฉลี่ยคะแนนของระดับความสัมพันธ์กับมารดาของตนเองน้อยกว่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางไขว้ (Cross-tabulations) และในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร และใช้ค่าสถิติ F-Test สำหรับทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 สามารถสรุปผลของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ตามสมมติฐานได้ตามที่นำเสนอในตารางที่ 22 ดังนี้

ตารางที่ 22 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานของการศึกษา

สมมติฐาน (ข้อที่)	ความสัมพันธ์ ตามสมมติฐาน			
	ไม่คุม	คุม		
		34 ปีหรือน้อยกว่า	35 – 39 ปี	40 ปีขึ้นไป
1	X*	-	-	-
2	X	X	XX	X
3	X	X	X	X
4	*	*	*	*
5	X*	X*	X*	*
6	*	*	*	*
7	X	XX	X	X
8	*	X*	*	*
9	*	*	*	*
10	*	*	X*	*

* ความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

X* ความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

X ความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐาน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

XX ความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาในข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การที่มารดาจะให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรอย่างใกล้ชิดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน เช่น อายุของมารดา สถานภาพสมรสของมารดา อาชีพของมารดา รายได้ของมารดา ระดับการศึกษาของมารดา การทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตร รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวมารดา (ผู้ให้สัมภาษณ์) กับมารดาของตนเอง ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีความสัมพันธ์กัน และส่งผลต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร ยกตัวอย่างเช่น หากครอบครัวใดที่มีสมาชิกในครอบครัว ทำกิจกรรมร่วมกัน หรือใช้เวลาร่วมกันมาก สมาชิกในครอบครัวย่อมมีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันได้มากขึ้น บิดามารดาย่อมได้พบปะพูดคุยกับบุตรได้มากขึ้น และมีเวลาเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของสมาชิกแต่ละคน เหล่านี้เป็นการสร้างความรักความอบอุ่นภายในครอบครัว ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรเพิ่มมากขึ้น เมื่อบุตรมีปัญหาก็สามารถพูดคุยกับมารดาได้อย่างใกล้ชิด

ดังนั้น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว ควรหาแนวทางที่จะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตร ดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างมารดากับบุตร โดยมีการรณรงค์ให้มารดา เล็งเห็นความสำคัญของการจัดสรรเวลาว่างที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันกับบุตรให้บ่อยครั้งเท่าที่จะทำได้

2. การศึกษาครั้งนี้พบว่า การศึกษาของมารดาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร ดังนั้น รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สตรีมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับที่สูง และมีการจัดอบรมหรือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ เพื่อให้มารดาได้มีความรู้ความเข้าใจในการให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตร

3. ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ มารดาที่มีสถานภาพสมรสที่ยังคงสมรสอยู่ มีแนวโน้มให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรมากกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่น (หม้าย หย่า แยก) สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความรักความอบอุ่นภายในครอบครัวย่อมส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของครอบครัวนั้นๆ เช่น ถ้าบิดามารดามีความรักใคร่ปรองดองกัน สายสัมพันธ์ที่ดีจะเชื่อมโยงมาถึงบุตร ดังนั้น ควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกในสถาบันครอบครัว โดยวิธีที่ง่ายที่สุดก็คือ การมีเวลาที่จะพูดคุยกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการเลี้ยงดูบุตร นอกจากการดูแลทางด้านร่างกาย เช่น การให้อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย เป็นต้น การให้การดูแลทางด้านจิตใจ เช่น การเอาใจใส่พูดคุย ให้คำปรึกษาแก่บุตร นับว่ามีความสำคัญอยู่ไม่น้อย เนื่องจาก สิ่งเหล่านี้จะเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว เมื่อบุตรมีปัญหาบิดามารดาจะได้ออกไปแก้ไขปัญหาของบุตรได้ ดังนั้น ในการศึกษารุ่นต่อไปควรจะมีการศึกษาเกี่ยวกับการปรึกษาพูดคุยในเรื่องอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น เรื่องการงาน ครอบครัว การดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นต้น

2. การศึกษาระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรครั้งต่อไป ควรจะมีการกำหนดช่วงอายุของบุตร หรืออาจทำการศึกษาเปรียบเทียบระดับการปรึกษาของบุตรในแต่ละช่วงอายุ เช่น ในวัยเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ ในเรื่องการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร แตกต่างกันในเรื่องใดบ้าง

3. การศึกษารุ่นต่อไปอาจมีการเพิ่มตัวแปรอื่นๆ เช่น ความแตกต่างระหว่างอายุของมารดากับบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับคู่สมรส (ที่แยก หย่าร้าง หรือเสียชีวิต) เป็นต้น เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับคุณลักษณะของมารดาที่มีความแตกต่างกันเล็กน้อยเพียงใด ซึ่งความแตกต่างดังกล่าว อาจมีผลกระทบต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตร

4. ในศึกษาระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรครั้งต่อไป อาจมีการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการที่บุตรขอคำปรึกษาจากมารดา และการที่มารดาให้คำปรึกษาบุตร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา แก้วเทพ. 2531. “วิเคราะห์ครอบครัวไทยจากแง่มุมทางสังคมศาสตร์”

เอกสารการสัมมนางานส่งเสริมชีวิตครอบครัว. (สิงหาคม 2531): 2. (อัดสำเนา).

กิติกร มีทรัพย์. 2522. **จิตวิทยาการเลี้ยงดูเด็ก**. กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์.

กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. 2533. “ครอบครัวที่มีคุณภาพ: ครอบครัวที่ทุกคนต้องการ”

เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “แนวคิดและทิศทางของครอบครัวไทย”. ในโอกาสวันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (22 ตุลาคม 2533).

กุศล สุนทรธาดา และคนอื่นๆ. 2541. **สถานการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย**. เอกสารทางวิชาการหมายเลข 229 (ตุลาคม 2541) สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2535. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2540. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2537. **ครอบครัว**. กทม: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, สำนักงาน. 2537. **เอกสารรายงานพิธีเปิดปีครอบครัวสากลและการประชุมสมัชชาแห่งชาติด้านครอบครัว**. วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2537.

จรรยา สุวรรณทัต. 2523. **ครอบครัวสัมพันธ์**. วารสารครูปริทัศน์ 6 (มิถุนายน 2523): 54-56.

จรรยา เศรษฐบุตร. 2536. **ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลภายนอกครอบครัวต่อค่านิยมทางเพศของวัยรุ่นหญิง ในอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิราพร คงดี. 2533. **ผลกระทบของการที่มารดาทำงานนอกบ้านต่อบุตร : กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฉันทนา กิตติเกิดกุลชัย. 2537. **ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพจิตวัยรุ่นของผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาคลินิก คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ชานาภา เอื้อเสถียร. 2544. **ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย ในเขต กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ สุมิตร และพรอนงค์ นิยมคำ. 2528. **รอให้ถึงอนุบาลก็สายเสียแล้ว.** แปลจาก Yochien Dewa Ososugiree ของ Masarue Ibuka. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์. 2539. **รูปแบบครอบครัวไทยของสังคมสมัยใหม่: แนวโน้มในอนาคต.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาประชากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพวรรณ จงวัฒนา, จุฑา มนต์ไพบูลย์ และรพีพรรณ หุ่นพานิช. 2524. **ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร ในเขตกรุงเทพมหานคร.** เอกสารวิจัยที่ 3 โครงการประชากรกับการพัฒนา สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพรณัฏ ทานัฒนาศัย. 2521. **พฤติกรรมในสถานการณ์แก้ปัญหาของแม่และเด็กเล็กในชนบท ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฐม กลิ่นดอกไม้. 2525. **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับวินัยทางสังคม โดยศึกษาในเด็กที่มีมารดาเลี้ยงดูและเด็กที่มีผู้อื่นเลี้ยงดู.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาประชากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเวศ วสี. 2532. **รายงานวิจัยทางสุขภาพจิตที่สังคมไทยต้องการ: วิจัยสร้างสรรค์.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทไชด์.
- ฝน แสงสิงแก้ว. 2510. **ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัว. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 12 (กรกฎาคม-ตุลาคม): 100.**
- พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล. 2533. **ทัศนคติของบิดาต่อบทบาทการเป็นบิดาและความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพด้านการปรับตัวของวัยรุ่น.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์. 2530. **จิตวิทยาครอบครัว.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรณธิพา เนื่องทวี. 2539. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุตรวัยรุ่นกับบิดาใน กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรณปพร เอกพัฒน์. 2540. **สภาพการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของสถาบันครอบครัวชาวเมือง. ใน ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, สถาบันครอบครัว: มุมมองของนักสวัสดิการสังคม, 34-35.** กรุงเทพมหานคร: J.PRINT.

- พระราชกิติรังสี. 2546. หน้าพิงวัง หลังพิงวัด. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- พาสนา ผโลศิลป์. 2535. การสำรวจปัญหาการปรับตัวในเด็กวัยรุ่นกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนี ลาซโรจน์. 2527. การอบรมเลี้ยงดูวัยทารก. เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย.
- รมเย็น ทั้งสุขบุตร. 2534. การศึกษาการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ศึกษาเฉพาะผู้รับบริการคลินิกเคลื่อนที่มูลนิธิสำโรงร่วมใจ โรงพยาบาลสำโรงการแพทย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัญนี ไทรงาม. 2539. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะตามพื้นฐานอารมณ์กับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของมารดา: กรณีศึกษามารดาของเด็กก่อนเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาอนามัยครอบครัว คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วัชระ คล้ายนาทร. 2526. บทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัวกับการใช้อำนาจระหว่างคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณภา ลำเจียกเทศ. 2530. แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวในทัศนะของสตรีที่สมรสแล้ว: ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มารับบริการจากศูนย์วิจัยและวางแผนครอบครัว โรงพยาบาลศิริราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิมลรัตน์ จงเจริญ. 2528. ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาของพ่อแม่ต่อบุตรวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาอนามัยแม่และเด็ก คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สติติแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. สารสถิติ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์): 24-25.
- สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และนิภา มนูญปัจ. 2528. ประชากรกับคุณภาพชีวิตในกรุงเทพมหานคร. ภาควิชาสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมพงษ์ ธนัญญา. 2540. แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเพื่อส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน ศึกษาเฉพาะกรณี: โรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สมพงษ์ ธนัญญา. 2540. ประมวลประเด็น แนวคิดการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว.
ใน ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, สถาบันครอบครัว: มุมมองของนักสวัสดิการสังคม, 42-47.
กรุงเทพมหานคร: J.PRINT.
- สังวาล สมสนิท. 2518. ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับพ่อแม่และการปรับตัวของวัยรุ่น
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยการศึกษาระดับปริญญาตรี.
สุจริต สุวรรณชื่น. 2539. ครอบครัวในฝัน. วารสารแนะแนว 30 (ธันวาคม): 35-40.
- สุชา จันทน์เอม. 2533. จิตวิทยาเด็กเกร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุธีรา น้อยจันทร์. 2530. การศึกษาบทบาทของครอบครัวในการดูแลครอบครัวผู้สูงอายุ: ศึกษา
เฉพาะกรณีครอบครัวผู้ใช้บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดงและครอบครัวสมาชิกชมรม
ผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสงฆ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์, เกื้อ วงศ์บุญสิน และวิพรรณ ประจวบเหมาะ รูปโฟโล. 2536.
การศึกษาความสัมพันธ์ของประชากร 3 วัยในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภา ซปีดมันน์, สมบัติ สุพัตตชัย และประภารัตน์ สุขุมลชาติ. 2534. การศึกษารูปแบบของ
ครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองในประเทศไทย. คณะกรรมการชมรม
สร้างสรรค์สังคม สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- โสภา ซปีดมันน์. 2536. ครอบครัว: พื้นฐานปัญหาสังคมที่น่าเป็นห่วงในปัจจุบัน.
กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

- Broom B.L. 1984. Consensus about the marital relationship during transition to parenthood.
Nursing Research 33: 223-228.
- Chanya Sethabut and Umaporn Pattaravanich. 1993. **Information provided by rural mothers to their daughters concerning reproductive health.** UK/THAI collaborative research development in reproductive and sexual health. Proceedings of the symposium on the Mahidol-Exeter British Council link. Institute for Population and Social Research, Mahidol University.
- Cohler, B.J., Gruenbaum H.U., Weiss, J.L. and Moran D.L. 1972. **The Child Care. Attitudes of Two Generations of Mothers.** Merrill Palmes Quaterly, pp. 3-17.

- Geras V. and Seff, M.A. 1990. Family and adolescent: A review of the 1980s. **J. Marriage and Family** 11: 941-958.
- Grandall, Richard. 1980. **Gerontology: A Behavioral Science Approach**. Massachusetts: Addison-Westley.
- Harighurst, Robert J. and Neugarten Bennical. 1962. "The Child's social environment." In **Society and Education** pp. 63. Boston: Allyn and Bacon.
- Kemp, V.H. and Page, C.K. 1986. Maternal prenatal attachment in normal and high risk pregnancies. **Journal of Obstetric Gynecologic and Neonatal Nursing** pp. 179-184.
- Limanonda, Bhassorn. 1995. Families in Thailand: Beliefs and Realities. **Journal of Comparative Family Structure**. Spacial Issues: Families in Asia: Beliefs and Realities. 24 (1) (Spring 1995): 67-82.
- Limanonda, Bhassorn. 2000. "Exploring women's status in contemporary Thailand." In Edwards & Roces (eds.) **Women in Asia. Tradition, Modernity and Globalization**. pp. 247-264. New South Wales: Allen & Unwin.
- Mercer, R.T. 1981. A theoretical framework for studying factors that impact on the maternal role. **Nursing Research** pp. 73-77.
- Richter, K. et al. **Child Care in Urban Thailand: Choice and Constraint in a Changing Society**. IPSR Publication NO.163. Nakorn Pathom: Institute for Population and Social Research.
- Stinnette, Nicholas. 1983. **Strong Families: A Portrait, Prevention in Family Services**. edited by Mac, David R. Beverly Hill: Sage. pp. 27-38.
- Talcott, Parsons. 1967. **Sociological Theory and Modern Society**. New York: Free Press.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการวิจัยที่ 95

สถาบันประชากรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์
ของประชากรต่างวัยในครอบครัว
ภาคใต้และภาคกลาง

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ (นาย/นาง).....นามสกุล.....
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ชื่อหมู่บ้าน.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....[:]

	การเข้าพบ		
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
วันที่/เดือน/ปี
เวลา
ชื่อนักสำรวจ
ผลการเข้าพบ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบ

1. ท่านเกิดเมื่อใด?
เกิดเดือน..... ปี พ.ศ.....
2. ขณะนี้ท่านมีอายุเต็มเท่าใด?
อายุ.....ปี []
3. เพศของท่าน คือ
1 ชาย []
2 หญิง
4. ขณะนี้ท่านมีสถานภาพสมรสอะไร?
1 สมรส 2 หม้าย []
3 หย่าร้าง, เลิกกัน 4 อยู่กินกันเฉยๆ ไม่ได้แต่งงาน
5. ท่านแต่งงานมาแล้วกี่ครั้ง?
1 เพียง 1 ครั้ง []
2 มากกว่า 1 ครั้ง
- 6.1 ท่านมีอายุเท่าใดเมื่อท่านแต่งงานครั้งแรก?
อายุเมื่อแต่งงานครั้งแรกคือ.....ปี []
- 6.2 ในขณะนี้คู่สมรส (คนปัจจุบัน) ของท่านมีอายุเท่าใด?
อายุ.....ปี []
88 เป็นหม้าย, หย่าร้าง, เลิกกัน
7. ท่านเกิดที่ไหน?
เกิดที่หมู่บ้าน.....ตำบล..... []
อำเภอ.....จังหวัด.....
8. ตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 15 ปี ส่วนใหญ่ท่านอาศัยอยู่ที่ใด?
หมู่บ้าน.....ตำบล..... []
อำเภอ.....จังหวัด.....

14.2 ท่านมีอาชีพหรือไม?

[] ไม่มี

[] มี คือ.....

[]

15. อาชีพหลักของกลุ่มรสของท่านคือ.....

60 ไม่ได้ทำงาน

88 เป็นหม้าย, หย่าร้าง, เลิกกัน

[]

16. รายได้ที่เกิดขึ้นจากอาชีพของท่านประมาณเดือนละ

(เงินบางกรณีอาจเป็นรายได้ต่อปี)

0 ไม่ได้ทำงาน

1 5,000 บาท และน้อยกว่า

2 5,001-7,000 บาท

3 7,001-9,000 บาท

4 9,001-15,000 บาท

5 15,001-20,000 บาท

6 20,001-25,000 บาท

7 25,001 บาทขึ้นไป

[]

[]

17. รายได้ของกลุ่มรสของท่านประมาณเดือนละ

(เงินบางกรณีอาจเป็นรายได้ต่อปี)

0 ไม่ได้ทำงาน

1 5,000 บาท และน้อยกว่า

2 5,001-7,000 บาท

3 7,001-9,000 บาท

4 9,001-15,000 บาท

5 15,001-20,000 บาท

6 20,001-25,000 บาท

7 25,001 บาทขึ้นไป

8 เป็นหม้าย, หย่าร้าง, เลิกกัน

[]

18. รายได้จากแหล่งอื่นๆ (เช่น จากบุตร, จากดอกเบี้ย, ค่าเช่าบ้าน, หุ่น เป็นต้น)

นอกเหนือจากงานประจำที่ท่าน และกลุ่มรสทำประมาณ.....บาทต่อเดือน

[]

19. ในปัจจุบันนี้มีใครอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกับท่านบ้าง?

[] กลุ่มรสของท่าน

[] บุตร.....คน ✓

[] มารดาหรือมารดาบุญธรรมหรือมารดาเลี้ยง

[] บิดาหรือบิดาบุญธรรมหรือบิดาเลี้ยง

[] บุตรเขย.....คน

[] บุตรสะใภ้.....คน

[] ญาติอื่นๆ.....คน

[] คนอื่นๆ.....คน

[] คนรับใช้.....คน

รวมจำนวน.....คน (นับผู้ตอบด้วย)

[]

[]

20. ขณะนี้ท่านมีที่นั่งร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน ที่ยังมีชีวิตอยู่ทั้งหมดกี่คน?
- [] ไม่มีที่นั่งที่มีชีวิตอยู่เลย (ข้ามไปตามข้อ 22) []
- [] มีที่นั่งจำนวน.....คน []
- พี่ชาย.....คน น้องชาย.....คน []
- พี่สาว.....คน น้องสาว.....คน
21. (เฉพาะผู้ที่ยังมีที่นั่งที่มีชีวิตอยู่) ผู้ที่อยู่ใกล้เคียงกับท่านมากที่สุด อาศัยอยู่ที่ใด?
- 1 อาศัยอยู่ในบ้านด้วยกัน 2 อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน []
- แต่บ้านคนละหลัง
- 3 อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน 4 อาศัยอยู่ในจังหวัดเดียวกัน
- 5 อาศัยอยู่จังหวัดใกล้เคียง 6 ไม่มีที่นั่งที่อยู่จังหวัดใกล้เคียง
22. รายจ่ายประจำเดือนโดยเฉลี่ย.....บาท []
23. ในรอบปีที่ผ่านมา รายได้ส่วนใหญ่ของท่านครอบคลุมกับรายจ่ายในแต่ละเดือนหรือไม่?
- 1 เหลือเกิน (ข้ามไปตามข้อ 25) []
- 2 พอครอบคลุม
- 3 ไม่พอใช้จ่าย
- 24.1 ในกรณีที่พอครอบคลุมหรือไม่พอใช้จ่าย ส่วนใหญ่ครอบครัวท่านต้องกู้หนี้ยืมสินเพื่อแก้ปัญหาหรือไม่?
- [] ไม่ต้องกู้ยืม []
- [] กู้ยืม จากใคร ระบุ..... []
- ประมาณ.....บาท: เดือน/ปี
- 24.2 ครอบครัวท่านต้องกู้หนี้ยืมสินมาเป็นทุนในการประกอบอาชีพหรือไม่?
- [] ไม่ต้องกู้ยืม []
- [] กู้ยืม จากใคร ระบุ..... []
- ประมาณ.....บาท
25. ท่านมีที่ดินในครอบครองหรือไม่?
- [] ไม่มี []
- [] มีจำนวน.....ตารางวา/.....งาน/.....ไร่

26. ในบ้านของท่านมีสิ่งของต่อไปนี้ครบครองหรือไม่?

	มี	ไม่มี	
1. พัดลม	1	2	[]
2. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	1	2	[]
3. ตู้เย็น	1	2	[]
4. วิทยุ	1	2	[]
5. โทรทัศน์	1	2	[]
6. เครื่องเล่นวิดีโอ	1	2	[]
7. รถจักรยาน	1	2	[]
8. รถจักรยานยนต์	1	2	[]
9. รถยนต์ (และ/หรือรถบรรทุก)	1	2	[]
10. รถไถ/รถแทรกเตอร์	1	2	[]
11. เครื่องปั่นน้ำ	1	2	[]
12. รถอีแต๋น	1	2	[]

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับบุตร

1. ท่านมีบุตรทั้งหมดกี่คน (บุตรในที่นี้ไม่รวมถึงบุตรบุญธรรม และบุตรติดจากคู่สมรส)
- 1.1 มีทั้งหมด.....คน [] []
 บุตรชาย.....คน บุตรสาว.....คน [] []
- 1.2 ขณะนี้ยังมีชีวิตอยู่ที่คน.....คน [] []
 บุตรชาย.....คน บุตรสาว.....คน [] []
- 1.3 เสียชีวิตไปแล้วกี่คน.....คน
 บุตรชาย.....คน บุตรสาว.....คน
2. นักสำรวจจะ สอบถามในรายละเอียด เกี่ยวกับบุตรแต่ละคนที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน
 โดยเรียงตามลำดับอายุ

บุตรคนที่	เกิด เมื่อ	อายุ	เพศ	อาศัยอยู่กับ	กำลังเรียน	ประกอบอาชีพ
	เดือน ปี พ.ศ.	(ปี)		ท่านหรือไม่	ชั้นอะไร	อะไร
				อยู่ ไม่อยู่	หรือ เรียนจบ	
				(1) (2)	ชั้นอะไร	อะไร
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับบิดา มารดา ของผู้ตอบ

1. ขณะนี้บิดามารดาของท่านยังมีชีวิตอยู่หรือไม่?

บิดา

มารดา

มีชีวิต

มีชีวิต

เสียชีวิตไปแล้ว เป็นเวลา.....ปี

เสียชีวิตไปแล้ว เป็นเวลา.....ปี

2. ถ้าทั้งบิดาและมารดามีชีวิตอยู่ ท่านทั้งสองยังคงอยู่กินกันจนที่สามีภรรยาหรือไม่

บิดาหรือมารดาเสียชีวิตไปแล้ว (ข้ามไปตามข้อ 4)

ยังอยู่กินกันจนที่สามีภรรยา (ข้ามไปตามข้อ 4)

เลิกกันหรือหย่ากัน จำนวน.....ปีมาแล้ว

2.1 บิดา

2.2 มารดา

แต่งงานใหม่ จำนวน.....ปี

แต่งงานใหม่ จำนวน.....ปี

ไม่ได้แต่งงานใหม่

ไม่ได้แต่งงานใหม่

ไม่ทราบว่าแต่งงานใหม่
หรือไม่เพราะไม่ได้
ติดต่อกันนานแล้ว

ไม่ทราบว่าแต่งงานใหม่
หรือไม่เพราะไม่ได้
ติดต่อกันนานแล้ว

(ข้ามไป
ตามข้อ 4)

3. ขณะนี้บิดาเลี้ยง/มารดาเลี้ยงยังคงอยู่กินกับบิดาแท้/มารดาแท้ของท่านหรือไม่?

บิดาเลี้ยง

มารดาเลี้ยง

ยังคงอยู่กินกับมารดา

ยังคงอยู่กินกับบิดา

เลิกกันแล้ว/เสียชีวิตแล้ว

เลิกกันแล้ว/เสียชีวิตแล้ว

มารดาเสียชีวิตไปแล้ว

บิดาเสียชีวิตไปแล้ว

4. บิดามารดาของท่านเคยลมรสมาก่อนหรือไม่

บิดา

มารดา

ไม่เคย

ไม่เคย

เคย, จำนวน.....ครั้ง

เคย, จำนวน.....ครั้ง

ไม่ทราบ

ไม่ทราบ

5. ขณะนี้บิดามารดาของท่านอยู่ที่ไหน?

บิดา

- 1 อยู่กับผู้ตอบ
- 2 อยู่กับบุตรอื่นๆ
- 3 อยู่กันเองระหว่างบิดาและมารดา
- 4 อยู่ลำพังคนเดียว
- 5 อยู่บ้านพักคนชรา/สถานพักฟื้น
- 6 อื่นๆ เช่น วัด บ้านญาติ
- 7 อยู่กับภรรยาใหม่
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

มารดา

- 1 อยู่กับผู้ตอบ
- 2 อยู่กับบุตรอื่นๆ
- 3 อยู่กันเองระหว่างบิดาและมารดา
- 4 อยู่ลำพังคนเดียว
- 5 อยู่บ้านพักคนชรา/สถานพักฟื้น
- 6 อื่นๆ เช่น วัด บ้านญาติ
- 7 อยู่กับสามีใหม่
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

[] []

6. ขณะนี้บิดามารดาของท่านประกอบอาชีพหลักอะไร?

บิดา

- 1 ไม่ได้ทำงาน/ เกษียณแล้ว
- 2 รับราชการ
- 3 ทำงานเอกชน
- 4 ค้าขาย
- 5 เกษตรกรรม
- 6 อื่นๆ ระบุ.....
- 7 บิดาไปบวช
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

มารดา

- 1 ไม่ได้ทำงาน/ เกษียณแล้ว
- 2 รับราชการ
- 3 ทำงานเอกชน
- 4 ค้าขาย
- 5 เกษตรกรรม
- 6 อื่นๆ ระบุ.....
- 7
.....
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

[] []

7. ขณะนี้บิดามารดาของท่านอายุ เต็มเท่าใด?

บิดา

อายุ ปี

[] เสียชีวิตไปแล้ว

[] ไม่ทราบ/จำไม่ได้

มารดา

อายุ ปี

[] เสียชีวิตไปแล้ว

[] ไม่ทราบ/จำไม่ได้

[] []

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 4 การเลี้ยงดูบุตร

1. บุตรส่วนใหญ่ของท่านในช่วงอายุต่ำกว่า 3 ปี ใครเป็นผู้เลี้ยงหรือดูแลมากที่สุด?
(หากบุตรอายุเกิน 3 ปี ให้ตามถึงเหตุการณ์ในช่วงอายุต่ำกว่า 3 ปีของบุตร)

ผู้เลี้ยงในช่วงกลางวัน

- 0 ผู้ตอบ
1 คู่สมรสของผู้ตอบ
2 ญาติ
3 บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ
4 โรงเรียน/สถานรับเลี้ยงเด็ก

ผู้เลี้ยงในช่วงกลางคืน

- 0 ผู้ตอบ
1 คู่สมรสของผู้ตอบ
2 ญาติ
3 บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ
4 โรงเรียน/สถานรับเลี้ยงเด็ก

[] []

2. บุตรส่วนใหญ่ของท่านในช่วงอายุ 3 ถึง 10 ปี ใครเป็นผู้ดูแลมากที่สุด?
(หากบุตรอายุเกิน 10 ปี ให้ตามถึงเหตุการณ์ในช่วงอายุ 3 ถึง 10 ปีของบุตร)

ผู้เลี้ยงในช่วงกลางวัน

- 0 ผู้ตอบ
1 คู่สมรสของผู้ตอบ
2 ญาติ
3 บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ
4 โรงเรียน/สถานรับเลี้ยงเด็ก

ผู้เลี้ยงในช่วงกลางคืน

- 0 ผู้ตอบ
1 คู่สมรสของผู้ตอบ
2 ญาติ
3 บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ
4 โรงเรียน/สถานรับเลี้ยงเด็ก

[] []

3. ตัวบิดามีส่วนในการเลี้ยงดูบุตรมากน้อยเพียงใด?

- 0 บิดาคูแลบุตรเอง เป็นส่วนใหญ่
1 บิดาคูแลบุตร เป็นส่วนน้อย
2 บิดามารดาช่วยดูแลพอกัน
3 บิดาไม่เคยช่วยเลย เพราะ.....

[]

4. ตัวบิดาใช้เวลาอบรมสั่งสอนบุตรมากน้อยเพียงใด?

- 1 ไม่เคยเลย
2 นานาครั้ง
3 ทำเป็นประจำ
4 บุตรยังเล็ก (บุตรอายุต่ำกว่า 3 ปี)

[]

5. ตัวบิดาได้ใช้เวลาว่างเล่นหัว/พูดคุยกับบุตรมากน้อยเพียงใด?

- 1 ทุกครั้งที่ว่าง
2 ไม่ค่อยได้พูดคุยหรือเล่นหัวด้วย
3 ไม่เคยมีเวลาให้เลย
4 อื่นๆ ระบุ.....

[]

ส่วนที่ 5 การใช้เวลาของสมาชิกในครอบครัว

1. สมาชิกในครอบครัวท่านใช้เวลาในแต่ละวัน ทำอะไรบ้างนอกเหนืองานอาชีพประจำ?
 นักสำรวจ: กาเครื่องหมาย x ลงในช่องกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกทำหรือรับผิดชอบ

สมาชิก	กิจกรรมที่ทำ								
	ทำอาหาร (1)	ทำความสะอาดบ้าน (2)	ซักผ้า (3)	ล้างจาน (4)	ต้มน้ำ (5)	เลี้ยงเด็ก (6)	ดูแลคนแก่ (7)	อื่น ๆ ระบุ (8)	
1. ผู้ตอบ	[]
2. คู่สมรส ของผู้ตอบ	[]
3. บุตรอายุ 6-11 ปี	[]
4. บุตรอายุ 12-14 ปี	[]
5. บุตรอายุ 15 ปีขึ้นไป	[]
6. บิดา	[]
7. มารดา	[]
8. พี่น้อง	[]
9. บุตรชาย	[]
10. บุตรสาว	[]
11. ญาติ	[]

- 2.1 เมื่อสมาชิกส่วนใหญ่อยู่กับบ้านในวันหยุด ใช้เวลาส่วนใหญ่ทำกิจกรรมร่วมกันหรือไม่? []
- 0 ไม่มีวันหยุด ทำงานทุกวัน
 - 1 ทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน
 - 2 ต่างคนต่างทำกิจกรรมของตัวเอง
 - 3 อื่นๆ ระบุ
- 2.2 กิจกรรมที่ทำคืออะไรบ้าง? []
- 00 ไม่มีวันหยุด ทำงานทุกวัน
 - 01 ดูทีวี
 - 02 พักผ่อน/นอน
 - 03 อ่านหนังสือ
 - 04 ท่องเที่ยว
 - 05 ไปวัด
 - 06 เล่นกีฬา
 - 07 ทำงานบ้าน
 - 08 อื่นๆ ระบุ.....
3. สมาชิกครอบครัวส่วนใหญ่ทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน (เช่นไปคูหนึ่ง ไปพบปะญาติมิตร ไปงานสังคม งานบุญ) บ่อยครั้งเพียงใดในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา? []
- 1 ไปด้วยกันบ่อยครั้ง
 - 2 มีเป็นเพียงบางครั้ง
 - 3 ไม่เคยเลย เพราะ.....
4. ท่านคิดว่าสัดส่วนของเวลาในแต่ละวันที่ใช้ในการพูดคุยหรือพบปะระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวอยู่ในระดับใด? []
- 1 น้อยเกินไป ควรพบปะพูดคุยกันมากกว่านี้
 - 2 กำลังพอดี
 - 3 มีเหลือเฟือ
5. สมาชิกครอบครัวส่วนใหญ่รับประทานอาหารมื้อเย็นพร้อมหน้าพร้อมตากันบ่อยครั้งเพียงใดในแต่ละสัปดาห์? []
- 1 ทุกวัน
 - 2 เกือบทุกวัน ใน 1 สัปดาห์
 - 3 นานาครั้ง/ เกือบจะไม่ได้ทานร่วมกันเลย
 - 4 ไม่เคยเลย

ส่วนที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ภายในครอบครัว

ก. ความสัมพันธ์กับคู่สมรส

นักสำรวจ: ตรวจสอบสถานภาพสมรสของผู้ตอบจากข้อ 4 ในส่วนที่ 1
ถ้าเป็นหม้าย, หย่าร้าง, เลิกกัน ข้ามไปตามข้อ 7

-
1. ในการดำเนินชีวิตสมรสโดยทั่วไปท่านกับคู่สมรสมีความ เข้าใจต่อกันมากน้อยเพียงใด?
- 1 ไม่ค่อย เข้าใจตรงกัน []
 - 2 ธรรมดา ไม่มีปัญหาอะไร
 - 3 เข้าใจกันดี
 - 4 อื่นๆ ระบุ.....
2. ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา ท่านหุดคุดหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคู่สมรสบ่อยแค่ไหน?
- 1 ไม่บ่อย []
 - 2 บ่อยมาก/ เกือบทุกวัน
 - 3 อื่นๆ ระบุ.....
3. ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา ท่านเคยมีปากเสียง หรือทะเลาะวิวาทกับคู่สมรสหรือไม่?
- [] ไม่มี (ข้ามไปตามข้อ 5) []
- [] มี บ่อยครั้งเพียงใด ระบุจำนวนครั้ง..... []
- ส่วนใหญ่ทะเลาะวิวาทด้วยสาเหตุใด ระบุ.....
4. เมื่อทะเลาะวิวาท (ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา) เคยมีเหตุถึงทำร้ายร่างกายหรือไม่?
- [] ไม่เคย []
- [] มี บ่อยครั้งเพียงใด ระบุจำนวนครั้ง.....
5. เมื่อมีปัญหาสำคัญของครอบครัว ท่านปรึกษาหารือกับใคร?
- 0 ไม่มีปัญหา []
 - 1 ปรึกษาหารือญาติผู้ใหญ่
 - 2 ปรึกษากันเองระหว่างสามีภรรยา
 - 3 อื่นๆ ระบุ.....
6. ท่านสะดวกใจเพียงใดในการปรึกษากันระหว่างสามีและภรรยา?
- 1 ไม่เคยปรึกษากันเลย []
 - 2 บางครั้ง บางเรื่อง ก็ไม่สนิทใจจะปรึกษา เช่น.....
 - 3 คิดว่าสะดวกใจมาก

ข. ความสัมพันธ์กับบุตร (ทั้งที่อยู่บ้านเดียวกัน และไม่อยู่กับผู้ตอบ)

7. บุตรส่วนใหญ่มองเข้ากับท่านและคู่สมรสของท่านได้ดีมากน้อยเพียงใด?

ผู้ตอบ

- 1 เข้ากันได้ดีมาก
- 2 เฉยๆ
- 3 พูดยังไม่ค่อยเข้าใจกัน
- 4 ทะเลาะกันบ่อยครั้ง
เพราะมีความคิดต่างกันเสมอ
- 5 อื่นๆ ระบุ.....

คู่สมรส

- 1 เข้ากันได้ดีมาก
- 2 เฉยๆ
- 3 พูดยังไม่ค่อยเข้าใจกัน
- 4 ทะเลาะกันบ่อยครั้ง
เพราะมีความคิดต่างกันเสมอ
- 5 อื่นๆ ระบุ.....
- 8 เป็นหม้าย, หย่าร้าง, เลิกกัน

[] []

8. ท่านและคู่สมรสได้ใช้เวลาในการเลี้ยงดูบุตรอย่างไร?

ผู้ตอบ

- 1 ไม่ค่อยมีเวลาเพราะต้องทำงานหนัก
- 2 บุตรส่วนใหญ่มักมีคนอื่น (ญาติผู้ใหญ่/
ที่เลี้ยง) เป็นคนดูแลอบรม
- 3 คิดว่าได้ใช้เวลาส่วนใหญ่นานในการ
อบรมดูแลบุตร
- 4 คิดว่าไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป

คู่สมรส

- 1 ไม่ค่อยมีเวลาเพราะต้องทำงานหนัก
- 2 บุตรส่วนใหญ่มักมีคนอื่น (ญาติผู้ใหญ่/
ที่เลี้ยง) เป็นคนดูแลอบรม
- 3 คิดว่าได้ใช้เวลาส่วนใหญ่นานในการ
อบรมดูแลบุตร
- 4 คิดว่าไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป
- 8 เป็นหม้าย, หย่าร้าง, เลิกกัน

[] []

9. ท่านคิดว่าท่านและคู่สมรสทราบความเป็นไปของบุตรแต่ละคนได้ดีมากน้อยเพียงใด?

ผู้ตอบ

- 1 คิดว่าทราบดีเกือบทุกเรื่อง
- 2 ทราบเฉพาะเรื่องสำคัญที่เขา
มาปรึกษาหารือ
- 3 ไม่เคยรู้เรื่องกันเลย
- 4 อื่นๆ ระบุ.....
- 5 บุตรยังเล็กอยู่

คู่สมรส

- 1 คิดว่าทราบดีเกือบทุกเรื่อง
- 2 ทราบเฉพาะเรื่องสำคัญที่เขา
มาปรึกษาหารือ
- 3 ไม่เคยรู้เรื่องกันเลย
- 4 อื่นๆ ระบุ.....
- 5 บุตรยังเล็กอยู่
- 8 เป็นหม้าย, หย่าร้าง, เลิกกัน

[] []

10. โดยปกติ เมื่อบุตรมีปัญหา เขาได้ขอคำแนะนำ หรือปรึกษาหารือกับท่านและคู่สมรสของท่านบ่อยเพียงใด?

ผู้ตอบ

- 1 เป็นประจำ
- 2 บานาครั้ง
- 3 ไม่เคยขอคำปรึกษาเลย
- 4 อื่นๆ ระบุ.....
- 5 บุตรยังไม่เล็กอยู่

คู่สมรส

- 1 เป็นประจำ
- 2 บานาครั้ง
- 3 ไม่เคยขอคำปรึกษาเลย
- 4 อื่นๆ ระบุ.....
- 5 บุตรยังไม่เล็กอยู่
- 8 เป็นหม้าย, หย่าร้าง, เลิกกัน

[] []

11. ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ท่านและคู่สมรสต้องรับภาระเกี่ยวกับบุตรด้านใดบ้าง?

ผู้ตอบ

- 0 ไม่ต้องรับภาระ
- 1 ด้านการศึกษา
- 2 ด้านสุขภาพ
- 3 ด้านการทำงาน
- 4 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ
- 5 รับภาระทั้งหมด

คู่สมรส

- 0 ไม่ต้องรับภาระ
- 1 ด้านการศึกษา
- 2 ด้านสุขภาพ
- 3 ด้านการทำงาน
- 4 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ
- 5 รับภาระทั้งหมด
- 8 เป็นหม้าย, หย่าร้าง, เลิกกัน

[] []

ค. ความสัมพันธ์กับพี่น้อง (ทั้งที่อยู่บ้านเดียวกัน และไม่อยู่กับผู้ตอบ)

นักสำรวจ: ตรวจสอบพี่น้องของผู้ตอบจากข้อ 20 ส่วนที่ 1 ถ้าไม่มีพี่น้องที่มีชีวิตอยู่เลย ข้ามไปถามข้อ 16

12. ท่านคิดว่าท่านมีความสนิทสนมกับพี่น้องของท่านมากน้อยเพียงใด?

- 1 เจียว
- 2 ค่อนข้างจะห่างเหินกัน
- 3 สนิตสนมกัน เป็นบางคน
- 4 สนิตสนมกันดี

[]

13. ท่านคิดว่าสมาชิกในครอบครัวของท่านมีความสนิทสนมกับพี่น้องของท่านมากน้อยเพียงใด?

- 1 เจียว
- 2 ค่อนข้างจะห่างเหินกัน
- 3 สนิตสนมกัน เป็นบางคน
- 4 ล้วนใหญ่สนิทสนมกันดี

[]

14. ท่านมีความสะดวกใจเพียงใด ที่จะขอคำปรึกษาหรือความช่วยเหลือจากพี่น้องของท่าน?
- 1 คิดว่าสะดวกใจทุกเรื่อง []
 - 2 คิดว่าจะพิจารณาปรึกษาหรือขอความช่วยเหลือ เป็นบาง เรื่อง
 - 3 ค่อนข้างลำบากใจที่จะขอความช่วยเหลือ
 - 4 อื่นๆ ระบุ.....
15. ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พี่น้องของท่าน เคยขอความช่วยเหลือจากท่านในเรื่องเหล่านี้หรือไม่? และบ่อยครั้งเพียงใด?
- 15.1 ความช่วยเหลือด้านเงินทอง 1 ไม่เคย 2 เคย []
 - 15.2 คำปรึกษา 1 ไม่เคย []
 - 2 เคย เรื่อง..... []
 - 15.3 ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ 1 ไม่เคย
 - 2 เคย เรื่อง.....

นักสำรวจจะ ตรวจสอบกับข้อ 1 และข้อ 5 ในส่วนที่ 3 (หน้า 8 และ 9)
 บิดา/มารดามีชีวิตและอยู่กับผู้ตอบ (ถามข้อ 16-19)
 บิดา/มารดาไม่ได้อยู่บ้านเดียวกับผู้ตอบ (ถามข้อ 20-22)

ง. ความสัมพันธ์กับบิดามารดา
 กรณีที่มีบิดาและ/หรือมารดาที่ยังอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกับท่าน

16. ท่านเคยปรึกษาหารือ หรือขอคำแนะนำจากบิดามารดาเมื่อมีปัญหาต่างๆหรือไม่?
- 1 ไม่เคยปรึกษา []
 - 2 ปรึกษาเป็นบางเรื่อง บางครั้ง
 - 3 ปรึกษาเป็นประจำ
17. ท่านดูแลรับผิดชอบบิดามารดาอย่างไร? (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1 ให้อำนาจเงินเป็นรายเดือน/รายปี ประมาณ.....บาท/เดือน/ปี []
 - 2 ซื้อหรือจัดหาอาหาร, เสื้อผ้าและเครื่องใช้ต่างๆให้ []
 - 3 ดูแลในยามเจ็บป่วย
 - 4 ดูแลและรับผิดชอบทุกอย่าง
18. ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา บิดามารดาของท่านมีบุตรคนอื่นที่ไม่ได้อยู่ที่บ้านนี้มาเยี่ยมเยียนบ่อยครั้งเพียงใด?
- 1 ไม่มีบุตรอยู่ที่อื่น []
 - 2 ไม่มีใครมาเยี่ยมเยียนเลย
 - 3 บุตรผลัดกันมาเยี่ยมเยียน
 - 4 บ่อยครั้ง (ทุกอาทิตย์/ทุกเดือน)

19. บุตรคนอื่นๆที่ไม่ได้มาเยี่ยมเยียน มีการติดต่อกับบิดามารดาทางใดบ้าง?

- 1 ไม่มีบุตรอยู่ที่อื่น
- 2 เยี่ยมจดหมาย
- 3 โทรศัพท์
- 4 ส่งข้าวของมาให้
- 5 อื่นๆ ระบุ.....
- 6 บุตรมาเยี่ยมเยียนทุกคน

[]

กรณีที่บิดาและ/หรือมารดาไม่อยู่ในบ้านเดียวกันกับท่าน

20. บิดาและ/หรือมารดาได้รับการดูแลส่งเสียด้านเงินทอง หรือข้าวของจากบุตรอย่างไร?

- 1 ให้เงินเป็นรายเดือน/รายปี ประมาณ.....บาท/เดือน/ปี
- 2 ซื้อหรือจัดหาอาหาร, เสื้อผ้าและเครื่องใช้ต่างๆให้
- 3 ดูแลในยามเจ็บป่วย
- 4 ดูแลและรับผิดชอบทุกอย่าง
- 5 ไม่มีใครดูแลส่งเสีย, บิดาและ/หรือมารดาค่าแรงชีพได้ด้วยวิธีใด?
ระบุ.....

[]

[]

21. การดูแลหรือช่วยเหลือบิดามารดาทำบ่อยเพียงใด?

- 1 ดูแลเกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์
- 2 ดูแลหรือส่งเสียทุกเดือน
- 3 ดูแลหรือส่งเสีย 2-3 ครั้งต่อปี
- 4 อื่นๆ ระบุ.....

[]

22. ท่านเคยขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดาหรือไม่?

- 1 ไม่เคยปรึกษา
- 2 เป็นบางเรื่อง บางครั้ง
- 3 ขอคำปรึกษาเป็นประจำ

[]

23 ก. โดยรวมแล้ว ท่านคิดว่าความสัมพันธ์ในขณะนี้ระหว่างท่านกับบิดามารดาของท่าน เป็นเช่นไร?

บิดา

- 1 ไม่มีความสนิทสนมกันเลย
- 2 สนิตสนมกันน้อยมาก
- 3 สนิตสนมกันปานกลาง
- 4 สนิตสนมกันมาก/อย่างยิ่ง
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

มารดา

- 1 ไม่มีความสนิทสนมกันเลย
- 2 สนิตสนมกันน้อยมาก
- 3 สนิตสนมกันปานกลาง
- 4 สนิตสนมกันมาก/อย่างยิ่ง
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

[] []

23 ข. การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างท่านกับบิดามารดาของท่าน เป็นที่เข้าใจกันดีเพียงใด? ทั้งนี้ เฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับตัวท่านเองเท่านั้น

บิดา

- 1 ไม่ดีเลย
- 2 พอใช้ได้
- 3 ดี
- 4 ดีมาก/ดีเยี่ยม
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

มารดา

- 1 ไม่ดีเลย
- 2 พอใช้ได้
- 3 ดี
- 4 ดีมาก/ดีเยี่ยม
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

[] []

23 ค. โดยทั่วไปแล้ว ความคิดเห็นของท่านหรือค่านิยม เกี่ยวกับชีวิตนั้น เหมือนกับ ของบิดามารดาเพียงใด?

บิดา

- 1 ไม่เหมือนกันเลย
- 2 ไม่ค่อยเหมือนกันนัก
- 3 เหมือนกัน
- 4 เหมือนกันอย่างมาก/อย่างยิ่ง
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

มารดา

- 1 ไม่เหมือนกันเลย
- 2 ไม่ค่อยเหมือนกันนัก
- 3 เหมือนกัน
- 4 เหมือนกันอย่างมาก/อย่างยิ่ง
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

[] []

23 ง. ขณะนี้ท่านคิดว่าบิดามารดาของท่าน เข้าใจท่านดีเพียงใด?

บิดา

- 1 ไม่ดีเลย
- 2 พอใช้ได้
- 3 ดี
- 4 ดีมาก/ดีเยี่ยม
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

มารดา

- 1 ไม่ดีเลย
- 2 พอใช้ได้
- 3 ดี
- 4 ดีมาก/ดีเยี่ยม
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

[] []

23 จ. ท่านคิดว่าท่าน เข้าใจบิดามารดาของท่านดีเพียงใด?

บิดา

- 1 ไม่ดีเลย
- 2 พอใช้ได้
- 3 ดี
- 4 ดีมาก/ดีเยี่ยม
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

มารดา

- 1 ไม่ดีเลย
- 2 พอใช้ได้
- 3 ดี
- 4 ดีมาก/ดีเยี่ยม
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

[] []

24. ในช่วง 10 ปี (2530-2540) แห่งความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับบิดามารดาของท่านนั้น อาจมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย เมื่อเปรียบเทียบขณะนี้กับเมื่อปี 2530 ท่านคิดว่าความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับบิดามารดาเป็นเช่นไร?

บิดา

- 1 แย่งมาก
- 2 แย่ง
- 3 เหมือนเดิม
- 4 ดีขึ้น
- 5 ดีขึ้นมาก
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

มารดา

- 1 แย่งมาก
- 2 แย่ง
- 3 เหมือนเดิม
- 4 ดีขึ้น
- 5 ดีขึ้นมาก
- 8 เสียชีวิตไปแล้ว

[] []

25. ในบางครั้งความตึงเครียดในครอบครัวมักจะเกิดขึ้น เพราะคนในวัยหนึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างไปจากคนในวัยอื่นๆ ขอทราบความคิดเห็นของท่านดังนี้

25.1 ในฐานะที่ท่านเป็นบิดา/มารดา ท่านเคยมีความรู้สึกน้อยแค่ไหนเกี่ยวกับเรื่องบุตรของท่านมีความคิดเห็นไม่ตรงกับของท่าน

- 1 ไม่เคยรู้สึกเลยที่มีความแตกต่าง
- 2 น้อยครั้ง
- 3 มีบ้างพอสมควร
- 4 บ่อยๆ
- 5 บ่อยมาก
- 6 บุตรยังเล็ก (บุตรอายุต่ำกว่า 10 ปี)

[]

25.2 ในฐานะของลูก ท่านเคยมีความรู้สึกที่บิดามารดาของท่านไม่ค่อยเข้าใจท่านหรือเข้ากับไม่ได้กับท่าน (นักสำรวจจะ ในกรณีที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิตแล้ว ให้ถามถึงความรู้สึกในขณะที่บิดาหรือมารดายังมีชีวิตอยู่)

บิดา

- 1 ไม่เคยรู้สึกเลย
- 2 น้อยครั้ง
- 3 มีบ้างพอสมควร
- 4 บ่อยๆ
- 5 บ่อยมาก

มารดา

- 1 ไม่เคยรู้สึกเลย
- 2 น้อยครั้ง
- 3 มีบ้างพอสมควร
- 4 บ่อยๆ
- 5 บ่อยมาก

[] []

26. ในขณะนี้ ในครอบครัวของท่านมีความตึงเครียดหรือความขัดแย้งระหว่างท่าน บิดามารดาของท่าน และบุตรของท่านหรือไม่ ถ้ามีโปรดระบุ

[] ไม่มี

- [] มี ระบุ 1.
2.

[] []

27. อยากทราบว่า ท่านเคยมีความรู้สึกใหม่่ว่า มี "ช่องว่างระหว่างวัย" เกิดขึ้นภายในครอบครัวของท่านหรือไม่

นักสำรวจจะ อ่านข้อความในข้อ ก, ข, ค ให้ผู้ตอบฟังทีละข้อแล้วให้ผู้ตอบเลือกว่า มีความรู้สึกอย่างไร

ช่องว่างระหว่างสมาชิก ในครอบครัว	ไม่มีช่องว่าง เลย	มีช่องว่าง บ้างเล็กน้อย	มีช่องว่าง มากพอสมควร	มีช่องว่าง มากที่สุด	
ก. ท่านกับบิดามารดาของท่าน	1	2	3	4	[]
ข. ท่านกับลูกๆ ของท่าน	1	2	3	4	[]
ค. บิดามารดาของท่านกับลูกๆ ของท่าน	1	2	3	4	[]

28. ท่านเคยรู้สึกใหม่่ว่า มี "ช่องว่างระหว่างวัย" เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน

นักสำรวจจะ อ่านข้อความในข้อ ก, ข, ค ให้ผู้ตอบฟังทีละข้อแล้วให้ผู้ตอบเลือกว่า มีความรู้สึกอย่างไร

ช่องว่างระหว่างสมาชิก ในครอบครัว	ไม่มีช่องว่าง เลย	มีช่องว่าง บ้างเล็กน้อย	มีช่องว่าง มากพอสมควร	มีช่องว่าง มากที่สุด	
ก. วัยรุ่นกับวัยกลางคน	1	2	3	4	[]
ข. วัยรุ่นกับวัยสูงอายุ	1	2	3	4	[]
ค. วัยกลางคนกับวัยสูงอายุ	1	2	3	4	[]

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 7 ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อกับสมาชิกในครอบครัว

นักสำรวจจะ สอบถามผู้ตอบ เกี่ยวกับรูปแบบของการติดต่อกับสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งความถี่ของการติดต่อ

1. ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้ติดต่อกับ**บิดามารดา**ของท่านที่ไม่ได้อยู่ในบ้านเดียวกันกับท่านบ่อยเพียงไร?

<u>บิดา:</u>	ไม่ได้ติดต่อกับวิธีนี้	อย่างน้อยปีละครั้ง	2-3 ครั้งต่อปี	ทุกเดือน	ทุกสัปดาห์/เกือบทุกวัน	
ผู้ตอบไปเยี่ยมด้วยตัวเอง	1	2	3	4	5	[]
ติดต่อทางโทรศัพท์	1	2	3	4	5	[]
ติดต่อทางจดหมาย	1	2	3	4	5	[]
บิดามาเยี่ยมท่าน	1	2	3	4	5	[]
บิดาอาศัยอยู่กับผู้ตอบ	0					
บิดาเสียชีวิตไปแล้ว	8					

<u>มารดา:</u>	ไม่ได้ติดต่อกับวิธีนี้	อย่างน้อยปีละครั้ง	2-3 ครั้งต่อปี	ทุกเดือน	ทุกสัปดาห์/เกือบทุกวัน	
ผู้ตอบไปเยี่ยมด้วยตัวเอง	1	2	3	4	5	[]
ติดต่อทางโทรศัพท์	1	2	3	4	5	[]
ติดต่อทางจดหมาย	1	2	3	4	5	[]
มารดามาเยี่ยมท่าน	1	2	3	4	5	[]
มารดาอาศัยอยู่กับผู้ตอบ	0					
มารดาเสียชีวิตไปแล้ว	8					

2. ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ท่านติดต่อกับบุตรชายและหรือบุตรสาว ของท่านที่ไม่ได้อยู่ในบ้านเดียวกันบ่อยเพียงใด?

<u>บุตรชาย:</u>	ไม่ได้ติดต่อกับวิธีนี้	อย่างน้อยปีละครั้ง	2-3 ครั้งต่อปี	ทุกเดือน	ทุกสัปดาห์/เกือบทุกวัน	
ผู้ตอบไปเยี่ยมด้วยตัวเอง	1	2	3	4	5	[]
ติดต่อทางโทรศัพท์	1	2	3	4	5	[]
ติดต่อทางจดหมาย	1	2	3	4	5	[]
บุตรชายมาเยี่ยมท่าน	1	2	3	4	5	[]
บุตรชายอาศัยอยู่กับผู้ตอบ	0					
ไม่มีบุตรชาย	8					

<u>บุตรสาว:</u>	ไม่ได้ติดต่อกับวิธีนี้	อย่างน้อยปีละครั้ง	2-3 ครั้งต่อปี	ทุกเดือน	ทุกสัปดาห์/เกือบทุกวัน	
ผู้ตอบไปเยี่ยมด้วยตัวเอง	1	2	3	4	5	[]
ติดต่อทางโทรศัพท์	1	2	3	4	5	[]
ติดต่อทางจดหมาย	1	2	3	4	5	[]
บุตรสาวมาเยี่ยมท่าน	1	2	3	4	5	[]
บุตรสาวอาศัยอยู่กับผู้ตอบ	0					
ไม่มีบุตรสาว	8					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาท่านติดต่อกับพี่ชาย/น้องชาย และพี่สาว/น้องสาวที่ไม่ได้อยู่ในบ้านท่าน บ่อยเพียงใด?

พี่ชาย/น้องชาย:	ไม่ได้ติดต่อกับวิธีนี้	อย่างน้อยปีละครั้ง	2-3 ครั้งต่อปี	ทุกเดือน	ทุกสัปดาห์/เกือบทุกวัน	
ผู้ตอบไปเยี่ยม						
ด้วยตัวเอง	1	2	3	4	5	[]
ติดต่อทางโทรศัพท์	1	2	3	4	5	[]
ติดต่อทางจดหมาย	1	2	3	4	5	[]
พี่ชาย/น้องชาย มาเยี่ยมท่าน	1	2	3	4	5	[]
พี่ชาย/น้องชายอาศัยอยู่กับผู้ตอบ	0					
ไม่มีพี่ชาย/น้องชาย	3					

พี่สาว/น้องสาว:	ไม่ได้ติดต่อกับวิธีนี้	อย่างน้อยปีละครั้ง	2-3 ครั้งต่อปี	ทุกเดือน	ทุกสัปดาห์/เกือบทุกวัน	
ผู้ตอบไปเยี่ยม						
ด้วยตัวเอง	1	2	3	4	5	[]
ติดต่อทางโทรศัพท์	1	2	3	4	5	[]
ติดต่อทางจดหมาย	1	2	3	4	5	[]
พี่สาว/น้องสาว มาเยี่ยมท่าน	1	2	3	4	5	[]
พี่สาว/น้องสาวอาศัยอยู่กับผู้ตอบ	0					
ไม่มีพี่สาว/น้องสาว	8					

4. โดยรวมแล้วท่านมีความพึงพอใจเพียงใดกับความถี่ในการติดต่อกับสมาชิกในครอบครัวแต่ละคน ดังต่อไปนี้

	อาศัยอยู่กับผู้ตอบ	ไม่พึงพอใจเลย	พึงพอใจพอสมควร	พึงพอใจอย่างมาก	เลยชีวิตไปแล้ว	
1. มารดา	0	1	2	3	8	[]
2. บิดา	0	1	2	3	8	[]
3. บุตรชาย	0	1	2	3	8	[]
4. บุตรสาว	0	1	2	3	8	[]
5. พี่หรือน้องชาย	0	1	2	3	8	[]
6. พี่หรือน้องสาว	0	1	2	3	8	[]

ส่วนที่ 8 ข้อมูลเกี่ยวกับความช่วยเหลือและการสนับสนุน

1. คนบางคนอาจจะรู้สึกไม่ค่อยสะดวกใจหรือไม่สบายใจที่ได้รับความช่วยเหลือจากญาติหรือเพื่อน ท่านเคยมีความรู้สึกเช่นนั้นบ้างหรือไม่ และบ่อยแค่ไหน?
- 1 ไม่เคยเลย []
 - 2 เป็นบ้างนานๆ ครั้ง
 - 3 บ่อยเหมือนกัน
 - 4 บ่อยมาก
2. ท่านพึ่งพาการช่วยเหลือในงานบ้านจากใครมากที่สุด? (โปรดเลือกเพียงคำตอบเดียว)
1 ตัวเอง	7 ญาติ	[]
2 คู่สมรส	8 เพื่อน/เพื่อนบ้าน	
3 มารดา/มารดาบุญธรรม/มารดาเลี้ยง	9 คนรับใช้ในบ้าน	
4 บิดา/บิดาบุญธรรม/บิดาเลี้ยง	10 พนักงานจากบริษัทรับจ้าง	
5 ลูกชาย/ลูกสาว	11 อื่นๆ ระบุ.....	
6 พี่ชาย/น้องชาย/พี่สาว/น้องสาว		
3. ท่านพึ่งพาการช่วยเหลือในเรื่องยานพาหนะจากใคร? (โปรดเลือกเพียงคำตอบเดียว)
1 ตัวเอง	7 ญาติ	[]
2 คู่สมรส	8 เพื่อน/เพื่อนบ้าน	
3 มารดา/มารดาบุญธรรม/มารดาเลี้ยง	9 คนรับใช้ในบ้าน	
4 บิดา/บิดาบุญธรรม/บิดาเลี้ยง	10 พนักงานจากบริษัทรับจ้าง	
5 ลูกชาย/ลูกสาว	11 อื่นๆ ระบุ.....	
6 พี่ชาย/น้องชาย/พี่สาว/น้องสาว		
4. เมื่อท่านต้องการข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำในเรื่องต่างๆ เช่น การรักษาพยาบาล ความช่วยเหลือในด้านกฎหมาย ความช่วยเหลือจากรัฐ ท่านจะไปพึ่งพาใครในเรื่องดังกล่าวข้างต้น? (โปรดเลือกเพียงคำตอบเดียว)
1 ตัวเอง	7 ญาติ	[]
2 คู่สมรส	8 เพื่อน/เพื่อนบ้าน	
3 มารดา/มารดาบุญธรรม/มารดาเลี้ยง	9 คนรับใช้ในบ้าน	
4 บิดา/บิดาบุญธรรม/บิดาเลี้ยง	10 พนักงานจากบริษัทรับจ้าง	
5 ลูกชาย/ลูกสาว	11 อื่นๆ ระบุ.....	
6 พี่ชาย/น้องชาย/พี่สาว/น้องสาว		

5. เมื่อท่านมีปัญหาส่วนตัว หรือต้องการให้ผู้อื่นร่วมยินดีด้วยกันข้างตัวของท่าน ท่านจะไป
พึ่งพาใคร หรือขอกำลังใจจากใคร? (โปรดเลือกเพียงคำตอบเดียว)

1 ตัวเอง	7 ญาติ
2 คู่สมรส	8 เพื่อน/เพื่อนบ้าน
3 มารดา/มารดาบุญธรรม/มารดาเลี้ยง	9 คนรับใช้ในบ้าน
4 บิดา/บิดาบุญธรรม/บิดาเลี้ยง	10 พนักงานจากบริษัทรับจ้าง
5 ลูกชาย/ลูกสาว	11 อื่นๆ ระบุ.....
6 พี่ชาย/น้องชาย/พี่สาว/น้องสาว	

[]

6. ท่านพึ่งพาทางการเงินจากใครได้บ้าง เช่น ในยามที่ท่านต้องการเงินทุนเล็ก
สักก้อน หรือเงินเป็นจำนวนค่อนข้างมากสำหรับการสร้างบ้าน หรือซื้อรถยนต์ หรือ
ค่ารักษาพยาบาล หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา? (โปรดเลือกเพียงคำตอบเดียว)

1 ตัวเอง	7 ญาติ
2 คู่สมรส	8 เพื่อน/เพื่อนบ้าน
3 มารดา/มารดาบุญธรรม/มารดาเลี้ยง	9 คนรับใช้ในบ้าน
4 บิดา/บิดาบุญธรรม/บิดาเลี้ยง	10 พนักงานจากบริษัทรับจ้าง
5 ลูกชาย/ลูกสาว	11 อื่นๆ ระบุ.....
6 พี่ชาย/น้องชาย/พี่สาว/น้องสาว	

[]

7. เมื่อท่านต้องการปรึกษาหารือเกี่ยวกับการตัดสินใจครั้งสำคัญ ในชีวิต หรือ
เรื่องภายในครอบครัว เช่น งานอาชีพ การเกษียณงาน การเลี้ยงดูบุตร สุขภาพ
และชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น ท่านจะปรึกษากับใคร?
(โปรดเลือกเพียงคำตอบเดียว)

1 ตัวเอง	7 ญาติ
2 คู่สมรส	8 เพื่อน/เพื่อนบ้าน
3 มารดา/มารดาบุญธรรม/มารดาเลี้ยง	9 คนรับใช้ในบ้าน
4 บิดา/บิดาบุญธรรม/บิดาเลี้ยง	10 พนักงานจากบริษัทรับจ้าง
5 ลูกชาย/ลูกสาว	11 อื่นๆ ระบุ.....
6 พี่ชาย/น้องชาย/พี่สาว/น้องสาว	

[]

8. เมื่อท่านนึกย้อนกลับไปถึงความช่วยเหลือต่างๆ ที่ท่านได้รับจากญาติหรือเพื่อน
ดังที่กล่าวมาแล้วใน 6 เรื่องข้างต้น ท่านมีความพึงพอใจกับความช่วยเหลือเหล่านั้น
มากน้อยเพียงใด?

- 1 รู้สึกว่าได้รับความช่วยเหลือน้อยกว่าที่ต้องการ
- 2 รู้สึกว่าได้รับความช่วยเหลือตามที่ต้องการ
- 3 รู้สึกว่าได้รับความช่วยเหลือมากกว่าที่ต้องการ

[]

ส่วนที่ 9 ทศนคติและค่านิยม เกี่ยวกับครอบครัว

1. สำหรับแต่ละข้อความต่อไปนี้ อยากรจะให้ท่านตอบตามประสบการณ์หรือตามความคิด
นักสำรวจ: อ่านข้อความแต่ละข้อความให้ผู้ตอบฟัง

ความคิดเห็น	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
1. เด็กสมัยนี้ไม่ค่อยเคารพพ่อแม่	1	2	[]
2. ผู้หญิงมีหน้าที่ต้องปรนนิบัติพ่อแม่ตัวเอง หรือพ่อแม่สามี เป็นอันดับแรก การปรนนิบัติสามีนั้นเป็นเรื่องรองลงมา	1	2	[]
3. เด็กวัยรุ่นควรมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตัวเองใน เกือบทุกเรื่อง	1	2	[]
4. คนที่อายุน้อยกว่าไม่ควรจะขัดแย้งผู้สูงอายุ แม้ว่าผู้สูงอายุ จะทำหรือพูดไม่ถูกต้องก็ตาม	1	2	[]
5. พ่อแม่ควรจะสนับสนุนให้ลูกสาวได้มีอิสระมากเท่ากับ ลูกชาย	1	2	[]
6. ผู้หญิงส่วนใหญ่ควรจะอยู่กับ แห้ว เผ้ากับ เรือนมากกว่า ออกไปทำงานนอกบ้าน	1	2	[]
7. คนสมัยนี้ไม่ควรหวังพึ่งลูกในยามแก่เฒ่า	1	2	[]
8. ในอนาคตรัฐบาลจะต้อง เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ในการช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ	1	2	[]
9. สามีควรจะ เป็นผู้มีสิทธิมีเสียงมากกว่าภรรยาใน เรื่องครอบครัว	1	2	[]
10. เมื่อมีเวลาว่าง สามีควรรีใช้เวลาร่วมอยู่กับภรรยาและลูก	1	2	[]
11. เป็นการดีสำหรับครอบครัว หากสามีเป็นคนหาเลี้ยง ครอบครัวและภรรยา เป็นคนดูแล เรื่องในบ้าน	1	2	[]
12. ประเพณีท้าวบุญ และอุทิศกุศลให้ผู้ตาย เป็นสิ่งจำเป็นที่จะ ต้องถือปฏิบัติ	1	2	[]
13. ทั้งสามีและภรรยาควรจะช่วยกันดูแลลูก เมื่อทั้งคู่อยู่บ้าน	1	2	[]
14. ภรรยาควรจะมองข้าม เหตุการณ์ที่แสดงให้ เห็นถึง ความไม่ซื่อสัตย์/นอกใจของสามี	1	2	[]
15. เป็นการดีที่ปัจจุบันนี้คนหนุ่มสาวใช้ชีวิต เป็นโสดมากขึ้น แทนที่จะแต่งงาน	1	2	[]

2. ผู้วิจัยอยากทราบความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับความรับผิดชอบของลูกที่มีต่อบิดามารดาที่สูงอายุแล้ว ในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

ความมากน้อยของความรับผิดชอบ

	ไม่ต้อง รับผิดชอบ เลย	รับผิดชอบ เพียง เล็กน้อย	รับผิดชอบ พอ สมควร	รับผิดชอบ มาก	รับผิดชอบ ทั้งหมด	
1. ไปอยู่เป็นเพื่อนในยามที่ บิดามารดาต้องการ	1	2	3	4	5	[]
2. ช่วยงานบ้านหรือซ่อมแซม ข้าวของเครื่องใช้หรือ จัดหาพาหนะให้	1	2	3	4	5	[]
3. รับฟังปัญหาและให้คำแนะนำ แก่บิดามารดา	1	2	3	4	5	[]
4. ให้ความช่วยเหลือหรือดูแลใน เรื่องส่วนตัวของบิดามารดา เช่น อาบน้ำ, พาไปหาแพทย์ ฯลฯ	1	2	3	4	5	[]
5. ให้ความช่วยเหลือทางการเงิน แก่บิดามารดาในยามจำเป็น	1	2	3	4	5	[]
6. ให้อยู่อาศัยแก่บิดามารดา	1	2	3	4	5	[]

- 3.1 หากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจไม่อำนวยที่จะให้ลูกทุกคนเรียนหนังสือ ท่านคิดว่า ควรจะให้ลูกคนไหนมีโอกาสเรียนมากกว่า?

- 1 ลูกชาย ควรได้เรียนมากกว่า ลูกสาว []
- 2 ลูกที่เฉลียวฉลาดที่สุด ควรได้เรียนมากกว่า
- 3 ลูกสาว ควรได้เรียนมากกว่า ลูกชาย
- 4 อื่นๆ ระบุ.....

- 3.2 ท่านคิดว่า กรณีไหนจะดีกว่ากันระหว่างบ้านที่มีผู้สูงอายุ กับบ้านที่ไม่มีผู้สูงอายุ?

- 1 บ้านที่มีผู้สูงอายุดีกว่า []
- 2 บ้านที่ไม่มีผู้สูงอายุดีกว่า
- 3 ไม่ทราบ ไม่เคยคิดถึงเรื่องนี้
- 4 ตีทั้ง 2 กรณี เพราะ

3.3 ท่านอยากให้เป็นใคร เป็นคนดูแล เมื่อท่านแก่ตัวลง?

- 0 คู่สมรส
- 1 ลูกชาย
- 2 ลูกสาว
- 3 ลูกสะใภ้
- 4 พี่น้องของเราเอง
- 5 ญาติอื่นๆ
- 6 คนใช้
- 7 องค์กร เช่น บ้านพักคนชรา
- 8 อื่นๆ ระบุ.....

[]

3.4 ท่านอยากให้เป็นใคร เป็นคนดูแลในกรณีที่ต้องนอนรักษาพยาบาล เป็นเวลานาน?

- 0 คู่สมรส
- 1 ลูกชาย
- 2 ลูกสาว
- 3 ลูกสะใภ้
- 4 พี่น้องของเราเอง
- 5 ญาติอื่นๆ
- 6 คนใช้
- 7 องค์กร เช่น โรงพยาบาล
- 8 อื่นๆ ระบุ.....

[]

3.5 สมัยนี้ท่านคิดว่าระหว่างโรงเรียนกับพ่อแม่ ใครควรเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนเด็ก?

- 1 โรงเรียน
- 2 พ่อแม่
- 3 ทั้งโรงเรียนและพ่อแม่

[]

3.6 เมื่อท่านย่างเข้าวัยสูงอายุ (เช่น ประมาณ 60 ปี) ท่านคาดว่าจะอยู่กับใคร? (โปรดเลือกเพียงคำตอบเดียว)

- 1 ลูกชาย
- 2 ลูกสาว
- 3 ลูกเขย
- 4 ลูกสะใภ้
- 5 อยู่กันเองลำพังสามีกรรยา
- 6 อยู่ในองค์กร เช่น บ้านพักคนชรา
- 7 อื่นๆ ระบุ.....

[]

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนงลักษณ์ ปรีชาดิเรก เกิดเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ.2521 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2544 และได้เข้าศึกษาต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2544 ในขณะที่ศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต (ปีการศึกษา 2544 -2545) ได้รับทุนการศึกษาจากวิทยาลัยประชากรศาสตร์ และได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย ประเภทบัณฑิตศึกษา จากมูลนิธิศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนงลักษณ์ ปรีชาดิเรก เกิดเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ.2521 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2544 และได้เข้าศึกษาต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2544 ในขณะที่ศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต (ปีการศึกษา 2544 –2545) ได้รับทุนการศึกษาจากวิทยาลัยประชากรศาสตร์ และได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย ประเภทบัณฑิตศึกษา จากมูลนิธิศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย